



Can we ever be Meikil on Aveiros

Shiur# 490 | Nov 21st 2024

Riddles #1

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קי עמוד א

אמר רבא: הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, שנאמר: ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון, ממשמע שנאמר בת עמינדב, איני יודע שאחות נחשון היא? מה תלמוד לומר אחות נחשון? מכאן, שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה. תנא: רוב בנים דומין לאחי האם.

חזקוני פרשת תולדות פרק כח פסוק ה

אם יעקב ועשו. הוצרך לכתב שלא תתמה איך יצא רשע כעשו משני צדיקים כמו יצחק ורבקה לכך נאמר אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו להגיד לך כדאמר' בעלמא רוב הבנים דומים לאחי האם, עשו דומה אל לבן אחי אמו.

Riddles #2

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לב עמוד א

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגרייא בת"ח, שנאמר: וירק את חניכיו ילידי ביתו.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף י עמוד א

דרש רבא: מפני מה נענש אסא? מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר: והמלך אסא השמיע את כל יהודה. אין נקי - מאי אין נקי? אמר רב יהודה אמר רב: אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה.

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת סוטה דף י עמוד א

מפני מה נענש אסא מפני שעשה אנגריא בת"ח. ומייתי לה מדכתיב השמיע את כל יהודה לרבות ת"ח ודקאמר אין נקי כו' הוא מלתא באנפי נפשיה לדרוש מיניה אפילו חתן כו' ואפשר דקאמר דגם מפני זה נענש אסא שעבר על דברי הכתוב נקי יהיה לביתו גו' אף על גב דבמלחמת מצוה אמרינן בס"פ משוח מלחמה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו כו' הכא לאו מלחמת מצוה היה ודו"ק:

ב"ח אורח חיים סימן רמט

עוד יש לפרש דאף על גב דאין ישראל הולכים האידנא להלחם על העיירות היינו ישראל לבדם אבל שכיח דישראלים מתי מספר נמצאים בין אנשי המלחמה שהולכים על העיירות וגם אלו הם בכלל זה דאין צרין וכו' וכן למלחמת מצוה כגון שנשבו גוים וישראלים מותר לילך עליהם עם הגוים אפילו בשבת דמלחמת מצוה היא להציל אחיהם:

קובץ תשובות הרב אלישיב חלק א סימן רמג

ע"ד השאלה האם לצרכים קטנים מחויבים לצאת למקום המיוחד הנמצא מחוץ למחנה, כי זה טורח גדול ללכת לשם כגון בלילה או כשהזמן דחוק.

הנה בסמ"ג מצוה קי"ט כתוב: "מ"ע לתקן מקום אחד מחוץ למחנה להפנות בו אנשי המחנה כדי שיהיה המחנה נקי, שנא' ויד תהיה לך מחוץ למחנה".

וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל: "ואתר מזמן יהי לך מברא למשריתא ולשוד תמן מוי דריגלך", וזה כמבואר בברכות דף כ"ה, ובזה מובן מ"ש ביומא ע"ה ב': "אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזנך - דברים שתגרי עכו"ם מוכרין אותן לכם", ולמה לא מביא הש"ב מהכתוב קודם - "ויד תהיה לך מחוץ למחנה", וע"כ דזה קאי גם אקטנים וליכא לאקשוויי מזה כלל.

אמנם יש לדון עפ"י מ"ש בתוספתא מגילה פ"ג ט"ו: היוצא למלחמת הרשות חופר ויושב חופר ומכסה שנא': "וחפרת בה ושבת וגו'", משמע לכאורה דמצוה זו לא נאמרה אלא במלחמת רשות, שהרי אין יוצאין למלחמת רשות אלא עפ"י תנאים מסוימים ועפ"י בי"ד של שבעים ואחד ועפ"י מלך, אבל במלחמת מצוה אין צריך לכל זה.

ועי' רמב"ם פ"ה מהלכות מלכים: "ואי זו מלחמת מצוה - עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם", ואנן הלוא במלחמת מצוה קעסקינן.



סימן כב

אם איש הצלה יעבור על איסור קל להציל חבריו מאיסור חמור

נשאלתי פעמים רבות באנשי הצלה שנקראו להציל נפגעי תאונה או חבלה בספק פקו"נ והראשון שמגיע לזירה הציל את כל מה שניתן או שנכת לדעת שאין כאן סכנה, האם עליו להודיע לחבריו שעדיין לא הגיעו שאין בהם צורך כדי למעט בחילול שבת, או שמא אין לו להשתמש במכשיר הקשר שיש איסור דרבנן בהשתמשות בו ואין לו לעבור איסור דרבנן כדי להציל אותם מאיסור דאורייתא של הנעת רכב בשבת.

א

את בתו מחשש שמד, אך מ"מ כתב שעדיין צריך תלמוד, עי"ש.

והבית יוסף חלק עליו מכח דברי התוס' בשבת (שם) דכל שחבירו לא פשע עוברים על איסור קל כדי להצילו מאיסור חמור, ורק כשחבירו פשע כגון בהדביק פת בתנור בשבת אמרו שאין לעבור על שבות דרדיית הפת כדי להצילו כיון שפשע.

ומשו"כ פסק הבית יוסף דכיון שבתו לא חטאה ולא פשעה ובע"כ הוציאה מביתו מותר אף לעבור באיסור דאורייתא על מנת להצילה מאיסורא רבא דשמד עי"ש.

ולכאורה תלויה שאלתנו במחלוקת זו, דשאר חברי ההצלה ודאי לא פשעו אלא במצות הצלה עסוקים הם, אך מאידך לא מחמתה הם מחללים את השבת, וא"כ לדעת הרשב"א אין לו להודיע להם, ולדעת הבית יוסף אכן יש להודיע להם שלא יבואו.

הנה לכאורה שאלה זו תלויה במה שנחלקו הרשב"א והבית יוסף בסוף סימן ש"ו. דהנה נשאל הרשב"א (שו"ת ח"ז סימן רס"ז) במי שהודיעו לו בשבת שהוציאו את בתו מביתו על מנת להוציאה לשמד אם מותר לו לעבור על איסור דאורייתא כדי להצילה. ונטה לומר דאסור, עפ"י המבואר בשבת (ד' ע"א) אין אומריין לאדם חטא כדי שיזכה חבירו, ואסור לעבור על איסור קל כדי להציל חבירו מאיסור חמור. ואעפ"י שבעירובין (ל"ב ע"ב) אמרו דניחא ליה לחבר ליעבד איסורא זוטא כדי שלא יעבור חבירו איסורא רבא אין זה אלא כשחבירו בא לחטא על ידו כהא דחבר שנתן לחבירו פירות בלתי מעושרים שאמרו דניחא ליה להפריש שלא מן המוקף כדי שלא יכשל חבירו על ידו באכילת טבל.

ומשו"כ נטה הרשב"א לפסוק שאסור לו לצאת חוץ לתחום י"ב מיל על מנת להציל

ב

מצוה בידם. וכמ"ש בשו"ע סי' שכ"ח סעיף ט"ו "אמדוהו הרופאים שצריך גרוגרת אחת ורצו

אלא שיש מגדולי הדור שנקטו דנידו"ד שאני, דכיון דכל המצילים מקיימים מצוה ושכר

עשרה והביאו לו כל אחד גרוגרת, כולם פטורים ויש להם שכר טוב מאת ה' אפילו הבריא בראשונה". אין לו לעבור אף באיסור דרבנן להצילם מן החטא שהרי אין כאן חטא אלא מצוה, כן ראיתי מובא בשם מרן הגרשז"א ויבלח"ט מרן הגרי"ש אלישיב והגרש"ה וואזנר.

ובער אני לחלוק על דברי מאורי הדור, אך תורה היא וללמוד אני צריך ולענ"ד נראה דהלכה זו תלויה לגמרי במחלוקת הנ"ל, דהלא באמת כל עשרת האנשים שלקטו גרוגרות לא עשו מצוה כלל, שהרי בפועל לא הצילו את הנפש, וממילא ברור שחיללו את השבת בשוגג או באונס, ומה שמקבלין שכר אינו משום שקיימו מצוה, אלא משום שחשבו לעשות מצוה, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה אף שאין כאן מעשה מצוה כלל.

הגע בעצמך, אדם בריא שבטעות נאמר לו שלדעת הרופא יש בו סכנה ועליו לאכול ביום הכיפורים, ובשברון לב אוכל הוא בדחילו ורחימו לקיים מצוות פיקוח נפש, וכי אין אנו מצווים להפרישו מאיסורא ולגלות את אזנו

שבריא הוא ואסור לו לאכול ביום הכיפורים. הלוא ברור ופשוט שגם הוא יבוא על שכרו, שהרי עוסק הוא בפיקוח נפש, ואוכל הוא לשם שמים בחשבו שכך מצוותו, וכן הדבר הזה דכל המצילים יבואו על שכרם בחשבם שבהצלת הנפש הם עוסקים אף שיש כאן חילול שבת, אך לגבי הצלתם מן החטא אין בינם לכל החוטא בשוגג או באונס, כהא דעירובין (ל"ב ע"א) דהסומך על חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו שאינו מתוקן אף הוא אנוס, והבת שנחטפה לשמד (שו"ע או"ח סימן ש"ו סעיף י"ד) אף היא אנוסה, וכיוצ"ב בנידו"ד אף אם נכשל בשוגג או באונס יש ואומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו.

ואין לטעון דאף שודאי מצוה להפרישו, מ"מ אין לעבור עבירה כדי להצילם, כיון דמ"מ מצוה בידם ומקבלים שכר, דמה לן במה שמקבלים שכר על כונתם הטובה, כיון דמ"מ חילול שבת יש כאן. והלא גם האוכל טבל בשוגג וסומך על חבר שתיקן את פירותיו, אינו נענש. ומ"מ אמרו שיפריש החבר תרו"מ שלא מן המוקף ויעבור על איסורא זוטא כדי להצילו מאיסורא רבה, וה"נ בני"ד.

ג

אמנם יש לעיין בזה דלכאורה יש לדון ממ"נ, לגבי אלה שאכן פעילותם נחוצה להציל את הנפש, לכאורה מסתבר דאין לעבור אף באיסור קל להצילם מן החטא, שהרי באמת עוסקים הם במצות הצלת הנפש ועדיפי מעשרה שקצרו גרוגרת בחשבם שיש בזה הצלת נפשות. ולגבי אלה שיבואו ללא צורך וכגון אנשי משטרה שמתלווים כדי לחקור את האירוע אף שאין הם עוסקים בפיקוח נפש וכדומה. אפשר דהוי פושע

והנה נתעוררתי ע"י הגאון הגדול ר' יצחק נתן קופרשטוק שליט"א (זצ"ל) בענין דליקה שנפלה בבית ודנו הפוסקים אם יש חשש פקו"נ להתיר עכ"פ כיבוי דהוי משאצל"ג, ועורר הגאון שליט"א (זצ"ל) דאפשר דאמרינן לחבר חטא באיסור קל דרבנן כדי שיזכה חבירו, דהלא אם תתפשט האש ודאי שיש מן השכנים שיזמינו מכבי אש ורבים יחללו את השבת באיסור דאורייתא, כאשר מכבי האש והמשטרה יגיעו בכמה וכמה רכבים.

שלדעת הב"י אין עוברים באיסור כדי להצילם, בפרט שקרוב הדבר שמחללי שבת המה שלכאורה אין לעבור בעבירה כדי למעט חילול שבת שלהם.

ומאידך יש לעיין אם בני"ד נחשב מי שהדליקה נפלה בביתו כמי שגורם לחבירו לחטוא שלשיטת הרשב"א מצווים אנו לעבור באיסור קל כדי להצילם מאיסור חמור, שהרי בדרך כלל אין הדליקה נופלת בבית אלא ע"י רשלנות מסויימת,

וצ"ע בזה אם רשלנות הוי כאילו גרם להם לחלל שבת.

סוף דבר, רואה אני בשאלה זו כמה צדדים שקשה להכריע בהם. אך בגוף השאלה בדליקה שבבית דעתי נוטה דאף בזה"ז הוי כספק נפשות ויש לכבותה, והארכתי בזה במק"א (עיין לקמן סימן כ"ז).

ועוד הארכתי בתשובה בדין חילונים בזמנינו אם דינם כמומר או כתינוקות שנשבו (עיין לעיל בסימן י) ואכמ"ל.

ד

להצילו משא"כ במי שחטפו את בתו, חיישינן שמא תעבור עבירות מדעתה מחמת פחד.

ב. הט"ז שם סק"ה כתב דשאני עבירה פעם אחת דאין מחללין שבת להצילו ממנו, משא"כ בבתו שהוציאוה לשמד שכל ימיה תהיה בעבירה, וזה עדיף מפקוח נפש.

ג. המגן אברהם שם ס"ק כ"ט כתב כעין דברי הט"ז אלא שהדגיש דכיון דמחלל שבת כעובד עבו"ז, אין לחלל שבת כדי להציל אדם מעבו"ז פעם אחת, משא"כ בשמד שתעבור עבירה כל ימיה, עי"ש.

ולכאורה תלויה שאלה דידן בדרכים אלה, דלשיטת הב"ח מסתבר דבני"ד אין לחלל שבת אף באיסור קל כדי להפריש אחר מלחלל שבת, כיון שאנוסים הם. לשיטת הט"ז ג"כ מסתבר דלא יודיעו, דרק בשמד שתעבור באיסור כל ימיה מחללין, אך לשיטת המגן אברהם לכאורה פשוט דיחיד יעבור באיסור דרבנן כדי להפריש את הרבים מאיסור דאורייתא.

אמנם אף שנראה לי ברור שחילול שבת בטעות על מנת להציל את הנפש הוי ככל חילול שבת בשגגה ומצוה להציל את האדם מעבירה זו, מ"מ יש לעיין מטעם אחר אם אכן ראוי שמי שהגיע למקום יודיע לחבריו שאין צורך שיגיעו אף הם לזירה.

דהנה כבר נחלקו האחרונים בדברי הרמ"א דלכאורה סתרו זא"ז, דבסימן ש"ו סי"ד פסק השו"ע כשיטת התוס' (שבת ד' ע"א) דכל שלא פשע חבירו, אמרינן חטא כדי שיזכה. וברמ"א לא חלק עליו, אך בסימן שכ"ח סעיף י' כתב הרמ"א "מי שמוציאים לאנסו שיעבור עבירה גדולה, אין מחללין עליו השבת כדי להצילו", הרי דפסק הרמ"א כשיטת הרשב"א דרק כשהוא זה שהכשיל לחבירו, עליו לעבור איסורא זוטא כדי להציל חבירו מאיסורא רבא.

ישתי דרכים עיקריות נאמרו בישוב סתירה זו:

א. הב"ח בסימן ש"ו כתב דהיכא שאונסין אותו, אין כאן עבירה כלל ואין עוברין עבירה

אך באמת י"ל דגם הב"ח והט"ז יודו בני"ד די ש
להודיע, דשניהם הדגישו דמשום אונס
רחמנא פטריה אין מחללין שבת כדי להצילו דאין
באונס עבירה כלל, אך בני"ד אין זה גדר אונס
אלא שוגג, ומ"מ בני"ד דמיירי באיסור דרבנן
מחד גיסא, ובשוגג ולא באונס, מסתבר דלכו"ע
נכון להודיע לשאר שלא יבואו.

ולא הלכה נראה עיקר כדעת המג"א וכך סתם
במשנ"ב שם.

ומשום כ"ז נראה דאכן יש לראשון שהגיע
ורואה ששוב אין צורך שאחרים יגיעו,
להודיע להם לא להגיע.

ויה"ר שלא ניכשל בדבר הלכה.

סימן כג

עוד בענין הנ"ל

כבוד ידי"נ ויקיר לבבי
הגאון הגדול ר' יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א
רב קהילת בני תורה הר נוף
מח"ס הנפלא ארחות שבת

שלום רב עד בלי ירח.

עמוד 32349

נהניתי לקבל מכתבו היקר, ובו העיר על
שכתבתי את הנלענ"ד לגבי חברי
הצלה שנקראו לטפל בפקוח נפש בשבת,
והראשון שהגיע לזירה רואה שכבר הושלם
הטיפול בכל הנצרך להצלת נפשות, ויש מגדולי
ההוראה שדעתם שאל לו להודיע לחביריו כדי
למנוע מהם חילול שבת כיון דמצוה קעבדי,
ולענ"ד פשוט שעליו להודיע להם כדי למנוע
חילול שבת מיותר, וכל כה"ג אמרינן לאדם חטא
באיסור קל שיזכו חביריו להינצל מאיסור חמור,
כיון שלא פשעו ועוד דרבים הם, והדברים
פשוטים בעיני עד שהבעתי תמיהה על גדולי ארץ
שפסקו כנ"ל.

וכתב כת"ר לחלק, דאף אם אמנם פשוט דמצוה
להצילם מחילול שבת שאין בו צורך,
מ"מ אפשר דאין לעבור איסור כדי להצילם, כיון
דאף "במבט לאחור" עשו מצוה.

אמנם אני על משמרתי אעמודה ובאמת לא
הבנתי דבריו, דלכאורה נראה ברור דאין
בין הטועה לחשוב שמותר לחלל שבת לטועה
לחשוב שמצוה לחלל שבת, כיון דזה וזה טעות
בידם, אלא שזה יבא על שכרו משום מחשבתו
הטובה וזה אין לו שכר, אבל בכל הנוגע לשאלת
מניעתם מן החטא אין בין זה לזה ולא כלום כיון
שבפועל מצוה אין כאן וחילול שבת יש כאן. כך
נראה לי ברור, בעניי.

והנה לכאורה מבואר שלא כדברינו בדברי
הנודע ביהודה (תנינא יו"ד סימן קס"א),
שהרי כתב דאין כלל מצוה להציל את האנוס
מן העבירה, והוכיח כן ממה שאמרו במגילה
(ט"ו ע"א) דאסתר אמרה למרדכי כאשר אבדתי
מבית אבא כך אבדתי ממך, והקשו התוס' שם
למה לא גירשה בגט כדי להצילה מן העבירה
ועי"ש מה שתירצו. וכתב הנוב"י שלא הקשו

התוס' על שנלקחה אסתר בע"כ לאחשורוש אלא במה שמסרה עצמה אח"כ מרצונה, "דכיון שנאנסה אין כאן עבירה עליה כלל, ולמה יגרשנה", הרי לן דבאונס אין עבירה כלל ואין צריך להשתדל בהיתירא.

אך באמת פשוט בעיני דאין כונתו אלא באונס על גוף המעשה כהא דבעילה באונס דאסתר

אבל באונס הנובע מטעות, אבל גוף המעשה נעשה ברצון, פשוט דיש מצוה להציל את החוטא כמו שביארתי.

הנני בברכה למעכ"ת שיזכה תמיד להגדיל תורה ולהאדירה.

ידידו הדוש"ת
אשר ויים

סימן כד

שימוש במעלית בשבת לנוחיות חולה שיש בו סכנה

כבוד ידי"נ ויקיר לבבי
המושלים בתורה ובכל מדה נכונה
הרה"ג ר' שמואל מאיר אנשין שליט"א
ראש כולל בקהל עדת ירושלים

ושם בהערה פ"ב דן דאף דמשמע מדברי המשנ"ב שלא התירו אלא שבות דאמירה לנכרי מדברי כמה פוסקים משמע דהתירו בכל השבותים, עי"ש.

ולפי"ד ה"ה בני"ד דיש להקל שהרי מדובר בחולה שיב"ס והוא חולה סופני, וחשוב לו עד למאד להגיע לביהכ"נ.

ולענ"ד אין הדמיון עולה יפה. דהנה מקור הלכה זו הביא הבית יוסף מדברי המרדכי בשבת (סימן שי"ד). ומדברי הגהות מיימוני בפ"ב מהל' שבת, והמרדכי כתב בשם רבינו שמחה דאסור לומר לגוי שילך חוץ לתחום לקרוא לקרובי המת שיבואו ללוותו ולהספידו "אבל חולה דתקיף ליה עלמא ואומר שישלחו אחר קרוביו ודאי שרי". והם למדו הלכה זו ממה שהתירו לקנות בשבת משכיב מרע כדי שלא תטרף דעתו (כ"ב קנ"ו ע"ב) עי"ש.

בדבר ששאל הרב... באביו שהוא חולה במחלה ממארת ולדעת הרופאים מחלתו חשוכת מרפא והוא משתוקק מאד להתפלל בציבור בבית הכנסת ולדברי בנו הוא יונק מכך חיות ותעצומות נפש ואם לא יוכל להגיע בשבתות לביהכ"נ זה יגרום לו עצבון רב. האם יש מקום להקל שהמשרת הפיליפיני שלו יפעיל את המעלית החשמלית להורידו ולהעלותו לביתו.

מע"כ ציין לדין המבואר בשו"ע סימן ש"ו ס"ט "חולה דתקיף ליה עלמא ואמר שישלחו בעד קרוביו ודאי שרי". ובספר שמירת שבת כהלכתה למד מהלכה זו "כל דבר שהחולה המסוכן דורש אותו והוא אינו נוגע ממש לרפואתו אך יש בו כדי להפיס דעתו או להרגיעו אין לחלל עליו שבת באיסור תורה אבל עושין אותו באיסור דרבנן" (שש"כ פרק ל"ב סעיף כ"ה) ומקור לפסק זה הביא מן הסעיף הנ"ל בשו"ע,

תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א ד"ה וכי אומרים

וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך - והא דאמר בכל מערבין (עירובין לב: ושם) רבי סבר ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה התם כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידו דאמר לי' מלא לך כלכלה של תאנים מתאנתי אבל הכא שלא נעשה האיסור על ידו אין אומרים לו חטא אפי' איסור קל שלא יבא חברו לידי איסור חמור ואומר ריב"א דאפי' למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר דהתם עדיין לא נעשה האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יעשה איסור חמור על ידו אבל הכא המעשה של איסור כבר נעשה וממילא יגמור לא יעשה אפי' איסור קל בידיים והא דתנן בהשולח (גיטין דף מא: ושם) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואף על גב דבהאי פירקא (דף לח:) א"ר יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא כדמשני התם בר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו לי' מצוה דרבים שאני ועוד י"ל דדוקא היכא דפשע קאמר וכי אומרים לו לאדם חטא כדי כו' ואתי שפיר הא דאמר' בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם) דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה וקא עברי כהנים בעשה דהשלמה ומקריבין למחוסר כפורים כפרתו כדי שיביא פסחו וכן בפרק בתרא דעירובין (דף קג: ושם) כהן שנמצא בו יבלת חברו חותכה לו בשיניו אף על גב דהוי שבות וגבי חציה שפחה וחציה בת חורין שנהגו בה מנהג הפקר וכפו את רבה בהשולח (גיטין דף לח:) משום שהיתה מחזרת וממציאה עצמה לזנות ודומי' לאנוסין והוי נמי כמצוה דרבים.

חדושי הרשב"א מסכת שבת דף ד עמוד א

הא דאמרין וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חברך. קשה ליה לרבינו תם ז"ל והא אמרין בפרק בכל מערבין (עירובין ל"ב ב') ניחא ליה לחבר דלעביד איסורא קלילא ולא ליעביד עם הארץ איסורא רבה, ופריק שאני התם שעל ידו הוא נעשה שאומר לו מלא לך כלכלה זו תאנים מתאנתי, וא"ת תפשוט מהתם הא דרב ביבי דהתירו, דהא התירו לו לחבר דליעביד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד עם הארץ על ידיה איסורא רבה, וכל שכן דהתירו לו דליעביד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד איהו ממש איסורא רבה, י"ל דשאני התם דלא נעשה האיסור עדיין ויכול הוא לתקן על ידי איסור קל, אבל הכא שכבר נעשה האיסור אלא שעתיד ליגמר ממילא דלמא לא התירו, וא"ת אכתי אשכחן שאומרין לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חברך, מדתנן בגיטין פרק השולח (מ"א ב') מי שחציו עבד וחציו בן חורין שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין כדי שיקיים איהו מצות פריה ורביה, ואף על גב דאמר רב יהודה (שם ל"ח א') המשחרר את עבדו עובר בעשה שנאמר בהם תעבודו, י"ל דמצות פריה ורביה שהיא מצוה רבה שעל ידה מתקיים העולם שאני, וכדמשנין התם גבי רבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה משום דמצוה דרבים שאני שהיא גדולה, ולי נראה דשאני התם כיון דחציו בן חורין לית בהו משום

בהם תעבודו משום צד חירות שבו, וההיא אמתא דהוו עבדי בה אינשי איסורא (שם), משום שהרבים היו נכשלין בה התירו לו לשחררה וכפוהו.

שו"ת הרמב"ם / פאר הדור

רס

כלי המקדש כשנלקחו בטלה קדושתן, כאומרם⁴ ובאו⁵ בה פריצים וחללוה⁶. אמנם אם נגנבו שלא בגזרת מלך, אז ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ויטול, ויחזרו אותם הספרים למקומן הראשון, כדין מי שנגנבו כליו או ספריו⁷. וכתב משה.

סימן קלב

שאלה: ויורנו מוריגו בבנימין אשר קנה **שפחה** יפת תואר, והוא בחור, וזאת יושבת בביתו, והבית גדול. אכן דרין עמו אשת אביו ושלש בנותיה. ויהי כמשלש חדשים נפלה קטטה ביניהם, וכתרו את בנימין מנוחה הדריכוהו, והוליקוהו אל השופט, והלשינו על כי בביתו **שפחה** גויה¹, והוא מתייחד עמה והישר בעיניו יעשה. וכשמוע השופט אמר להביא את השפחה לפניו, וישאל את פיה לאמר, מאי זה עם את, והיא ערכה תשובתה כי יהודית היא, ואיימה (השופט) וגזמה והיא לא נתנה על לבה ואמרה מבני היהודים ושבוגי ויביאוגי הנה. ויהי כשמוע השופט את דבריה מצאה חן בעיניו, וישלחה ותבא הביתה². וכראותה בנימין עלו לבו וירא מנוחה כי טוב, ונשארה כתמול שלשום. הנה כן ידיענו אם חייבין בית דין להוציאה מביתו משום שנאמר³ והייתם נקיים מה' ומישראל, או דילמא מאחר כי אשת אביו ונשי"ם לו שם שלש בנותיה, לא יוציאוה, ובאיזה דין יוציאוה, מאחר כי לא מצאנו שאסרו אלא יחוד פנויה ויחוד בגויה⁴. באיזה דין נאסור ישיבתה בביתו, ואם יש לה דין יפת תואר או לא. תוריגו הדרתו. ושכמ"ה.

תשובה: ודאי⁵ מדין תורה צריך לגרשה משם, ואפילו בגיורתה, כי לא⁶ דברה תורה אלא כנגד היצר, וכאשר אמרו באסורין⁷, ובתים⁸ מלאים כל טוב, אפילו קדלי דחזירי, ולא זו הדרך. ולכן מחוייבין בית דין אחר שמועה זו אשר לא טובה שישתדלו⁹ בכל עוז ותעצומות לגרש האמה הזאת, או שישחררנה וישאנה. ואף¹⁰ כי הנטען¹¹ על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחלה, אכן כאשר פסקנו בדברים כאלו (שיגרש) [שישחררנה] וישא[נה], ופסקנו כך מפני תקנת השבים, ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו, וסמכנו על אומרם ז"ל¹², עת¹³ לעשות לה' הפרו תורתך. ויכול¹⁴ לישאנה¹⁵. והאל במרומיו יכפר עוניגו כאשר דבר לנו, ואסירה כל בדיליך. וכתב משה.

שו"ת אחיעזר חלק ג סימן כו

(א) ע"ד אשר נשאלתי מרומעכ"ת שי' לפני נסיעתי מוויסבאדען בנכרית שניסת לישראל בדרך ציווילי/בנשואין אזרחיים/ באמריקא, וכעת באה לפני מעכת"ר ורצונה להתגייר וצידד רומעכ"ת שי' אולי באפשרי להקל כי אם לא יקבלוה לגירות ב"ד כשר בדין טבילה וקבלת מצות תלך לב"ד של רעפארמער /רפורמים/, והגירות לא יהי' שם כדת, גם הציע לפני שדעת הרה"ג הדיין מהר"י פאזען שי' נוטה להחמיר בדבר לפי שהיא לשם אישות וגם אחרי שתתגייר לא תשמור דיני ישראל, ואין מהנכון להזדקק לזה.

הנה בפשוטו נראה שיש בזה גם דין נטען על השפחה דמבואר ביבמות כ"ד דלא ישאנה, ולפי פרש"י דלא ישאנה משום לזות שפתים דאתי לאחזוקי קלא קמאי, דייקו באיזה פוסקים, דאם הדבר ידוע שנבעלה לו בודאי מותר לכונסה, אבל הרשב"א מפרש הלזות שפתים שיאמרו שנתגיירה שלא לש"ש וכמבואר כן ברמב"ן וריטב"א והגר"א באה"ע סי' קע"ז ס"ק י"ז. - ולכאורה י"ל דגם רש"י מודה לטעם הרשב"א דלזות שפתים שייך גם מטעם שנתגיירה שלא לש"ש =לשם שמים=, והא דהצריך הטעם משום דאתי לאחזוקי קלא קמאי הוא משום הנטען על השפחה דנשתחררה ל"ש לזות שפתים שנתגיירה שלא לש"ש דהא משחררה בע"כ כמבואר ביבמות מ"ח ע"ב ולא בעי קבלת מצות בשעת שחרור, וכבר תמה ע"ז בס' שושנת העמקים כלל כ"ב. ולהרשב"א י"ל דס"ל כשי' התוס' ביבמות מ"ח דעבד אינו מל בע"כ. ועי' ביו"ד סי' רס"ז ס"ה ובשפחה ג"כ ס"ל לרבנן דרשב"א דלא מהני טבילה בע"כ לשם שפחה וכשלא טבלה בעי קבלת המצות בשעת שחרור, ושייך לזות שפתים שלא קבלה עול מצות לש"ש. ורש"י לשיטתו ביבמות מ"ח דגם לרבנן מל עבד בע"כ וה"ה בשפחה ול"ש לזות שפתים דגירות בשפחה וע"כ פירש"י דאתי לאחזוקי קלא קמאי משום שפחה; אבל בנטען מן הנכרית גם לרש"י שייך טעם הרשב"א לזות שפתים של גירות, אולם בתוספתא דיבמות פ"ד מבואר דגם בשפחה אף בודאי בא עליה אסור והא בשפחה ל"ש לזות שפתים של גירות לפירש"י ורק משום דאתי לאחזוקי לקלא קמאי, ולפ"ז בדין דאם בא עליה מותר, וע"כ צ"ל דגם לשי' רש"י דמחזיקים קלא קמאי שייך אף אם בא עליה, דמ"מ ע"י שישאנה ידברו תמיד ממעשה העבירה שעשה מתחלה ויהי' לזות שפתים. שו"ר בשו"ת רעק"א סי' קכ"א שהקשה ג"כ דהא בשפחה ל"ש החשש שנשתחררה בשביל כך דהא אין זה בידה ומשתחררת בע"כ, וכ' דבשפחה דאיכא לאו מדאורייתא הטעם משום לעז שיאמרו שבא עלי', אבל בנכרית דליכא דאורייתא לא הי' ס"ד לאסור בשביל כך, אלא משום דנתגיירה בשביל כך. והתרצן משני דמ"מ איכא משום לזות שפתים. או כפרש"י דמ"מ חששו ללזות שפתים, או כהרשב"א דהלעז שנתגיירה בשביל כך, אבל בשפחה בודאי הלעז משום ביאת איסור יעו"ש.

ובאמת בד' הראשונים בחי' הרמב"ן והריטב"א מבואר דס"ל בשי' רש"י דאם בודאי בא עלי' אפילו אם כנס יוציא ורק בנטען לפי שהוא חשד בעלמא, והקשו מהתוספתא דמבואר דלא תצא, הרי דפשוט להם בשי' רש"י דאפילו בא עליה בעדים שייך הטעם דהלעז של רש"י ואפילו אם כנס יוציא, ועי' בנמוק"י שם, ואפשר לומר לשי' רש"י דאפילו בא עליה בעדים שייך הלעז דלאחזוקי קלא קמאי שידברו ממעשה העבירה

שבתחלה כדאמרן, מ"מ כ"ז דוקא בבא עליה כבתוספתא, אבל בנשואה אצלו בערכאות בפרהסיא דרך נשואין ל"ש החשש דלאחזוקי קלא קמאי דהקול כבר נתחזק ע"י פרסום הנשואין שבתחלה. מ"מ מלשון התוספתא דאפילו הוליד ממנה בנים נראה דאין חילוק [אם לא דנימא דע"י זנות ל"ה פרסום כ"כ] וכן מד' תשובת הרשב"א סי' אלף ר"ה שהי' מחזיק את השפחה לפלגש שכתב דלכתחלה לא יכנוס דלזות שפתים איכא ומכוער הדבר גם כי יש חשש בזה שנתגיירה שלא לש"ש כו' יעו"ש היטב, הרי דשני הטעמים טעם רש"י וטעם הראשונים דלא נתגיירה איתנייתו בה. ועוד דבדרך נשואין בפרהסיא דמבואר בע"ז ל"ו דקנאים פוגעים בו וזהו הלמ"מ =הלכה למשה מסיני=. ולכל השיטות איכא בהו איסור מדאורייתא. ודמי לשפחה שכ' הגרעק"א דכיון דאיכא איסור דאורייתא חיישינן בודאי ללעז גם לפי הס"ד.

ולדינא כ"פ להלכה בשו"ת הגאון מוהר"ח צאנז חאה"ע ובתשו' שואל ומשיב מהדו"ת ח"ג דאסורה לכנוס כמו שאסר הרשב"א יעו"ש, ובשו"ת דברי חיים מסיק לבסוף לצדד דבאופן שיש לחוש כדי דלא ליתי לידי עבירות חמורות מתירין איסור קל ובפרט בכה"ג דבדיעבד לא תצא אין מוחין בדבר אך לא להתיר לכתחלה.

(ב) וע"ד אם לקבלה לגירות לכאורה הדין פשוט דאין מקבלים כמבואר ברמב"ם פי"ג מה' איסו"ב ובטוש"ע יו"ד סי' רס"ח סעי' י"ב, ואם אשה היא בודקין שמא עיניה נתנה בבחור ישראל, ועי' בב"י שם דהכל לפי ראות עיני הב"ד ואם רואים שסופו לש"ש מותר לקבלם כמש"כ התוס'.

והנה יש לי מקום ספק, באופן שלא נתברר לב"ד ויש מקום להסתפק אם יש לו כונה לשם אישות אם מקבלים אותו, דאפשר דדוקא בנתברר לב"ד שיש להם עילה אחרת אין מקבלים והא דבודקים אחריו לכתחלה מספיקא משום דכל היכא דאיכא לברורי מבררין ואין לב"ד לקבל בלי בדיקה, אבל היכא שבדקו ולא נתברר להם ויש מקום להסתפק שכונתו בלב שלם, כיון דבדיעבד הלכה דכולם גרים הם, ורק לכתחלה אין מקבלים אותו, היכא דמסתפקים מקבלים אותו ככל ספק דרבנן להקל.

וגם בעצם הגירות יש מקום עיון, הא דלר' נחמי' ל"ה גר בכונה לשם ד"א משום אישות, אף על פי שבפיו אומר שכונתו להתגייר ודברים שבלב אינם דברים משום דהוה אומדנא דמוכח שכונתו לשם אישות, ובאומדנא דמוכח דהוי דברים שבלב כל אדם הוי דברים, ולפ"ז היכא דל"ה מוכח לכל העולם שכונתו לשם אישות ויש מקום להסתפק דכונתו להתגייר בלב שלם, ודינו ככל ספק אומדנא דמוכח דהוי דברים שבלב כמש"כ הקצוה"ח דאומדנא דמספיקא הו"ל דברים שבלב וי"ל לר' נחמי' דשאני גירות מכל הקנינים, דעצם קבלת המצות והגירות הוי דברים שבלב וכ"ז שלא נתגייר בלב שלם ל"ה גר, ואפילו היכא דל"ה אומדנא דמוכח שכונתו לשם אישות או לשם ד"א אם באמת כוון לשם ד"א ל"ה גר כיון דלבו בל עמו.

(ג) והנה להלכה דקיי"ל דכלם גרים הם מבואר בראשונים ובריטב"א בשם הרמב"ן דטעם הדבר דכיון דנתגיירו וקבלו עליהם חזקה דאגב אונסיהו גמרי וקבלי, ובפשוטו נראה דאע"פ דאומדנא דמוכח שכונתו לשם אישות, מ"מ משום אונס הרצון גמר ומקני וקבל הגירות בלב שלם, ואיכא אומדנא שגמר ומקבל בלב שלם, והנה בדין זה מבואר בראשונים ובשו"ע דאפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא

מכלל הנכרים וחוששים לו עד שתתברר צדקתו כיון דאין כאן אומדנא שאינו מקבל בלב שלם, לו יהי שבאמת אינו מקבל בלב שלם מה בכך, הרי דברים שבלב אינם דברים ואומדנא דמוכח אין כאן, אדרבא הרי אומדנא שכונתו בלב שלם דמשום אונסייהו גמר ומקבל.

וכן יש להעיר מד' הרמב"ן והרשב"א שכתבו לפרש הלזות שפתיים שיאמרו שנתגיירה שלא לש"ש, ולכאורה צ"ע כיון דלהלכה קיי"ל דבדיעבד כלם גרים, ורק לכתחלה אין מקבלים אותו, ודין זה מסור לב"ד לכתחלה א"כ איזה לזות שפתיים איכא שנתגיירה שלא לש"ש הא בדיעבד כלם גרים, אלא ע"כ צ"ל דלגירות בעינן לכו"ע לב שלם ול"א בזה דברים שבלב אינם דברים, ולפיכך אם באמת לא נתגיירה בלב שלם לא הוי גר דרק מצד הדין אמרינן דלהלכה כלם גרים הם, ואמרינן דאגב אונסא גמרו בלב שלם, וחיישינן מצד הלעז שיאמרו שלא נתגיירה בלב שלם, ובאמת ל"ה גר, ומהאי טעמא חוששים לו עד שתתברר צדקתו, אף על פי דמצד הדין אנו אומרים דחזקה דגמר בלב שלם, אבל אם באמת לא נתגייר בלב שלם ל"ה גירות, וחוששין להחמיר עד שתתברר צדקתו, וכמו שפ' הרמב"ם בפ"ג מה' איסו"ב הט"ו שכל החוזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק. ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו בי"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם. ובהל"י י"ז שם אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר, הואיל ומל וטבל יצא מכלל העכו"ם וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו. [וכ"נ מד' הריטב"א שכתב דפליגי בזה בכותים אי גרי אמת הם אם נתגיירו בלב שלם וחזרו, או לא נתגיירו בלב שלם יעוי"ש].

ולפ"ז לר' נחמיה היכא דהוה ספק לשם אישות בדיעבד ג"כ ל"ה גר ודאי והוה ספק גר, וה"ה לדידן שחוששין עד שתתברר צדקתו, ומה"ט י"ל דכל דלא נתברר לנו שאין לו עילה אחרת להתגייר אין מקבלין אותו ואין עושין ספק בידים לכתחילה.

(ד) והנה בנ"ד שמתגיירת ע"מ להנשא הי' מקום לפקפק אף אי"נ דמתגיירת בלב שלם, דהא מבואר בבכורות ל"א נכרי שבא לקבל דברי תורה חוץ מד"א =מדבר אחד= אין מקבלים אותו ר"י בר"י אומר אפילו דקדוק אחד מד"ס וכ"פ הרמב"ם פי"ד מה' א"ב ה"ח, וכיון שרצונה להנשא לו ולעבור על דקדוק אחד מד"ס אין מקבלים אותה. אולם נראה דהדין דנטען על האשה לא ישאנה האיסור רק עליו ולא עליה, וכמ"ש הנוב"י הכלל דכל מקום דתני לא ישאנה האיסור עליו, ולא תנשא האיסור עליה, ואף על פי דאם האיסור עליו ממילא אסורה בלפני עור ל"ת =לא תתן= מכשול, ואף באיסור דרבנן יש איסור לפני עור, וכמו שצידד בשו"ת פנ"י ובמנח"ח דבאיסור דרבנן איכא לפ"ע =לפני עור= דאורייתא דלא גרע ממשיא עצה שאינה הוגנת, מ"מ י"ל כיון דאם ניסת לא תצא, א"כ אין בזה גוף איסור, רק אסור לכתחלה, משום הסר ממך עקשות פה, ואפשר דעל איסור דלכתחלה אין דין דלפ"ע ל"ת מכשול, ולבד זה נראה דדין זה דנכרי שבא להתגייר ולקבל עליו כל המצות חוץ מדקדוק אחד מד"ס דאין מקבלין אותו, היינו במתנה שלא לקבל ושיהי' מותר לו דבר זה מן הדין, בזה אין מקבלים אותו דאין שיעור ותנאי בגירות ואין גירות לחצאין, אבל במי שמקבל עליו כל המצות, רק שבדעתו לעבור לתיאבון אין זה חסרון בדין קבלת המצות.

ומה"ט נראה מה שחשש הרה"ג מהר"י פאזען לגייר לפי שלא ישמור דיני ישראל כהלכה, אפ"ל דאין לחוש לזה כיון דמקבל עליו כל המצות אף שחושב לעבור על איזה מהמצות אח"כ לתיאבון, מ"מ אין זה מניעה לקבלת המצות, ודוקא היכא שמתנה שלא לקבל עליו זהו חסרון בקבלת המצות דמעכב. אולם היכא שברור הדבר שבדאי יעבור אחרי כן על איסורי תורה חלול שבת ואכילת טריפות ואנו יודעים בבירור כונתו שאינו מתגייר רק לפנים ולבו בל עמו, הרי אומדנא דמוכח שמה שאומר שמקבל עליו המצות לאו כלום הוא א"כ זהו חסרון בקבלת המצות דמעכב [ועיין בשו"ת חמדת שלמה חיו"ד סי' כ"ט וסי' ל' דהודעת המצות וקבלת המצות שני ענינים הם, דקבלת המצות הוא בסתם שקבל עליו לכנוס בדת יהודית, והודעת המצות להודיע לו ענין המצות ושכרן ועונשן וזה אינו מעכב ולעולם קבלת המצות בסתם מעכב דזהו עיקר הגירות וכמש"כ הרמב"ם דבעי קבלת המצות בשלשה יעו"ש].

(ה) וראיתי כעת בס' בית יצחק חיו"ד ח"ב שכ"כ דכיון דאיכא אומדנא דמוכח, ול"ש בזה דברים שבלב אינם דברים, לא הוי קבלת גירות. גם מסתפק שם בגוף הדין דאין מקבלין בחוץ מד"א אפילו דקדוק אחד מד"ס דלא נתבאר מפורש אי גם דיעבד ל"ה גר, ומשבת דל"א = דף לא = מהלל קצת ראי' דמהני, דאפי' למש"פ רש"י שסמך על חכמתו, אולם כיון דבדיעבד ל"ה גר איך קבלו, ויש לדחות, ויעו"ש שה"ר מע"ז ס"ד ע"ב דס"ל לאחרים דגר תושב הוא שקבל עליו כל המצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילה, ואס"ד דקבל עליו חוץ מד"א הוי גר, אמאי הוי גר תושב, הא הוי גר גמור, ואין זה ראי' כלל, דאפילו אם נימא דקיים כל התורה ומל ג"כ, אבל הא לא טבל דאין הטבילה ממצוות התורה שהישראל מחויב בה ממילא דל"ה גר, ומדרש"י והנמוק"י מבואר דמפרשים דלא מל ג"כ, ויעו"ש בירושלמי יבמות פ"ח ר' שמואל בר חייא בר' יהודא בשם ר' חנינא גר ותושב מגלגלין עמהם י"ב חודש אם חזר בו הרי יפה ואם לאו הרי הוא כגוי לכל דבר, ר' שמואל כו' גר תושב צריך לקבל ע"מ שיהא אוכל נבילות ועי' בפ"מ שם, ויל"ד מדבריהם דמקבלים עליהם למול יעו"ש ואכמ"ל.

אך מסברא נראה דכיון דקבלת מצות מעכב בודאי בעינן שיקבל עליו כל המצות, אלא שיש להסתפק אם אינו מקבל דקדוק אחד מד"ס דאפשר דמה"ת הוי גר כיון דקבל עליו כל מצות שבתורה, ואולי כיון דמילי דרבנן אתנייהו בלא תסור הוה כמתנה על ד"ת וצ"ע.

(ו) ולענין הלכה, בפשוטו נראה שאין לב"ד כשר לקבלה לגירות, כיון שכונתה לשם אישות וגם אחר שנתגיירה אסורה לו, מצד נטען על הנכרית ונתגיירה דלא ישאנה, ומה שחשש מעכ"ת שמא תבוא לפני רעפארמער אמת הדבר שזהו חשש גדול שאצל רעפארמער לא תהי' הגירות כדת, דהא מבואר יו"ד/בסי' רס"ח ס"ג דקבלת המצות מעכבת אם אינה ביום ובשלשה לכו"ע והרי זהו ב"ד פסול ועדים פסולים, וגם דעצם קבלת המצות אם מפרושם של הרעפארמער בדעותיהם הכוזבות, הרי אין זה קבלת המצות ודמי לחוץ מד"א, מ"מ אין לנו לחוש לזה ועל הב"ד כשר להזדקק רק באופנים המבוארים בפוסקים להלכה, וגם אין לצדד להתיר איסורא זוטא כדי שלא לעבור ע"ה איסור חמור, וכמו שאמרו בעירובין ל"ב, וכמש"כ המהרשד"ם לצדד בכה"ג וכמש"כ ג"כ בשו"ת מוהר"ח צאנז, וה"נ נאמר דנעבור לכתחלה איד"ר = איסור

דרבנן= כדי שלא יעבור על איסור דבא על הנכרית דע"י נשואין הוי בפרהסיא ואסור מה"ת, דהא בנ"ד די ש לחוש בזה בודאי שלא תשמור פתחי נדה וטבילה ויהי' בועל נדה בכרת [וילה"ע בזה למש"כ הראשונים בס"פ המגרש בזה"ז דליכא סמוכין הגירות מדרבנן ויש כח ביד חכמים בדבר גדול לעקור דבר מה"ת בקום ועשה ולפ"ז י"ל דמה"ת הוה נכרית ואין בזה איסור נדה וכרת דהא אין זו גיורת אלא מדרבנן. אולם הא הרשב"א ביבמות פ' החולץ מסיק דילפינן מקרא דלדורותיכם דבכל הדורות מקבלים אף בזה"ז דליכא מומחים כמו דילפינן בכריתות מזה דלא בעינן הרצאת דמים ולדבריהם הוי גר מה"ת ואיסור נדה בכרת], ובנכרית אין איסור נדה ועי' תוס' שבת דף ד' החילוקים בדין אם אומרים חטא כדי שיזכה חברך ולפי החילוקים שם נמי יש לומר דלא שייך בנ"ד אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך וגם מוהר"ח צאנז בדין הנטען מן האשה מסיק שאין מורים להיתר.

(ז) והנה אחרי הרעוואלוציע /המהפכה/ שהיתה בימי המלחמה הגדולה שהותר הגירות וגם הוכר על פי חק ונימוסים נשואי אזרחים, נשאלתי בכיוצא בו איזה פעמים, בנכרית שניסת לישראל בציווילעיהע ורצונה להתגייר ולהנשא בחופה וקדושין, באמרם שרצונם לגדל את בניהם ע"פ דת ישראל, וגם אומרים שאם הב"ד לא יקבלו לגירות ישתמד הבעל, אם יש להתיר לכתחלה, וראיתי בשו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ק מהגאון מוהר"ש קלוגער בסי' ר"ל שהעלה להקל ולהתיר לכתחלה בכה"ג, ונסתייע מד' המהרי"ק סי' קכ"ט ומד' הרמ"א סי' קע"ג ס"ה, אף דלא דמי דהתם בפנוי' מ"מ הא לחד דיעה אסורה ומ"מ כדי שלא תצא לתרבות רעה מתירים מה"ט יש להקל גם בזה. וכיון שאם הי' רוצה הי' משתמד. ונראה מזה דכונתם לש"ש יעו"ש. ומצאתי יסוד לזה מתשובת הרמב"ם פאר הדור סי' קל"ב שנשאל בבחור אחד שקנה שפחה והיא יושבת בביתו אם חייבים בי"ד להוציאה מביתו משום שנאמר והייתם נקיים כו' ויחוד בגויה באיזה דין נאסור ישיבתה בביתו והשיב על זה הרמב"ם וזה לשונו ודאי מדין תורה צריך לגרשה משם ואפילו בגיורת, כי לא דברה תורה אלא נגד היצר, כאשר אמרו וכו' ובתים מלאים כל טוב אפילו קדלי דחזירי, ולא זו הדרך, ולכן מחויבין בית דין אחר שמועה זו אשר לא טובה שישתדלו בכל עז ותעצומות לגרש האמה הזאת או שישחררנה וישאנה, ואף כי הנטען על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחלה, אכן כאשר פסקנו בדברים כאלו שיגרש וישא ופסקנו כך מפני תקנת השבים ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו וסמכנו על אומרם ז"ל עת לעשות לד' הפרו תורתך, ויכול לישאנה והא' ברחמיו יכפר עונינו כאשר דבר לנו ואסירה כל בדיליך עכ"ל הטהור, ולא נתברר בדברי רבנו אם הוא רק מדין הנטען על השפחה או גם מצד הגירות, דמלשון השאלה נראה שהיא גוי'. אבל בתשו' הרמב"ם נראה רק מדין נטען על השפחה, וע"ד הגירות לא זכר כלל, [ואפשר שהי' גם טבילה וקבלת מצות]. עכ"פ מפורש בד' הרמב"ם דמפני תקנת השבים יש להתיר גם בשפחה ומוטב שיאכל בשר תמותות. וד' הרמב"ם יסוד גדול. ולכאורה זהו נגד ד' תשו' הרשב"א סי' א' ר"ה ואולי גם הרשב"א מודה היכי דאיכא תקנת השבים ורק התם שבעט באשתו שהרחיק את האהובה בנשואיה וכנס את השנואה יעו"ש, עכ"פ הרי מפורש בד' הרמב"ם הוראת הגאון מוהר"ש קלוגער שמדמה דין שפחה לדין הרמ"א /אה"ע/ בסי' קע"ז ס"ה בפנוי' וכל דאיכא תקנת השבים וחשש שלא תצא לתרבות

רעה יש להתיר, וכל זה לענין דין הנתען על השפחה מצד דין איסור דלזות שפתים, אבל מדין קבלת גירות לא שמענו מד' הרמב"ם, וחילוק יש ביניהם דנטען על שפחה האיסור עליו ואמרינן מוטב שיאכל בשר תמותות, אבל בקבלת גרים לשם אישות הרי זה דין לגבי הבי"ד שאין לב"ד לקבל המתגיירים לשם אישות והוי כמו חטא בשביל שיזכה חברך, מ"מ נראה לדין כיון דגם אם לא תתגייר הרי תשאר אצלו בגיורתה א"כ אין כאן לשם אישות, ובפרט למש"כ להסתפק כי באומרת שכונתה לשם גירות לש"ש ואין אומדנא דמוכח להיפוך מקבלים אותה, וע"כ נראה דלפי ראות עיני ב"ד יש מקום להקל ולסמוך על הוראת הגאון מוהר"ש קלוגער ז"ל.

שו"ת משיב דבר חלק ב סימן מד

הן זה ירחים עברו אשר הגיעני מכתבו בהצעה של שאלת חכם וגם חצי תשובה, בדבר אשה שלא טבלה לנדוטה זמן הרבה, וגם לא פרשה עצמה מבעלה, ועתה באת לבקש להתיר לה לטבול ביום שמיני, כי בושה לטבול בלילה בתוך טבילת הרבה נשים, ואם לא נתיר לה תנהוג כמו עד עתה, והנה מעכ"ת נ"י הרחיב בדברים ודמיונות נוטות לכל צד אם יש להקל באיזה דבר כדי שלא יבאו לידי חמורות, ואתי מרחוק לשאול דעתי הקלה, ולא אכחד ממע"כ כי מראש ראות הענין בחלה נפשי מלהשיב דבר, כי אף שמצינו באיזה מקומות שהתירו חז"ל כדי להשיב בנים שובבים, ולמדו מדעת תורה דאיתא במס' חולין (דף ה') מקבלין קרבנות ממושעי ישראל שיחזרו בתשובה, והוא טעם על הדבר דאע"ג דכתיב זבח רשעים תועבה, והעובר עבירה אחת בדון ה"ז רשע ופסול לעדות דכתיב אל תשת רשע עד, מ"מ מקבלין מיניה קרבן כדי שיחזרו בתשובה, וכ"כ הרמב"ם הטעם בה' מעה"ק פ"ג, ואפילו חטאת מקבלין על עבירה שאינו עובר עליה במזיד, מ"מ על אותה עבירה שהוא מומר בה אין מקבלין חטאת אפי' בשעה שרוצה להביא כפרה על ששגג באותה שעה, ומבקש כפרה ע"ז הפעם שהרי בל"ז אין חטאת מכפר, כדאיתא (דף ז) דאין חטאת מכפר אלא באומר יכפר עלי חטאתי, מ"מ אין מקבלין ממנו משום דבאותה עבירה שהוא דש בה הוא בחזקתו שאע"ג דבאותה שעה רוצה כפרה ע"ז החטא שבא לידו בשוגג, מ"מ לא ישוב ממנה, וה"נ בנידון דידן שנעשו האיש והאשה מומרים לאיסור נדה, שוב אין נאמנות בדבריה שתשמור נדתה בהסיר הבושה ממנה, דבל"ס מחר תאמר שלא תוכל לטבול מפני ד"א, וגם אם אפי' היא תרצה לשמור נדתה, מי יבטיח לנו שהבעל יהא יושב ומשמר עד שתטהר והיא לא תתקוטט עמו מפני זה האיסור שכבר הורגלה בזה, ע"כ אין כדאי לדבר בפשרות עמה אם לא שיבואו הוא ובעלה ויקבלו תשובה על העבר ושמירה על להבא בלי שום תנאי והוא רחום יכפר עון:

כל זאת חשבתי למשפט שלא לענות כלל על הקלקלה, אמנם המשולח הר"ר דובער נ"י הפציר בי להשיב מפני הכבוד, ונעניתי לו, והנני להשיב ולהודיע כי נהייתי מאד ממש"כ מע"כ נ"י דמש"ה פסק הרמב"ם כר"ע לענין הא דתנן בחלה (פ"ב) יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים משום דטעמא דרבנן דס"ל יעשנה קבים וכו' משום וכי אומרים לאדם חטא בשביל שתזכה כדתניא בתוספתא דחלה והרי אן קיי"ל במנחות (דף מ"ח)

דאמרינן חטא בשביל שתזכה באותו דבר, ויפה כוון והנני להוסיף דעדיין לא נתבאר יפה מנלן שאין הלכה כר' יוחנן דתהי שם ובקידושין (דף נ"ה) וכי אומרים לאדם חטא בשביל שתזכה, אפילו באותו דבר, ונראה עפ"י מה שנתקשו רבותינו בעלי התוס' ביומא (דף כ"ט) בהא דאיתא בפסחים (דף פ"ח) גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהם כו' ופריך ליתי פסח וליתני בשלמים ולמאי קושיא לישני דאפילו פ"ש זמנו אחר התמיד ושלמים לפני התמיד, ונראה דודאי פ"ה הסוגיא דלשחטו לפני התמיד כשלמים, ואף על גב דאסור לשחוט פסח לפני התמיד מ"מ אומרים חטא בשביל שתזכה בפסח, והא דמקשה מסוגיא דפסחים שם דא"א וליתני בשלמים משום דיהא שלא בהכשר שלמים, היינו משום דאין אומרים חטא בשלמים בשביל שתזכה בפסח, אבל בפסח עצמו ודאי אומרים חטא בשביל שתזכה, ודלא כר"י, וכי"ב אי' במנחות (דף מ"ה) עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה בחטאת אמרינן עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה בעולה לא אמרינן, ומש"ה פסק הרמב"ם כר"ע וכמ"ש מע"כ נ"י, ולא אחדול להודיעו שגם בל"ז מצינו שפוסק הרמב"ם כר"ע אפילו מחבריו ע' בה' נדרים (דף פ"א) וכ"כ בשו"ת שמן רוקח ס"ד בדעת הרמב"ם וע"ע בט"ז או"ח (סי' תצ"ח סק"ה), ואשובה עוד מעין שאלת מעכת"ה נ"י אם היתה באה האשה מראש לשאול דיצרה אנסה שלא לטבול בלילה מפני הבושה, ואם לא לטבול קרובה לבא לידי איסור נדה, אם ראוי להתיר לה לטבול ביום כדי שלא תבא לידי חמורות, והיה נראה דמחלוקת קמאי היא בפ"ה הא דאיתא בתגיגה /בחגיגה/ (דף ט') דאר"א הזקן אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו ויעשה מה שלבו חפץ, ופרש"י ותוס' דיעשה עבירה בסתר כדי שלא יבא לידי חמורה, ור"ח והכי פירש"י במו"ק בשם רה"ג דח"ו כו' אלא יעשה כך ולא יבא ליד"ע כלל, מבואר דס"ל דאם לא מצי לכי"ף ליצרו אין מתירים לו למעבד איסור קל כדי שלא יבא לידי עבירה חמורה, ומכש"כ /ומש"כ/ הב"ש בשם ס"ח באוה"ע (סי' כ"ג) הוא כפרש"י ותוס', אמנם לא כל הקלות שוות, ואיסור טבילה ביום איסור קל הוא, כמ"ש מע"כ נ"י, אבל עדיין יש מקום לדחות דבשלמא אם היה איסור קל שלא מצד חשש אחרים שפיר נימא דמוטב דתעבור על איסור קל ולא תבא לידי חמורה, אבל זה האיסור קל אינו אלא משום חשש שאחרים יכשלו בה וקלקול הרבים אין לנו רשות להתיר בשביל תקנתה של אשה זו ולא דמי למה שהקילו חז"ל בשביל איזו סיבה ואונס דהתם הכל יודעים הסבה שבזה המקום וכולהו נשי דאותו מקום טבלי ביממא דתמניא ושוב אין כאן חשש, משא"כ בנ"ד דכולהו טבלי בליל ז' וכי חזיא שאשה זו טובלת ביום והתירו לה יאמרו דמותר לטבול ביום שביעי ג"כ שהרי לאו כ"ע ידעי דאשה זו משונה מחברותיה ובושה לטבול בלילה, ותו דאחר שהדבר תלוי בדעתה ורצונה יהיו שארי נשים ג"כ אומרות כן, ע"כ אין הדבר ברור אצלי, הכלל דלהתיר איסור בשביל איסור צריך להיות מתון הרבה, וכמו רפואת הגוף שאם רואה הרופא דידו של אדם כואב הרבה, פעם מחליט לחתוך אותה כדי שלא יתמשך הכאב הלאה בחלל הגוף ויסתכן, ופעם מחליט דמוטב לסבול הכאב ולא להפסיד היד, ודבר זה אינו נעשה כ"א בישוב דעת איזה רופאים יחד דשני הצדדים מסוכנים, כך רפואת הנפש המקולקל בזה האופן צריך ישוב הרבה עם איזה דעות ב"א גדולי תורה ובקרבתם אלהים ישפוט שלא ליתי לידי חורבה ח"ו וה' יעמידני על קרן אורה: נפתלי צבי יהודא ברלין.

עקידת יצחק בראשית שער כ (פרשת וירא)

ובמדרש (ב"ר פרשה נ') האחד בא לגור וישפוט שפוט דין שרצו ראשונים אתה בא לאבד. רבי מנחם בשם רבי ביבי אמר כן התנו אנשי סדום ביניהם אמרו כל אכסנאי שהוא בא לכאן נהיה בועלים אותו ונוטלים את ממונו. אמר לו אפי' אותו שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה (בראשית י"ח) אנו בועלים אותו ונוטלים ממונו. הנה שכל עצמן היה לבטל האכסנאי מביניהם ושלא יבאו לשם משום מקום בעולם וזה הוא מה שהעיד עליהם הכתוב האומר ואנשי סדום רעים וחטאים (שם י"ג) עם פי' אנקלוס בישין בממוניהן וחייבין בגופיהן. הנה כי עקר רעתם היה בענין ממונם כי הוא מה שרצו בעצם אמנם מה שנבלו עצמם לחטוא בגופן בדבר הנבלה הזאת יחסו למלת חטא למה שהוא אינו להם אלא במקרה ובמשגה. וכן ג"כ מאמר זעקת סדום ועמורה וגו' (שם י"ח). כי עקר הצעקה הוא אשמה רבה ואף מה שהוא להם במדרגת החטא ההוא גנאי כבד מאד והוא מאמר ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום (איכה ד') והוא נכון. והנה עם זה נתבאר כונת יחזקאל ע"ה באומרו זה היה עון סדום אחותך וכו' ויד עני ואביון לא החזיקה (יחזקאל ט"ז). והכונה ששמו להם כן לחוק ולנמוס. אמנם לא זכר את דבר הנבלה אשר נוהגין בה לפי שהיא עם שמתירין עצמם לעשותה אינה מחקותיהם ואינן נוהגין בה ביניהם אבל כל קלקוליהם היה בדבר הממון. ומזה המין נמצא לרבותינו ז"ל (סנהדרין ק"ט א) כמה ענינים מוכיחים אמרו ערום הלכו וכו' חמור יתומים ינהגו דאית ליה תורא מרעי חד יומא דלית ליה רעי יומי ההוא יתימתא בר ארמלתא הוה ליה תורא למרעי אזיל שקלינהו וקטלינהו אמר דיינא דאית ליה תורי נשקול חד משכא דלית ליה תורי לשקול תרי משכי א"ל האי מאי א"ל סוף דינא כתחלת דינא מה תחלת דינא דאית ליה תורא מרעי חד יומא דלית ליה תורא מרעי תרי יומי אף סוף דינא נמי דאית ליה תורי נשקול חד דלית ליה נשקול תרי. דעבר במברא ליתב חד זוזא דלא עבר במברא ניתב תרי. דמחי לא לאינתתיה דחבריה ומפלה אמרי יהבה ניהליה דלעברא לה. דפסיק ליה לאודנא דחמריה וכו' דפרע ליה לחבריה וכו' דעבר אארבא יהיב ד' זוזי דעבר בימא יהיב ח'. זימנא חדא הוה ההוא כובס איקלע להתם אמר הב לי ד' זוזי אמר להו אנא בימא עברי אמרי ליה א"כ הב ליה תמניא זוזי גם פרעיה אתא לקמיה דיינא אמר ליה זיל הב ליה ד' זוזי דשקל לך דמא וח' דעברת במיא. אליעזר עבד אברהם איתרמי להתם ואירע ליה הכי פרעיה איהו לדינא א"ל מאי האי א"ל אגר אית לי מינך הב ניהליה להאי. וכאלה רבות עמם בדינים המפורסמים שלהם ודייניהם המובהקים ושהכל נמשך מהפסד השורש וקלקול ההתחלה וכמו שאמרו מצעקתה של ריבה אחת שפרנסה לעני וכו' (שם). והנה הלילה ההוא נהגו כמנהגם ונגדשה סאתם. כי מלאה מקדם מכל מיני חטא ופשע אשר כאלה המחייבים כלייה. ומכאן אתה מוצא תשובה נכונה לאנשי הגבעה כי אם נהגו כמנהגיהם בשני העינים רצוני בכלות רגל העוברים והשבים ובהתר הנבלה הזאת כמוהם הנה לא היה זה להם דבר מזה בתשומת דתית ולא הותר להם לעשות כן מדיניהם חלילה אבל היו כמדינה שחקיה טובים ועושים אינם אותם ולזה לא יקשה לנו למה לא המטיר עליהם גפרית ואש מאת ה' מן השמים אבל היה עליהם מדיניהם על זה עון פלילי והיו שופטי העיר או השבט חייבים לבערם מן העולם ובמה שראו ולא מיחו בידם או העלימו עיניהם מן מה שעשו בפרהסיא

היה החטא ההוא מוטל על כל השבטים והיה מאת הש"י להפרע מכלן אחרי מלאת יד התובעים את דינם. וכן הוא הדין בכל מה שחטאו היחידים בכל צבור וצבור בפרוץ באחד מהאיסורים שבתורה כגון בין נסך או גבינה של עכו"ם או שעטנז וכיוצא שהעלם עין השופטים והמנהיגים מתיר אותם כאלו הם מותרים מן הדין שכבר הפכו בזה חטאות היחיד אל חטאות הצבור מכללם. וכמה פעמים נתחבטתי על זה על אודות הנשים הקדשות שהיה אסורן רופף ביד שופטי ישראל אשר בדורנו ולא עוד אלא שכבר יאותו בקצת הקהלות ליתן להם חנינה ביניהם גם יש שמפסיקין להם פרס מהקהל כי אמרו כיון שמצילות את הרווקים או הסכלים מחטא אסור אשת איש החמור או מסכנת הגויות מוטב שיעברו על לאו זה משיבאו לידי אסור סקילה או סכנת שריפה. ואני דנתי על זה פעמים רבות לפני גדוליהם והסברתי להם שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים וברשות ב"ד חטאת יחיד הוא והוא שבעונו ימות ע"י ב"ד של מעלה או מטה וכל ישראל נקיים כמו שהיה עון פילגש בגבעה אם היו ב"ד שלהם מוסרין האנשים הרשעים ההם לבדם ביד ישראל. אמנם החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כלו ולא נתן למחילה אם לא בפורענות הקהל כמו שהיה בבני בנימן על השתתפם בעון והוא היה עון סדום כמו שביארנו שהם ובתי דינין שלהם הסכימו שלא להחזיק יד עני ואביון. ולכן הוא טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים ההם בנפשותם משתקק אות אחד מהתורה בהסכמת הרבים כמו שאמר בזה שעשתה בו פרשה בפני עצמו לא תהיה קדשה וכו' (דברים כ"ג) כמו שיתבאר שם ב"ה. ומי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבניה ונחלה בתורת אלהית. אמנם מה שנגפו על זה ישראל פעמים עם שכבר ללמדו ז"ל מסמיכות הספור טעם מספיק והוא עון פסל מיכה אשר לא מיחו (פרקי רבי אליעזר פ' ל"ח). עדיין יש לומר כי מזולת זה היה להם להתקדש ולמלא את ידם בטהר עצמם מכל פשעיהם לכל חטאתם קודם שיבאו למלחמה עם אחיהם ומלחמת עכו"ם תוכיח נאמר בפרשת שופטים מי האיש הירא (דברים כ') ואמרו ז"ל מעבירות שבידו (סוטה מ"ד א) קל וחומר להלחמם אלו עם אלו וגם היה ראוי ליטול רשות להמלך בגבורה תחלה והם לא חששו ולא נתנו את לבם לדבר מזה אבל כל שאלתם ובקשתם היתה מי יעלה בתחלה למלחמה כי הקפידו על סדר מעלותיהם מדי צאתם ובואם והנה הושב להם יהודה בתחלה. ודי להם הערה במה שלא אמר יעלה כי לא יובן אם יעלה או ירד בתחלה ולא שתו לב ולזה נתנם להרע עמהם כדי שירגישו בעצמם כמו שעשה במלחמת העי. ועדין בפעם השנית ששאלו לא באו עד תכלית הכוונה אך חשבו כי שמא חטאו לערוך מלחמה עם שבט אחד מישראל על כל דבר פשע שיהיה כי אנשים אחים הם כלם. ולזה אמרו האוסיף לגשת עם בני בנימן אחי (שופטים י"ט). ולפי דבריהם השיבם עלו אליו. כי אין חכמה ואין עצה וגו' (משלי כ"א). ובדבר שיש חלול הש"י איש בבנו ובאחיו כלומר אין טעותכם בזה. וכאשר ראו שנגפו בפעם שנית אז באו לכלל דעת וירדו לסוף הכוונה האלהית וימלאו את ידיהם בבכי ובצום ולעלות עולות ושלמים לכפר בעדם מכל חטאתיהם לפני ה' ואז דקדקו בשאלתם השלישית ונתנו לבם ליטול רשות על המלחמה ואמרו האוסיף עוד לצאת אל המלחמה עם בנימן אחי אם אחדל. ירצה אם אצא עמו למלחמה עם היותו אחי או אם יש טעם אחר שאחדל בעבורו הורני ולא אסור ימין ושמאל ולזה היתה אז התשובה שלמה עלו כי מחר

אתננו בידך. וזהו בזה לדעתי דרך נכון. ואם כדברי הרמב"ן ז"ל לא הוצרכו אל השאלה הג' ולא חדשו בה דבר. ועתה ראה כי אחר שזכר הכתוב זה החטא העצום אשר נפלו עליו אנשי סדום הרעים בממוניהם במה שאחזו באותה מדה פחותה שקראוה מדת סדום והיא אשר הביאה אותם אל שתוף המדה המקולקלת שבכלם שהיא שלי ושלך שלי אשר בה מלאה הארץ חמס כדור המבול עד שקבלו בה את פורענותם כמ"ש הנה יסדר אחריו ספורים אשר יראה מתוכם שדרך המעולים הוא להיות על שאר המדות הנשארות רצונו שלי ושלך שלך או לפחות על דרך החליפין לתת אל הזולת מה שיראה לו ולקבל ממנו הראוי בבא עתו ומקומו וזה יהיה בשני ספורי אבימלך עם אבינו אברהם כמו שיבא. ואחר שנתישב כל זה וכבר התרנו כל הספקות הנופלים בעקר זה החטא ועונשו ובעונש בעלי הגבעה הדומה אליו למראה עינים נזכור ג"כ שאר הספקות הנופלות בו ובספורים הנמשכים אליו:

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן לה

הערות בענין איסור לפני עור

א כיבוד באכילה ושתיה למי שיודע שלא יברך.

בהא דצריך כל אדם לשום דרכיו ולכוין מעשיו לשם שמים, חושבני, במי שבא אליו אורח חשוב, אשר איננו שומר תורה ומצוה, אבל עדיין יש לו אהבה לבני תורה, וגם תומך במוסדות תורה וכדומה, ואם הבעה"ב לא יתנהג אתו בנימוס המקובל לכבד אותו במידי דמיכל ומשתי, בגלל זה שמצד הדין אסור ליתן לאכול אלא למי שיודע שנטל ידיו ומברך (כמבואר בשו"ע או"ח סי' קס"ט סעי' ב'), וכמו כן אם אפילו בצורה מכובדת יבקש ממנו ליטול ידים ולברך, יראה הדבר כפגיעה ועלבון בכבודו, וזה גם ירגיז אותו מאד, ויתכן שבגלל הדבר הזה יתרחק חו"ש ביותר מהתורה, וגם יבוא לידי כעס ושנאה על כל ההולכים בדרך התורה, דבכה"ג חושבני, שנכון באמת לכבד אותו באכילה ושתיה, ולא לחשוש כלל לאיסור של לפני עור לא תתן מכשול, משום דאף שאין אומרים לאדם לעשות איסורא זוטא כדי להציל אחרים מאיסורא רבה, ואסור ודאי להפריש תרו"מ בשבת כדי להציל בכך אחרים מאיסור חמור של טבל, מ"מ בנידון זה, הואיל וכל האיסור של הנותן לו לאכול הוא רק עבירה של נתינת מכשול, וכיון שאם לא יתן לו לאכול הרי יכשל האורח באיסור יותר גדול, נמצא דליכא כלל שום עבירה, כיון דליכא הכא שום נתינת מכשול, אלא אדרבה יש כאן הצלה ממכשול גדול מאד ע"י זה שהחליף אותו בקום ועשה במכשול יותר קטן. /מילואים והשמטות/ +ואף שכע"ז כתב גם הרעק"א ביו"ד קפ"א ס"ו לענין אשה המקפת פאת ראש האיש ומ"מ כתב רק בלשון "ואולי", שאני הכא דבזה שהוא נמנע מלכבדו הוא עצמו חשיב כמכשילו ביותר. +

ונראה שאם אחד רואה בחברו ששותה יין של ערלה, ואינו יכול בשום אופן למונעו אלא ע"י זה שיחליף אותו ביין של טבל, או של סתם יינם, דמסתבר דאין כאן שום איסור בזה שעושה מעשה בקום ועשה, ונותן לו יין של טבל, כיון דלא קעביד שום מכשול, אלא אדרבה מציל אותו בכך ממכשול יותר גדול. (אך מסתפק

אני לפי הכלל הידוע של המל"מ בפ"ד ממלוה ה"ב, דאין אדם נפטר מלפני עור אלא א"כ יכול הנזיר ליקח את היין בעצמו, או יש עכו"ם שיתן לו, אבל לא מפני זה שיש ישראל אחר דלא איכפת ל' לעבור ע"ש, דלפי"ז איך הוא הדין בכה"ג שיש עוברי עברה שמוכרים נבלה וטרפה לישראלים, אם מותר לישראל כשר למכור להם טרפה דרבנן, מי אמרינן דשרי, הואיל ומציל בכך את האוכלים מאיסור דאורייתא, או אפשר דמחמת האחרים שעוברים על לאו דלפני עור, אי אפשר לנו להתיר משום כך למכור טרפה דרבנן, ולהפקיע מזה האיסור של לפני עור).

ומה שאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ, אף על פי שע"י זה לוקח ממנו גוף הפירות של שביעית, היינו מפני שזה ממש אותה עברה, וגם אפשר שע"י הדמים הוא עלול יותר לבוא לידי עברה מאשר אילו היו נשארים אצלו הפירות עצמו, משא"כ בנד"ד, ה"ז דומה למי שקוטע אצבע מרגלו של חברו בכדי להציל אותו בכך מקטיעת כל היד שלו, דפשוט הוא דאינו קרוי מזיק אלא מתקן, ומצוה הוא דקעביד ולא עברה, כך גם כאן אינו חשוב כמכשיל אלא אדרבה במעשהו זה הוא מציל אותו מעון חמור של שנאת תורה ולומדי', ולכן נראה דלפי הצורך שפיר רשאי לכבד אותו במאכל ומשתה, וצריך לעשות כן אף על פי שזה בקום ועשה, וכע"ז פירשו קרא דאל תוכח לץ פן ישנאך, דכיון שזה ללא הועיל הרי אתה מכשילו בלאו של לא תשנא את אחיך, ואעפ"כ הדבר צריך הכרע. /הערת המחבר/ +הלום נודע שמרן בעל החזו"א צ"ל בשביעית סי' י"ב או"ט אינו מתיר בכה"ג באיסור ודאי. +

שו"ת יביע אומר חלק א - אורח חיים סימן ל

(טו) ומצאתי בחפישה בס' ארחות חיים בהגהות מהרש"ם (סי' תקנא סק"ל), שנשאל בנידון שבוע ט"ב שאין שוחטים במקולין, וע"י היריד, אם יעכבו מלמכור בשר כשר בפרהסיא, יהיו אנשים שיקנו בשר טריפה מחנויות הגויים. והאריך בזה, והביא שם דברי העקידה (שער כ) שנשאל, במקומות דשכיחי פרוצים בעריות, ורצו בית דין להושיב זונות פנויות, כדי שלא יכשלו באשת איש, והשיב, כי כל חטא גדול שנעשה שלא ברשות ב"ד, כל ישראל נקיים, אבל חטא קטן הנעשה ברשות ב"ד, הוא חטאת כל הקהל. וזה היה עון סדום ופילגש בגבעה. וסיים (העקידה) כי מי שלא יקבל זה בדעתו, אין לו חלק ונחלה בתורת ה'. ע"ש. [וכן הובאו דברי העקידה הנ"ל בשו"ת מהרש"ם ח"ז (ס"ס קד). ובשו"ת דרכי שלום (סי' נ אות י). ובשו"ת משיב דבר (חיו"ד סי' מג). ובשו"ת באר חיים מרדכי ח"א (חיו"ד סי' מ), וח"ב (חיו"ד סי' כא), וח"ג (חאה"ע סי' מט). ע"ש]. ומה גם כי פושעים אלו אוכלים הבשר בלא מליחה, ובתערובות בשר בחלב וכו'. ולכן אין מהנכון לבטל מנהג קבוע בשבילם. עכת"ד מהרש"ם. ויש להוסיף דוגמא, בדבר המצוי ג"כ בדורות העלובים הללו, שנוהגים לטייל בחורים ובחורות ביחד, ופריצי אהדדי, ובפרט בריקודים בשמחות שנעשה הדבר כהיתר בעוה"ר, וביחוד כשהם משודכים, וכבר צווחו ככרוכיא הגאון רבינו יהונתן בס' יערות דבש, ובשו"ת מעיל צדקה (סי' יט). ע"ש. ובשו"ת זכרון יוסף שטיינהרט (חאו"ח סי' יז) האריך בזה, והביא סמך ממ"ש (בירמיה לא יב) אז תשמח בתולה במחול, ובחורים וזקנים יחדיו, ולא בתולות ובחורים יחדיו. ע"ש. וכ"ה בס' חסידים

(סי' קסח). ע"ש. וע"ע בדרושי הצל"ח (דרוש כט). ובשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאו"ח סי' צא). וכן בשד"ח (מע' חתן וכלה אות יב). וכדבר איש האלהים רתת לחומר האיסור, שהם בתולות נדות, והוי אביזרא דג"ע יהרג ואל יעבור. ע"ש. ולא עלה על דעת מאן דהוא, להתיר לבתולות בזה"ז לטבול במקוה טהרה, כדי שלא יכשלו בעון נדה החמורה, וידונו בפנויה גרידא. וידועה תשו' הריב"ש (סי' תכה), הובאה בב"י יו"ד (ס"ו קפג), שגדרו גדר בזה לבל יטבלו הבתולות, כדי שלא יבואו לידי תקלה בהם, שאיסור פנויה קל בעיני ההמון. ע"ש. אשר ע"כ נראה שלא חששו חז"ל לתקנת הפושעים, כי אם להציל את החרדים לדבר ה' מרשת היצה"ר, וכמ"ש כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם.

(טז) וכן בקדש חזיתיה להשד"ח בפאת השדה (מע' בין המצרים, סי' א אות ח), שהביא דברי הרב שאלת שלום ח"ב (סי' צו), שנשאל ג"כ בנידון בשר בשבוע ט"ב, והעלה ג"כ שאין להתיר כלל. וכל השד"ח שכ"כ הגאון משאוול מהרי"ז שטרן ז"ל. ותשו' הגאון משאוול היא לו נדפסה בשו"ת זכר יהוסף (סי' קצט). ע"ש. וכ"פ הגאון מסאטמאר בשו"ת זכרון יהודה (סי' קעח), לגבי שבוע ט"ב. ע"ש. (וראיתי בשו"ת זכר יהוסף שכ"כ גם לנ"ד. וכ"כ בשד"ח (מע' יום טוב). ובדברי חכמים (סי' קל). ע"ש. וכן פסק בשו"ת הרב"ז (ס"ו קטו). ע"ש). והנה שמעתי כי בדור האחרון הקילו לשחוט בהמות בשבוע שחל בו ט' באב באלכסנדריא, ולמכור בשר בפרהסיא מטעם הנ"ל, ונראה שאין זה ברצון חכמים. וכמ"ש כה"ג בשו"ת שאלת שלום ח"ב (סי' צו), שחלילה לפרוץ גדר הראשונים, כי יפרצו העם לרוב, ואשר יגידו כי כן המנהג ביאס, בודאי שלא ברצון חכמים עבוד. וכו'. ע"ש. וכ"ש בזמנינו זה שנמצאים בכל האיטליזים מקררים חשמליים, ובשר שנשחט מעיו"ט הוא טרי כיום הלקחו, לא כהתה עינו ולא נס ליחה. והללו בעלי מארה אשר פערו פיהם לבלי חק, לאיים בקניית בשר טרפה, בעלילה הם באים, ויהיו מעלילים ומלעיבים במלאכי האלהים, ואל נא נשית לב אליהם. וכ"ש כי מנהג מצרים להקל באכילת עופות בשבוע ט"ב, וכמ"ש בנהר מצרים (דל"ו ע"א). וא"כ הרי אף מומר לתיאבון לא שביק היתרא ואכיל איסורא (חולין ד). וכמו כן ביום טוב. [שוב ראיתי בשו"ת הרי בשמים ח"א (סי' נח) שהעלה להתיר לשחוט בבית המטבחים בשר בהמה מר"ח אב ועד התענית, במקום שיש חשש שיבאו לידי אכילת נבלות וטרפות. ע"ש. ומ"מ בנד"ד שהוא רק ליום אחד, וגם יש מקררים חשמליים, גם הרב ז"ל יודה שיש לאסור. וכנ"ל].

שו"ת ציץ אליעזר חלק יא סימן נה

אם יש לרבנות לתת הכשר לבית מלון שמקבל עליו לא לבשל בשר בחלב ומתנה אבל שלא יפריעו לו להאכיל לאורחיו הרוצים בכך בשר בחלב צונן.

ע"ד אם יש לרבנות כאן בארץ לתת הכשר ולהעמיד משגיח בבית מלון שבעליו מקבל עליו שלא להאכיל למארחיו נו"ט = נבילות וטריות = ולא לבשל בשר בחלב אבל מודיע מפורש שיאכיל להרוצים בכך מאכלי חלב מיד אחר בשר ואפילו ביחד בצונן, ומתנה שעל המשגיח שיעמידו יהא עליו להתעלם מזה. כי ראה

ושמע לכמה גדולים הטוענים שיש להציל מה שניתן להציל למנוע מרשעים שלא יעברו על איסורים, ולהציל מאות נפשות המתאכסנים שם ממאכלות אסורות.

(א) לפענ"ד נראה שבשום פנים אין לרבנות לתת הכשר ולהעמיד משגיח בבית מלון כזה המטיל תנאי ומום בקדשים באותה מצוה גופיה שרצונו כאילו לאחזוקי בה למראה עינים, כי פשוט יש בדבר כזה משום נתינת יד - רשמית לפושעים המלעיגים על דברי חכמים ומזלזלים בדברי סופרים ואומרים דין הניין לי ודין לא הניין לי, ויש בזה למעשה לא רק נתינת יד אלא גם נתינת - הכשר לאי זהירות בקלה כבחמורה ולהפרדה בין דברי תורה לדברי סופרים, ואשר למעשה חמורים דברי סופרים מדברי תורה ויש ליזהר בהם ביותר דכל העובר על דבריהם בשאט נפש חייב מיתה כמבואר בעירוהין ד' כ"א ע"ב, וכל המזלזל בהם בתמידות (כבנידונו) נעקר מן העולם כמבואר בסוטה ד' ד' ע"ב ורש"י ותוס' ד"ה נעקר ע"ש.

ונתינת גושפנקא רבנית לבכזאת אני רואה לחמור ביותר על אף שמאיך יצילוהו ויצילו את המתאכסנים ממאכלות אסורות יותר, ואין ההצלה שוה במזק, ואני קורא על זה את הפסוק כי השתות יהרסון צדיק מה פעל, אם עי"כ יצא מחד גיסא כי ע"י הרשע הזה יהרסו יסודי הכשרות. ודבר מלכות מלכי - רבנן יצאו מאליו כאילו סמכו ידיהם על כך בהסכימם להעלים עין להבזות דברי - סופרים, צדיק מה פעל בהעמדת השגחה לפקוח עין (אם אמנם יוכלו) שלא יעבור על הדאורייתא, היש לך ביזוי דברי חכמים יותר גדול מזה?

(ב) קראנו על כגון זה: צדיק מה פעל כי ידועים המה דברי העקדת יצחק פ' וירא (שער כ') שמבאר שהחטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו ולא נתן למחילה אם לא בפורענות הקהל ומאיך החטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבנים וברשות ב"ד חטאת יחיד הוא והוא שבעונו ימות ע"י ב"ד של מעלה או מטה וכל ישראל נקיים, ובאשר על כן טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים ההם בנפשותם משתעקר אות אחת מהתורה בהסכמת הרבים, ומסיק שמי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבינה ונחלה בתורת אלקית יעו"ש, והדברים מדברים בעצמם ומאלפנו בינה שבשום אופן אין להם לצדיקי ומנהיגי הדור והקהל לבוא בצדקות להציל יחיד או יחידים רבים מעבירות חמורות שעוברים עליהם בזדון תמורת ויתור עקירת אות אחת מהתורה, ולא רק שלא לתת רשות מפורשת על כך אלא אפילו לא תמורת העלמת עין מזה, וכדמדגיש העק"י לכתוב מפורש שפלילי הוא וחטאת הקהל כולו אפילו כשהדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו וזה בהדיא דלא כמי שרוצה לומר שדברי העק"י אמורים דוקא כשמורידים את חומר האיסור ולא כשמשיגים שלא יעברו על חומר האיסור ומסכימים שלא למחות כשיעברו על האיסור היותר קל, וזה אינו וכנ"ז.

(ג) ולמעשה אי ההמחאה תתפרש בעיני כל כהסכמה למעשה לסוגי בתי מלון כאלה, וברור הדבר כי זה יגרור שהרבה בתי - מלון ששמרו עד כה על הכשרות כנדרש יפרקו עולם מעל צוארם, כי כידוע רבו המתפרצים היום בעו"ה ורק מתוך הכרח ושמירה על פרנסתם מצייטים להנדרש מהם בחלקת - הכשרות

ובראותם תופעה כזאת יאמרו הותרה הרצועה ויצווחו כלפי הרבנות מה נשתנו אלו מאלו והרבנות תעמוד חסר אונים כלפי דברי הלעג הקלס והשחוק שיטיחו מולם. דלאינשי חמירא אכילת בשר וחלב בצונן כבישולם יחד. ואחרית השמירה על הכשרות מי ישורנה? ואנה אנחנו באים.

(ד) ולא רק שאפשר לדמות זאת למה שמצינו להגאון המהרש"ם ז"ל ב"גהותיו/בהגהותיו/ בספר ארחות חיים על או"ח סי' תקנ"א אות ל' שעל יסוד דברי העק"י האמורים לא הסכים לבטל המנהג הקבוע שלא לקבוע מקולין פתוחה למכירת בשר כשר בין ר"ח לט"ב =לט' באב= אף על פי שעי"כ יהיו אנשים פושעים שילכו לטבחי עכו"ם ויקנו בשר טריפה עיין שם, אלא ניתן עוד ללמוד כן בק"ו בהיות וכאמור בכאן המדובר לא על עקירת מנהג שנהגו אלא על עקירת איסור חמור של אכילת בשר וחלב צונן ביחד שחומרנו ואיסורו פשוט בדברי חז"ל כאילו קיבלום מסיני (וכפי שנתבאר השתיקה הרשמית כבלע את הקודש כמוה כהסכמה אלמת לכך).

ובדומה לזה מצאתי בספר שו"ת באר חיים מרדכי ח"ב סי' כ"א שנשאל ע"ד אם להתיר בקהלה מנהג איסור הלעטת אווזות כדי להציל רבים ממכשול, והשיב בחריפות גדולה דלכל השיטות בפשיעה אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך, ולכן ישרים ילכו בם ולא יטו מדרך התורה שהוא דרך ה' הטוב והישר ולא יעברו גם איסורא קלילא בעת אשר פושעים יכשלו בם גם כי כשלונם כשלון הרבים דאין אנו אחראין להם, והסמיך לזה דברי העק"י, ולאחר מיכן הביא גם דברי המהרש"ם הנ"ל ודן משם בק"ו, כי הרי המהרש"ם דן רק במנהגא בעלמא שאין בזה סרך איסור ובכל זאת בא למסקנא דאין מהנכון לבטל מנהג קבוע בשבילם, וא"כ מכש"כ בהלעטה שרבו הפוסקים לאסור מדינא גם ע"י בדיקה, ומנהג האיסור איפוא איננו ממנהגא אלא מעיקרא דדינא, יעו"ש, ומ"ש בזה עוד בח"ג סי' כ"ב עיין שם. ובדומה לזה כותב גם בשו"ת בית שערים חיו"ד סי' תכ"ה ע"ש. ומינה ק"ו בן בנו של ק"ו לנידוננו שאין חולק כל שהו על תוקף האיסור והוא כדרבנות וכמשמרות נטועים ונתנו מרועה אחד, וכל ישראל ערבים זה לזה שלא להרשות לתת איזה נתינת יד כל שהוא אפילו בעקיפין לעקירתו, ופלילי הוא כשתבוא הכרזה והסכמה מצד הרבנות הממונה מהקהל שלא תמחה על כך ותסכים להמצא אם/עם/ כאלה תחת קורת גג אחת ולתת שתהיה בתמידות בהשפלה רוחנית ובבחינה של לכבוש את המלכה עמי בבית.

(ה) יתר על כן מצינו להמהרש"ם ז"ל במקו"א שאפילו במקום שההיתר ברור ויש רק חשש שהדבר יגיע לידי לפני עור או לידי מסייע ידי עוברי עבירה בכל זאת לא הסכים שהדבר יעשה ברשות ב"ד, והיא לו בתשובותיו בח"ו סי' י"ב, שנשאל ע"ד סידור שטר שותפות עם נכרי במרחץ והמרחץ נקרא על שם הנכרי, ואעפ"י שהשיב להיתר, ומשתקף בשאלה שם שעי"כ תוגדר הפרצה שם שמסיקים בהמרחצאות של יהודים גם בש"ק ורבים מזיעים ורוחצים בהם, בכל זאת ניער למעשה את ידיו מלהתיר ויעץ גם להשאול/להשואל/ שאין מהראוי שיהי' ההיתר ע"פ ב"ד, והסמיך לזה דברי העק"י עיין שם.

והמהרש"ם ז"ל הוא לא יחידי בכגון זה, גם בשו"ת כתב סופר חאו"ח סימנים מ"א מ"ב אחרי הציעו בנידונו שם יסודי היתר ברורים בכל זאת חשש לבסוף לפן יאמרו הותרה הרצועה והתירו פרושים את הדבר ע"ש. [ויש להביא אסמכתא לזה מדברי הגמ' בגיטין ד' פ"א ע"א דאיתא בנהרדעא לא מבטלי קלא ופירש"י: לא היו נוהגין דייני העיר לשתקם מפני החשד שלא יוציאו קול שמחזיקים ידי עוברי עבירה ע"ש]. וגם לרבות הגאון הנצי"ב ז"ל בספרו שו"ת משיב דבר חיו"ד סי' מ"ד שמבאר דבמקום שיש חשש שלא יאמרו התירו פרושים את הדבר לא הסכים להתיר למי שהיא אפילו איסור קל כדי שתנצל מאיסור חמור, ובנמקו, דבמקום קלקול הרבים אין לנו רשות להתיר בשביל תקנתה של זו, ועוד, בכלל להתיר איסור בשביל איסור צריך להיות מתון הרבה כי היכי דלא ליתי לידי חורבה ח"ו יעו"ש, ועיין מ"ש בזה גם בספרי שו"ת צ"א ח"ז סי' כ"ב עיין שם, וכמו"כ יעוין מ"ש בזה גם בספר שו"ת צור יעקב סי' י' שאין להשגיח בכגון דא בתקנת הפורצים עיין שם.

ולדעתי נידונו כולו איתנייהו ביה, ולא עוד אלא שכמעט ברור הדבר שבסופו של דבר יבואו עי"כ לדמות מילתא למילתא ולהקל גם באיסורי תורה וכדמצינו שכותב בדומה לזה בשו"ת מהר"ם שיק חאו"ח סימנים צ"ו צ"ז עיין שם, וזהו מלבד מה שברור בעיני שבבית מלון כזה אפילו בשמירה קפדנית לא יוכלו להשגיח שלא יבואו לידי תערובות של כלי בשר בכלי חלב או של התזת שירי פרורי מאכל מזה לזה וכל כדומה לזה, ועל כגון זה ניתן להמליץ ולומר אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת וכפירושו של רש"י ז"ל בכתובות ד' ע"ב ע"א שמבאר מפני שכשלא ישמר ישכנו, אף זה יבא לידי שתקלקלנו, וכך הדבר בנידונו באיזה העפת עין כל שהיא של המשגיח (אם בכלל תוכל להיות שימת עין כזאת) תתפורר כל ההשגחה על הכשרות במקום שכזה, וד"ל.

(ו) ועד שנבוא לתת הכשר לבית מלון שכזה שהתעודה שתנתן תהא תעודת - עניות לנוטני ההכשר, מוטב שהרבנות תעמוד על המצפה ותזהיר את הרבים שלא יכנסו לאכול בבית מלון שכזה, ואז בין אם ישמעו לקול האזהרה ובין אם לא ישמעו הרבנות את נפשה הצילה, וכדברי הנביא יחזקאל: ואתה כי הזהרת רשע מדרכו לשוב ממנה ולא שב מדרכו הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת (יחזקאל ל"ג - ט).

(ז) וכבר הזכרתי לעיל דברי הבאר מים חיים שכותב דכשעוברים במזיד אליבא דכל השיטות אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך, ובאמת הדברים מבוארים גם בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת חאה"ע סי' ז' דמכיון שנכשלים במזיד אמרינן בכגון דא הלעיטהו לרשע ואפילו ברבים, וכדמסביר את דבריו בשו"ת מחנה חיים חאה"ע ח"ג סי' ו' עיין שם. ויעוין עוד בשו"ת חתם סופר חאה"ע ח"א סי' ל"ו שכותב נמי בכזאת ע"ש.

(ח) ועוד זאת דבכגון נידונו מכיון דגם בעברנו על החטא הקל (אם אפי' נניח שזהו קל) אין אנחנו מזכים אותו - או אותם - רק מאיסור אחד, והבעל מלון ורבים אתו נאחזים עדיין ודבוקים בחטא האחר, בכל כגון דא אין עלינו בכלל חובה להכנס בעול כזה, ואמרינן הלעיטהו לרשע וימות, וכדמצינו להגר"ש קלוגר ז"ל בשו"ת טוטו"ד ח"א סי' קע"ח שכותב לנו כהך כללא לדינא דהיכא דאם נעשה לו תקנה לעבירה אחת סוף

סוף עדיין יעשה אחרת והתקנה תהא רק שבשעה שיעבור על אחת לא יעבור עוד על השניה, בזה אמרינן כיון שיעבור על אחת בשעה ההיא ויהיה רשע באותה שעה אין אנו אחראין לו שלא יעשה עוד אחרת עמה רק הלעיטהו לרשע וימות ויעשה גם השניה עיין שם.

(ט) כללו של דבר אפילו אם נסכים לאלה שאומרים שיש בדבר גם צד חיוב להציל כמה וכמה שהם מומרים לתיאבון וכשלא יהא לפנייהם בבית מלון זה מאכלים כשרים לא ינזרו מלאכול בו גם טריפות אבל צד השלילה שישנו בדבר הזה הוא הרבה והרבה ביותר מהצד החיוב, והוא המכריע, וכדנתבאר, והומה לבי על המשגיח שיתמנה במקום זה, דהרי בודאי יהדרו לקחת ולמנות משגיח ירא שמים, וא"כ אם בעל נפש הוא הרי יכלו בדמעות עיניו בראותו יום יום מעלים על השלחן בשר וחלב ביחד, דבר כלשעצמו ג"כ אסור ועשרות או מאות אנשים אוכלים בשר וחלב במקום ששמו נקרא עליו. ואין לאל ידו להושיע ואפילו לא להזהירם על כך, דאחרת הרי מיד יפטרו אותו ממשרתו, דכך הא הרי התנאי - הרשעי של בעל המלון שעל המשגיח להתעלם מזה. ותמיד יסור ייסרהו כליותיו אם יוצא ידי שמים, ואם איננו שותף להם באי - התוכחה (עיין שבת נ"ה), ואם יתעלם באמת ולא יראה ולא יעמוד עליהם בשעת אכילתם זאת הרי יוכלו להטריף כל מערכת - כלי - הכשרות, ויצא שכרו בהפסדו. (ואכמ"ל בעיקר מצות התוכחה בכגון זה עיין במ"ב סי' א' בבאו"ה סעי' א' ובסי' תר"ח סק"ח ובביאור הלכה עיין שם).

(י) על כן לדעתי מכל הבחינות אסור לרבנות לתת הכשר וגושפנקא כל שהוא על סוג בית מלון שכזה, אלא עליה להכריז ולהזהיר בני האדם שלא יגאלו נפשם לאכול בבית מלון זה, ומחיצת הכרם שנפרצה אומרים להממונה גדור.

בשולי התשובה המדובר בספר באר חיים מרדכי ח"ב סי' כ"א שהזכרתיו לעיל באות ד' הוא כאמור בשאלת הלעטת האווזות ולכן כהשלמה למ"ש בזה לעיל סימן מ"ט אצטט בכאן מדבריו החוצבים להבות אש על כך, וז"ל: הנה ביו"ד סי' רי"ד בגליון מהרש"א בשם תשו' חו"י ז"ל סי' קכ"ו דמנהג שקבלה כל המדינה צריך חרטה כל המדינה ולא של עיר אחת, וכ"כ בנו"ב מהד"ת חיו"ד סי' ס"ה יע"ש וכו' ולפ"ז למש"כ בשו"ת שאילת שלום מהד"ת סי' קנ"ד ובמקדש מעט סי' ל"ג ס"ק מ"א הובא דבריהם בד"ת שם ס"ק קל"א אשר יעידון ויגידון כי בכל מדינות רוסיא, פולין, ראמעניען /רומניה/, מעולם נוהגין איסור בהלעטה והעובר הוא בכלל פורץ גדר כו' יע"ש פשיטא דאין בכח חכם העיר להתיר מקום פרטי בלתי חרטה והסכמה מכללות המדינה כפסק החו"י נו"ב וגליון מהרש"א ז"ל וכו'. גם בהתאסף ראשי וחכמי המדינה ובחרטה מכללות המדינה אין בכח להתיר כי נדון זה אינו בכלל דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור, אדרבא הוי כעין דברים האסורים ואחרים נהגו בהם היתר, כי ידוע איך צווחו בזה הפוסקים קמאי ובתראי לאסור הלעטה גם ע"י בדיקה, וגם במדינת אונגריין באלו המקומות שנהגו להתיר לאו משנת חסידים הוא וכמובא בד"ת שם בשם גאונים האדירים וקדושי ישראל בעל ישמח משה, מהר"מ א"ש, מראה יחזקאל, ד"ח, ומהרצ"א מדינוב ז"ל, דיראים וחרדים לדבר ה' גם באלו המקומות אינם אוכלים מאווזות פטומות, ואשרי למי שאינו

אוכל מהם, והצ"צ בפס"ד מהד"ק סי' ל"ג אומר דיש לבטל ההלעטה מקרב ישראל ולגזור ע"ז שלא ילעיטו, והשערי צדק העיד כי בזה"ז נוהגין ברוב המקומות שלא לאכלם וכו' הלא אך במקומות שנהגו בזה להקל מאז יש להם על מה שיסמוכו בדרך מנהג עוקר הלכה וכו' אמנם במדינות אלו פולין, רוסיא, רומנעו, אשר ב"ה מעולם אין אוכלין אותם, הלא עוד קבעו אבותינו עליהם ועל זרעם הלכה פסוקה כדעת הפוסקים אשר המה רבים וגדולים לאסור הלעטה גם ע"י בדיקה, לזאת לדעתי גם בחרטת כל המדינה א"א להתיר עפ"י התורה כי האיסור אינו ממנהגא אך מעיקרא דדינא עכ"ל יעו"ש וישמע חכם וילמד לקח.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צט

באור איסור שיש בהזמנת אנשים שיבואו להתפלל בביהכ"נ בשבת כשיודעין שיבואו במאשינעס מ' לעומר תשי"ג.

נשאלתי מהרב ר' נפתלי קארלבוך מדעטראיט אם יש איסור לפני עור להזמין אנשים שיבואו להתפלל בשבת לביהכ"נ כשיודע שיחללו השבת בנסיעה במאשינעס. והשבתי דלהזמין את הרחוקים באופן שאי אפשר שיבואו בלא חלול שבת ודאי אסור, והוא עוד גרוע מאיסור לפנ"ע שהרי הוא עוד באיסור מסית. ואף שאיסור מסית לחיוב סקילה הוא רק מסית לעבוד עכו"ם, מ"מ לענין האיסור ועונש כלפי שמיא בכל החומר שאין טוענין למסית יש בכל האיסורים כמפורש בסנהדרין דף כ"ט שיליף ר"ש בר נחמן א"ר יונתן מנין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני אף שלא היה חטא ע"ז אלא האיסור אכילה מעץ הדעת. חזינן שאיסור מסית יש לכל עבירה, אך שאין עונשין בדיני אדם רק על מסית לע"ז, אבל בדיני שמים יענש, ולא ילמדו עליו סנגוריא.

ואיסור לפנ"ע = לפני עור = יש אף באינם רחוקים כ"כ כשיודע שיתעצלו לילך ברגלים ויסעו במאשינעס אבל איסור מסית ליכא באינם רחוקים. ואם אינה בלשון הזמנה אלא סתם הודעה שעושים מנין ונותנים פרסים להבאים להתפלל שהכוונה בעצם הוא רק לקרובים אבל ידוע שיבואו גם רחוקים במאשינעס מסתבר שאין בזה דין מסית ובדין לפנ"ע יש להסתפק. וצריכים לפרש שלא יתנו פרסים אלא לאלו שיבואו ברגליהם בהיתר.

ובדבר שרוצה להסתלק מלהיות מעמבער /חבר/ בבית הכנסת שהרבה מהמתפללים שם אין מתנהגים כשורה, דעתי נוטה שאין להסתלק כדי שיהיה מי שימחה בידם, ואין להתיימשך לומר שודאי לא ישמעו, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החשך, ולכן אולי תועיל המחאה להרבה איסורים. אך הוא כ"ז שמתנהגים בביהכ"נ כשורה, אבל אם ישנו ח"ו מסדר ביהכ"נ כגון שיסלקו המחיצה שבין אנשים לנשים או שישנו אף במקצת סדר התפלה וקה"ת מחוייבין כל יראי ה' להסתלק מלהיות מעמבערס שם. משה פיינשטיין.

מסכת כותים פ"א

ובבהמה אם בכרה או לא בכרה

משהר

מצרף

בקיאי ביצירה: אם בכרה או לא בכרה. מוקי
התם בגוזה ועובד בו ופמ"ל דלא תימא לא
ול"ע:

[ג] ובבהמה אם בכרה או לא בכרה. ובגדה

כ"ז א' פריך והא לית לכו לפני טור לא חתן מכשול אר"ח צ"ח אר"י בגוזה ועובד בו פירש"י
והא לית לכו ול"ע לא חתן מכשול לא דרשי ל"י במתעוה את חצרו ולא איכפת להם אם חס אנו
חוטאים על פיהם ובערוך לנר הקשה דמ"מ איך משקרים ועוברים על מדבר שקר תרחק ועל
לא תשקרו איש בעמיתו דכתיב בפירוש והנה מלא תשקרו איש בעמיתו פשיטא דלק"מ דהאי
קרא אזהרה לשבועת שקר הוא דאחא כדפירש"י צ"י קדושים והוא מתו"כ שם וכ"כ הרמב"ם
צפ"ח משבועות ה"ח וגם פשטי דקרא דאיש בעמיתו משמע דמיירי צבועת ממין כמו לא
תכחשו וגם קרא דמדבר שקר תרחק מצוהר צבועת ל"ח א' דמיירי צדין ועדות ממון ע"ש
ובמכילתא מוקי לה לאזהרה ללה"ר או לפרוש מן המינות ע"ש והרמב"ם לא מנאה למ"ע
צפ"ע נ' דס"ל ג"כ דקאי אדונים אבל צמסקר צדבריו צעלמא ימרמה את חצרו לא מלינו
צהדיא צקרא וצשע"ת לר"י שער ד' מנה ע' מיני שקרנים וכי דלא תכחשו ולא תשקרו קאי
על עדות שקר ועל מרמה צמו"מ אבל על סחם שקרים הביא קראי דצברי קבלה חוטעת
ה' שפתי שקר ועוד קראי וגם הביא הא דסנהדרין ל"ב א' כל המחליף צדברו כאליו עובד
ע"ז שנא' והייתי צעיניו כמתעטע יו"ל דכותיב לית לכו בני דרשיה ואע"ג דלית לכו גם
קראי דצברי קבלה כדמוכה צודה ג"ז א' גבי ליון קצרות אפשר דלא משמע לכו קראי להכי
ועוד משמע שם מדבריו דשקר שאין צו שום הפסד לזולתו אין צו איסור דאורייתא כלל רק
מדברי קבלה ולכן החירוהו ללרבי מליה כגון להשיב שלום או צבני חלת מילי דמשני רבנן
וכי וצוה יתיישב מה דמלינו צכמה מקימות דמתמת כיסופא שינו צדצריהם ע"י צרבות מ"ג
צ' או כי היכי דליקבלו מיני שבת קט"ו א' עירובין ק"ח א' חולין קי"ח צ' פסחים כ"ז א' וע"ש
קי"ב א' או סחם צמקום שאין ג"מ לא הקפידו כ"כ ע"י צבועת י"ט א' וכן מה שמוחר
להטעות את הגוי כדא' צ"ק קי"ג צ' צמר דפרחלא כו' אע"ג דמשקר דכיון דאין צוה משום
גזל דהא טעותו מותרת החירו צוה לשנות מפני הצורך משום דכל בני אינו חסור מדאורייתא
וצמקום הצורך לא חסרו וגם רב עביומי שאמר ליתא הבא צסנהדרין ל"ז א' לא עשה ח"ו
איסור דמותר לשנות מפני הצורך כעין חלת מילי ואפילו לאירצא מרבנן דצבני נמי
טעמא משום לניעות ורק לפי שאנשי המקום החמירו עניהן צכל גווי לכך נעגש אך עד
כמה שאפשר צודאי ראוי למנוע מזה וצס"ה ס"י תתרי"ח כחצ דדווקא צאופן דמשתמע
לחרי אפי מותר לשנות אפילו צמקום המותר. ולא לשקר ממש אם איש אמת הוא וכונתו
ג"כ עד כמה שאפשר חבר צוה ומה"ט אמרו צצ"ר פס"ה ס"י י"ח אנו עתיד לקבל עשרת
הצרות אבל עשו צבורך הוא וכן שם פש"ח סימן י"ד עד אשר אצא אל אדוני שעירה
אפשר יעקב אמיתי ה"י ומרמה צו אלא אימתי הוא ה"י צא אלנו לצ"ל והיינו אע"ג שעשה
כדין כדא' צע"ז כ"ה צ' ירחיב לו את הדרך כו' מ"מ צודאי יפ"ח ה"י נמוע עד כמה שאפשר
לשקר להדיא רק צלשון דמשתמע לחרי אפי אבל צמקום שאין ענה אחרת צודאי מותר כדמוכה
מכל בני שהצחנו וכן רב מנשה וחלמידי ר"ע צע"ז שם ומ"מ לא לכל צורך החירו זה ע"י
יצמות ס"ג א' את לא חעצד שנא' למדו לשונם דבר שקר כו' ואפשר ג"כ משום דהול"ל
לישנא דמשתמע לחרי אפי ומ"מ מסתבר דלא הותר אלא צמקום צורך גדול וע"י פסחים קי"א:
א' הפוך צנבלתא ולא תיפוך צמילי והיינו דמוטע לערות הרצה ולא לשנות צדבריו וכן כו"ב

נאמן הכותי (ב) על נטע רבעי ועל הערלה

מסורת הש"ס (ב) על ג"ר ועל הערלה בנדה שם ליתא ונ"ל דמיירי באוכלין הן עצמן סמנו דומיא

מצרף

מטהר

הרבה מאמרים בדברי חז"ל וע"י מה שזיינתי בקיאי בטינוף: על נטע רבעי ועל הערלה. צקו השם אירוחותיו על ארחות חיים ומיירי ג"כ באוכל ממנו בלא פדיון: ועל להרא"ש ז"ל יום א' ס"י ג'. שו"ר צספר יראים ס"י רל"ה שמנה מ"ע מדבר שקר תרחק וכחצ ג"כ דשקר שאינו צא לידי רעה לא הזהירה תורה עליו דדבר הלמד מענינו שצרטע רע לצריות הכחוצ מדצר והציא הא דכחוצות י"ז א' והתורה אמרה מדצר שקר תרחק וכ"כ הסמ"ג מ"ע ק"ז והסמ"ק ס"י רכ"ז שהיא מ"ע צפ"ע ע"ש וע"י צתיעפות ראם ציראים שט. וציראים סיים אההיא דכחוצות ה"יא יש צה רעה לצריות כדברי צ"ש שגראה כגונצ דעת הצעל ולפ"ז כל רעה שמכשיל חצירו יש צזה אוסור דאורייתא של מדצר שקר תרחק ולפ"ז גם כאן שהכותי משקר ומרמה יש אוסור דאורייתא דאל"ה לא היי מחירין משום שיצבתו צעיניו ואפילו נאמר דגם צ"ה ס"ל דאסור מדאורייתא רק מפני דרכי שלום מותר (וע"י לשון הריטב"א בכחוצות דכל שהוא מפני דרכי שלום אין צו משום מדצר שקר תרחק עכ"ל וטוחו כדיליף לה מקרא ציצמות ס"ה צ"י) מ"מ י"ל דלכזהאי משמע להו דיוקא צהפסד ממון. ובאמת מדאילעריך למילף ציצמות מקרא דמותר לשנות מפני דרכי שלום משמע הא לא"ה אוסור מדאורייתא אך אפשר דאסמכתא היא יעוד משום דמדת חסידות צודאי איבא שלח לשנית כלל ולהכי יליף דצזה אין מדת חסידות להחמיר ואכתי ל"ע צכ"ז. וכ"ז צשקרים דלשעבר אבל צלהבא זה נלמד מהן דק ולא דק כדאמרי צצ"מ מ"ע א' שלח ידבר א' צפה וא' צלצ יאם צשעת הצעהה הי צדעתו לקיים ואח"כ חזר צו יש אופנים שמיחר כדאי התם ורק למדת חסידות אין לעשות כן כדאמרינן צירושלמי סוף צציעית ולחינוק אכרי לעשות כן משום שמלמדו שקר כדאמרינן צסוכה מ"ו צ' עו"ש:

[לא] נאמן הכותי על נטע רבעי ועל הערלה. מכאן מיכה דלח נחשדו הכותים על ערלה ולא על ג"ר ונ"ל דמיירי שהכותי עצמו איבא ממנו וכמ"ש המג"ש דאל"ה הא חשיד אלפני עור יקשה מדתניא צחוספתא דמאי פ"ג ה"ד אוכל כהן ישראל עם כהן כותי צזמן שטישה צטומאה אבל צזמן שטישה צעהרה ה"ז לא יאכל עמו מפני שמאכילו צשר צבור עהור ומשקה איתו יין רבעי עהור (יכעין זה לקי פ"ג ה"ז צקלרה) ולכאורה למה נקט צשר צבור ויין רבעי תיפוק ל"י שמאכילו נבלות וערפות כדאי הגמרא דחשידי אלפני עור ולמה כשהוא אוכל צטומאה מותר ונראה דמיירי שגם הכותי אוכל מזה ולכן אם הוא אוכל צטומאה צודאי אין זה צכיר דקדשים צטומאה לא היי אוכל דנהי דאין חוששין לשחטוי חוץ דהא מקריבין צהר גרזים מ"מ אילי היי צכיר לא היי אוכלו צטומאה וכן אם הוא תרומה לא היי אוכלו צטומאה כדאי צנדה ג"ז א' וכן אם היי יין רבעי לא היי מאכילו צטומאה דרבעי קודש כמי מט"ש וצמט"ש כתיב לא צערתי ממנו צטמא וכיתים אית להו נמי כן דפשטי דקרא היא אבל אם הבהן הכותי מחזיק עלמי צעהור נהי דאוסורים לא יאכילי מ"מ אפשר שיאכילנו צשר צבור תם והוא לא חייש לשחטוי חוץ ונמלא אוכל קדשים צחוץ או שיאכילנו נטע רבעי צלא פדיון שהרי הם איכלים חוץ לירושלים נטע רבעי דלית להו לעלות לירושלים כדחן צנדרים ל"א א' אבל שיאכילנו גו"ע ליבא למיתש או ערלה שהרי גם

כלי המקדש כשנלקחו בטלה קדושתן, כאומרם⁴ ובאו⁵ בה פריצים וחללוה⁶. אמנם אם נגנבו שלא בגזרת מלך, אז ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ויטול, ויחזרו אותם הספרים למקומן הראשון, כדין מי שנגנבו כליו או ספריו⁷. וכתב משה.

סימן קלב

שאלה: ויורנו מוריננו בבנימין אשר קנה שפחה יפת תואר, והוא בחור, וזאת יושבת בביתו, והבית גדול. אכן דרין עמו אשת אביו ושלש בנותיה. והי כמשלש חדשים נפלה קטטה ביניהם, וכתרו את בנימין מנוחה הדריכוהו, והוליכוהו אל השופט, והלשינו על כי בביתו שפחה גויה¹, והוא מתייחד עמה והישר בעיניו יעשה. וכשמוע השופט אמר להביא את השפחה לפניו, וישאל את פיה לאמר, מאי זה עם את, והיא ערכה תשובתה כי יהודית היא, ואיימה (השופט) וגזמה והיא לא נתנה על לבה ואמרה מבני היהודים ושבוני ויביאוני הנה. והי כשמוע השופט את דבריה מצאה חן בעיניו, וישלחה ותבא הביתה². וכראותה בנימין עלו לבו וירא מנוחה כי טוב, ונשארה כתמול שלשום. הנה כן יודיענו אם חייבין בית דין להוציאה מביתו משום שנאמר³ והייתם נקיים מה' ומישראל, או דילמא מאחר כי אשת אביו ונשי"ם לו שם שלש בנותיה, לא יוציאוה, ובאיזה דין יוציאוה, מאחר כי לא מצאנו שאסרו אלא יחוד פנויה ויחוד בגויה⁴. באיזה דין נאסור ישיבתה בביתו, ואם יש לה דין יפת תואר או לא. תורינו הדרתו. ושכמ"ה.

6 עיין לרבינו זרחה הלוי בעל המאור (עבודה זרה נב:), ובהשגת הרמב"ן במלחמות ה' שם, ובשו"ת התשב"ץ חלק ג (סימן ה), ובשו"ת חוט המשולש שבסוף שו"ת התשב"ץ (הטור הראשון, סימן ז). ועיין בזה באורך בתשובת אאמור"ר הראשון לציון מרן הגר"ע יוסף שליט"א, בקובץ „מוריה" (שבט תשמ"א, גליון קיא—ק"ב). ע"ש.

7 עיין בבא קמא דף קיד: וכן פסק רבינו בפרק ה מהלכות גניבה הלכה י.
סימן קלב. תשובה זו הובאה בספר מלאכת שלמה על המשניות לרבי שלמה עדני (יבמות פרק ב משנה ח), והובאה גם בשו"ת חיים ושלום חלק ב (סימן קח, דף קמג ע"ג), (בלאו), ובשו"ת קול יהודה (סימן כח), ובשו"ת אחיעזר חלק ג (סימן כו). ועוד.

1 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: שפחה נוצריה, וגיירה, והוא מתייחד וכו'.

2 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: החזיר אותה השופט, ולקחה לביתו, ורננה עליו העיר, והיא עכשיו נשארה בביתו. האם צריכים בית דין להוציאה מביתו משום יחוד, אף על פי שלא יתייחד עמה, משום שנאמר וכו'.

3 במדבר פרק לב פסוק כב.

4 עבודה זרה דף לו: וכן פסק רבינו בפרק כב מהלכות איסורי ביאה הלכה ג.

תשובה: אם ביזה זו היתה במצות המלך, קנה ובטל דין הקדש, ואפילו כלי המקדש כשנשללו בטלה קדושתן, אמרו ובאו בה פריצים וחללוה. אמנם אם שללו בלי רשות המלך, או נגנבו, ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא, ויטול, ויחזור זה הספר למקומו כדין מי שנתברר לנו בו שנגנבו לו כליו וספריו. וכתב משה. ע"כ. ובספר מעשה רוקח נוסח השאלה והתשובה: במי שקנה מן השוללין ספר קודש לקצת בתי כנסיות שבמדינות, אם נאמר שקנה, או אם נכפהו על לקיחתו ממנו, ואם נאמר שילקח ממנו בעל כרחו, אם ינתן לו הסך שקנה אותו בו, ואם יחזור לאותה בית הכנסת עצמה, או לזולתה. והשיב: אם ביזה זו היתה במצות המלך, קנה ובטל דין ההקדש, ואפילו כלי המקדש כשנשללו בטלה קדושתן, אמרו ובאו בה פריצים וחללוה, אמנם אם נשללו בלי רשות מלך, או נגנבו, ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ויטול, ויחזור זה הספר למקומו כדין מי שנתברר לנו בו שנגנבו לו כליו וספריו. וכתב משה. ע"כ.

3 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: ואפילו כלי המקדש.

4 נדרים דף סב. עבודה זרה דף נב: בכורות דף נ. ע"ש.

5 יחזקאל פרק ז פסוק כב.

תשובה: ודאי⁵ מדין תורה צריך לגרשה משם, ואפילו בגיותה, כי לא⁶ דברה תורה אלא כנגד היצר, וכאשר אמרו באסורין⁷, ובתים⁸ מלאים כל טוב, אפילו קדלי דחזירי, ולא זו הדרך. ולכן מחוייבין בית דין אחר שמועה זו אשר לא טובה שישתדלו⁹ בכל עוז ותעצומות לגרשה האמה הזאת, או שישחררנה וישאנה. ואף¹⁰ כי הנטען¹¹ על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחלה, אכן כאשר פסקנו בדברים כאלו (שיגרש) [שישחררנה] וישא[נה], ופסקנו כך מפני תקנת השבים, ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו, וסמכנו על אומרם ז"ל¹², עת¹³ לעשות לה' הפרו תורתך. ויכול¹⁴ לישאנה¹⁵. והאל במרומיו יכפר עונינו כאשר דבר לנו, ואסירה כל בדיליך. וכתב משה.

סימן קלג

שאלה: יורנו¹ אדונינו שצ"ו במיני מתיקה הבאים אחר הסעודה, ונקראים בלשון ערבי קטאיף, ומביאים אותם להמתיק הפה ולהסיר טעם האכילה. אם צריכים ברכה קודם אכילתם בורא מיני מזונות, באופן כי מאחר שבא על השלחן אין צריך, או כיון שכבר גמרו אכילתם צריכין לברך. יורנו מורה צדק ושכרו כפול.

12 ברכות דף גד.
13 תהלים פרק קיט פסוק קכו.
14 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: ומסייעין לו לישאנה בעדינות וברוך, ויקבעו לו מועד לישאנה או להוציאה, כמו שעשה עזרא ע"ה. (ראה עזרא י פסוק י—מד. בלאו). והאלהים יתעלה יתקן קלקולנו, כמו שהבטיח ואמר ואסירה כל בדיליך. וכתב משה. ע"כ.
15 עיין בתורת חיים להמהרח"ש חלק ג (סימן מד—מו), ובשו"ת חיים ושלום חלק ב (סימן קח), ובשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא קמא, סימן רל), ובשו"ת ישא איש (חלק אבן העזר סימן ז), ובשו"ת דרכי שלום (סימן נ), ובשו"ת קול יהודה (סימן כח), ובשו"ת אחיעזר חלק ג (סימן כו), ובשו"ת שרידי אש חלק ג (סימן נ), ובשו"ת ישכיל עבדי חלק ג (חלק יורה דעה סימן טז), ובשו"ת משפטי עוזיאל מהדורא תנינא (סימן נג), וחלק אבן העזר (סימן כה), ומהדורא תנינא לאבן העזר (סימן כא). ועוד. ועיין לאאמור"ר הראשון לציון מרן הגר"ע יוסף שליט"א, בקובץ „תורה שבעל פה" כרך יג (עמוד כד), שהאריך בזה. ועיין באוצר הפוסקים אבן העזר (סימן יא סעיף ה, אות ס והלאה). ע"ש.

סימן קלב.

1 בהוצאת מקיצי נרדמים מהדורת בלאו, חל שיבוש בנוסח השאלה. ובמהדורת פריימן נוסח השאלה: הצפיחית בדבש המביאים אחר הסעודה, הטעון ברכה לפני בורא מיני מזונות, ואם תשתנה ברכתו או לא.

5 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: אין לה דין יפת תואר, לפי שזאת נתייחדה בדין תורה, משום שהותר ליקחה לאשה באותה העת, ר"ל בעת הכיבוש, כשהיא בגיותה, מפני שלא דברה תורה אלא כנגד היצר, כמו שהותר להם באותה העת לאכול האסורים, ובתים מלאים כל טוב אפילו קדלי דחזירי, ואין להקיש על זה. וצריכים בית דין וכו'.

6 קידושין דף כא:

7 חולין דף יז. וכן פסק רבינו בפרק ח מהלכות מלכים הלכה א. (ובגמרא שם איתא, כתלי דחזירי. ועיין בכסף משנה שם שכתב שגירסת הרמב"ם קדלי דחזירי).

8 דברים פרק ו פסוק יא.

9 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: לכפות להוציאה, או ישחררנה וישאנה לאשה, אף על פי שיש בזה כעין עבירה, לפי שהנטען על השפחה וכו'.

10 במלאכת שלמה (יבמות פרק ב משנה ח) הביא תשובת רבינו מכתב יד, מועתק מלשון ערבי, והביאה רק בחלקה החל מכאן. וזו הנוסחא שם: אף על פי שהנטען מן השפחה ונשתחררה לא יכנס אותה לכתחלה, אבל כבר הורינו פעמים רבות בדומה לגידון זה שישחרר אותה וישאנה מפני תקנת השבים, ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא יאכל שומן עצמו, וסמכנו על אמרה עת לעשות לה'. וכתב משה. ע"כ.

11 משנה יבמות דף כא: וכן פסק רבינו בפרק מהלכות גירושין הלכה יד.

ונכשלו :

תקמב לא יוציא אדם נפשו דבר אלא א"כ יודע שרצון הבורא בדבר אז ותגזור אומר ויקם לך ; תקמנ החכם נבנם בבית יהודי צדיק והיה לאותו צדיק ילדיו קטנים והיו הילדים אומרים בן הזונה תן לנו זה וזה והיה הצדיק שוחק א"ל החכם ילדים שכבר יודעים מהו בן הזונה אם יחרפו או יקללו את אביהם ואם נחשב להם לעון ואם על פי שהאב והאם אינם חוששים אין מניחים להם לחרפם או לקללם או להכותם ;

תקמז המגדל יתומים ורואה בהם תרבות רעה ואומר יתומי' הם היאך אבה אותם יצא שכרו בהפסדו ומ"ש זרוע יתומים ידוכא וכתוב אם תנחמותיו על יתום ידיו זהו שמכה אותם על הנס אבל ליסרם כאשר ייסר איש את בנו מצוה להכותם כדי שלא ילכו בדרך רעים אבל לא לנקום בעסו עליהם ואם אדם רואה שבני חומאי' או שאר בני אדם לא ישא פנים שנאמר לא תאבה לו ולא תשמע אליו וכתוב האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וכתוב וחרפה לא גשא על קרובו פי' כמו שא גא לפשע אחד וכתוב יחולו עד ראש יואב ואל כל בית אביו וכתוב ונתתי פני באיש ההוא ובמשפחתו ותרגום ובסעודהו והקב"ה מחזיק לו טובה ושכרו גדול שיצא ונלחם עמו והוא נוצחו ואינו מתניף ; תקמח בכל מקום דע את בוראך פי' במקום שאסור להרהר בדברו תורה כיצד דעהו בצניעות ועוד בהיותך בבית המרחץ או בבית הכסא זכיר מומאתך כמה מומאה יוצאה ממך וסרוחה ובוה כל אדם יתמש בענוה ואל ישיאך לבך להשתרר על שום אדם כי אתה שוה לו בכל מיני סרוחה ובושה ותירא לחרף ולדבר קשית עם מי שירא להשיב לך דבר כי תענש עליהם יותר ממה שהיית עושה למי שאינו ירא ממך שהוא ינקום נקמתו ממך אבל אלו שיראים לענות לך יבקש להקב"ה נקמה ממך וזהו שנ' לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני יי לפיכך כשמלאך לבך להראות בעסק חשוב בלבך אלי היה אחד שהיה משיב לי הייתי ירא לבך אשתוק בעבור הקב"ה כי יי עומד לימין אביון לחושיע משופטי נפשו . תקמו שני דברים ונילות בבית הכסא הרהור תורה או הרהור עבירה ואתה דברי צרכך ומחשבותיך ומחשבו' הפצין לא תחשוב אותם בעת שתוכל ללמוד תורה אלא בשלך בבית הכסא או בבית המרחץ או תחשוב בהם כדי שלא תהרהר בדברי תורה או אחר עבירות ועוד שלבך יהיה פניו אחרי כן מהרהורי צרכך ותלמיד בלב שלם ואל ישיאך לבך לאמר טוב שאהרהר בדברי תורה שאותו מעם שאני זוכר אם לא אהרהר אחריו אשכחנו וכן בתוך תפלתך (א) אם תסוך דברי תורה מלבך בעוד שאתה מתפלל או כשאתה במקום שאסור להרהר בדברי תורה הקב"ה ישלם לו תחת אחר ששבתה תזכור כמה וכמה דכתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך עת תפלה ועת מצוה כמו שאמרו החכמים הן ותגריהן ותגרי תגריהן פטורין מקריאת שמע (א) שהרי כתיב אמרות ה' אמרות מהורות וכתוב יראת יי מהורה וכתוב לב פירוש

תקמב כתיב לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר אחד הי' צועק רבון העולמים הנקום נקמתי מאיש המסים שחרפני על חנם אמר הקב"ה לא ידון רוחי באדם לעולם כלום לא אנקת את נקמתו למה בשגם הוא בשר שגם הוא בשר כמו שחומסים אותו כך חים אחריו ואותם ג"כ מבקשי' נקמ' כדכתיב כי מלאה הארץ חמס מפניהם הנחמס חומס לא ישים אל לבו הלא אני בקשתי נקמ' על החומסים אותי כך הוא יבקש נקמ' ממנו והו' לו לחשוב גם הוא בשר ודם כמוני ואינו בשר בהמ'אלו היה אחר נתמס ולא היה חמוס איש אשר ילא חמסני או הייתי נוקם וגם לעניו עריות זה לוקח אשתו של זה הוזה מבקש נקמתו אשר גאף את אשתו וגם והוא נאף אם אשתו של אחר (ו) והיו ימיו ק"ד שנה) (אניח' לעשות כמו שהתחילו לעשות ולא אנקום וזהו לא ידון רוחי לא אפנה לנקום) וזהו אמר זה והיו כבר ימיו מאה ועשרים שנ' שהנהיגו לעשות כך לבך נזירות של כליה באות עליהן זה מבקש על זה וזה המבקש נקמ' הוא הוטא באחריו ומבקשי' נקמת עליו ואין נקמים ונזירה מכלתך ופעמים בלא נזיר' נעש' נקמה כי יודע הקב"ה שהיה ממיר ופעמים בני אדם שונאים זה את זה בחנ' לפי שלאחר הימיו יהיה ריב ומצה ביניה' ובין זרעך לבך למפרע מזלו של זה כשנא' עם זה וקצ' דבק בלב האבות ופעמים שלא משום אהבת זה לזה אחד מטייע לחבירו לחיות לו עור כנגד המובי' כמדון ומואב נגד ישראל ואין נפרעי' בימיו ממונו תלגלג הדבר שכימי זרעם יפול זה כיד זה ופעמים אוהבים זה את זה כי אחר ימים רבים זרעו של זה עם זה יתחתנו ומולם ידע וריח אהב' דבוק' בלב של האבות ;

תקמא כתיב אל תהי חכם בעיניך ירא את יי וסור מרע אל תאמר אם אעשה אותו זכות יכונ לבא לתקלה שלי לבך לא אעש' אותו זכות וכן לא יאמר אדם אם לא אעשה אותו דבר שאינו הגון לא יהא תקנתי שהרי יואב ואביתר השבו אם לא יעזרו להדניה לא יהא תקנתם פירוש אורכאי

סימן תקלה (6) גווס לקיים דברי סנס בדברים שלא יבא לידו סכנים וסכנר הנזכר שנים שנים לא ית אסור רק שנמשך מזה וכ"ש אם גווס לריב עם אדם וכוונתו לו לנסור איבם ולסרע שודאי אין בזה אג"ס ; (6) ססיר דברי סורס וכו' תזכיר כמה וכמה וכו' אפשר לפרש בזה פי' בלתי נאמרי אחרתך לנען לא אחסא לך ברוך אתה ס' לחדתי מקיץ סכונס בלתי אסמתי אחרתך במקום מתוקף למען לא אחסא לך ברוך אתה ס' לחדתי מקיץ שלא אשכחם ואנינס כי כך טיה סמדם אומר משמרת סקונס פיזכור כמס וכמס וכו' כ"ש רנינו ז"ל ;

סימן

לצאת כשהוציאו אותו אמר זקן אחד גם המת יתכבד כך שבעבור שנ' ואיב' לא ימנע אדם לצאת כשמוציאין את שינאו רק אם אם צות החולה אי תנוה לפלוני להתעסק בו אל יתעסק בו ;

תקלה מי שיש לו עבד או שפחה נכרית או יהודי' ובעל הבית צוה לפני קודם שמת חוה' שלא תשיב אותם לחוץ ואמר הבן תקל' בא על ידיה' שה' נעש' סרמי' לעבירה שאל לחם מה לעשות אמו החכם (א) מצו' לקיים דברי המת בדברים שלא יבא לידו עבירה אבל אם בא לידו חטא אל יעשה ;

תקלט האוכר (תרום) בשונג משלם קרן וחום' והגזול במזיד אינו משלם אלא הגזול ולא יותר והטעם אם היית מחייב הגזול יותר' משאר גזל לא היו חוץ בתשובה אבל האוכל תרומה בשונג הכב"ה אומר אלו היו יוד' לא הי' חוטא לבך ומחול לו בקרן וחומש כדי שיוחר פעם אחר' ולא יאכל עוד כפון של כהני' ;

תקמ כתיב לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר אחד הי' צועק רבון העולמים הנקום נקמתי מאיש המסים שחרפני על חנם אמר הקב"ה לא ידון רוחי באדם לעולם כלום לא אנקת את נקמתו למה בשגם הוא בשר שגם הוא בשר כמו שחומסים אותו כך חים אחריו ואותם ג"כ מבקשי' נקמ' כדכתיב כי מלאה הארץ חמס מפניהם הנחמס חומס לא ישים אל לבו הלא אני בקשתי נקמ' על החומסים אותי כך הוא יבקש נקמ' ממנו והו' לו לחשוב גם הוא בשר ודם כמוני ואינו בשר בהמ'אלו היה אחר נתמס ולא היה חמוס איש אשר ילא חמסני או הייתי נוקם וגם לעניו עריות זה לוקח אשתו של זה הוזה מבקש נקמתו אשר גאף את אשתו וגם והוא נאף אם אשתו של אחר (ו) והיו ימיו ק"ד שנה) (אניח' לעשות כמו שהתחילו לעשות ולא אנקום וזהו לא ידון רוחי לא אפנה לנקום) וזהו אמר זה והיו כבר ימיו מאה ועשרים שנ' שהנהיגו לעשות כך לבך נזירות של כליה באות עליהן זה מבקש על זה וזה המבקש נקמ' הוא הוטא באחריו ומבקשי' נקמת עליו ואין נקמים ונזירה מכלתך ופעמים בלא נזיר' נעש' נקמה כי יודע הקב"ה שהיה ממיר ופעמים בני אדם שונאים זה את זה בחנ' לפי שלאחר הימיו יהיה ריב ומצה ביניה' ובין זרעך לבך למפרע מזלו של זה כשנא' עם זה וקצ' דבק בלב האבות ופעמים שלא משום אהבת זה לזה אחד מטייע לחבירו לחיות לו עור כנגד המובי' כמדון ומואב נגד ישראל ואין נפרעי' בימיו ממונו תלגלג הדבר שכימי זרעם יפול זה כיד זה ופעמים אוהבים זה את זה כי אחר ימים רבים זרעו של זה עם זה יתחתנו ומולם ידע וריח אהב' דבוק' בלב של האבות ;

תקמא כתיב אל תהי חכם בעיניך ירא את יי וסור מרע אל תאמר אם אעשה אותו זכות יכונ לבא לתקלה שלי לבך לא אעש' אותו זכות וכן לא יאמר אדם אם לא אעשה אותו דבר שאינו הגון לא יהא תקנתי שהרי יואב ואביתר השבו אם לא יעזרו להדניה לא יהא תקנתם פירוש אורכאי

סימן תקלה (6) גווס לקיים דברי סנס בדברים שלא יבא לידו סכנים וסכנר הנזכר שנים שנים לא ית אסור רק שנמשך מזה וכ"ש אם גווס לריב עם אדם וכוונתו לו לנסור איבם ולסרע שודאי אין בזה אג"ס ; (6) ססיר דברי סורס וכו' תזכיר כמה וכמה וכו' אפשר לפרש בזה פי' בלתי נאמרי אחרתך לנען לא אחסא לך ברוך אתה ס' לחדתי מקיץ סכונס בלתי אסמתי אחרתך במקום מתוקף למען לא אחסא לך ברוך אתה ס' לחדתי מקיץ שלא אשכחם ואנינס כי כך טיה סמדם אומר משמרת סקונס פיזכור כמס וכמס וכו' כ"ש רנינו ז"ל ;

סימן

הממון. ומזה המין נמצא לרבותינו ז"ל (סנהדרין ק"ט.) כמה עליונים מוכיחים אמרו ערום הלכו כו' חמור יתומים ינהגו דאית ליה תורא מרעי חד יומא דלית רעי תרי יומי יהוא יתימתא בר ארמלתא הוה ליה תורא למרעי אזיל שקלינהו וקטלינהו אמר דיינא דאית ליה תורי נשקול חד משכא דלית ליה תורי לשקול תרי משכי א"ל האי מאי א"ל סוף דינא כתחלת דינא מה תחלת דינא דאית ליה תורא מרעי חד יומא דלית ליה תורא מרעי תרי יומי אף סוף דינא נמי דאית ליה תורי נשקול חד דלית ליה נשקול תרי. דעבר במברא ליתב חד זוזא דלא עבר במברא ניתב תרי. דמחי לה לאינתתיה דחבריה ומפלה אמרי יהבה ניהליה דלעברא לה. דפסיק ליה לאודנא דחמריה וכו' דפרע ליה לחבריה וכו' דעבר אארבא יהיב ד' זוזי דעבר בימא יהיב ח'. זימנא חדא הוה ההוא כובס איקלע להתם אמר הב לי ד' זוזי אמר להו אנא בימא עברי אמרי ליה א"כ הב ליה תמניא זוזי קם פרעיה אתא לקמיה דיינא אמר ליה זיל הב ליה ד' זוזי דשקל לך דמא וח' דעברת במיא. אליעזר עבד אברהם איתרמי להתם ואירע ליה הכי פרעיה איהו לדיינא א"ל מאי האי א"ל אגר אית לי מינך הב ניהליה להאי. וכאלה רבות עמם בדינים המפורסמים שלהם ודייניהם המובהקים ושהכל נמשך מהפסד השורש וקלקול ההתחלה וכמו שאמרו מצעקתה של ריבה אחת שפרנסה לעני וכו' (שם). והנה הלילה ההוא נהגו כמנהגם ונגדשה סאתם. כי מלאה מקדם מכל מיני חטא ופשע אשר כאלה המחייבים כלייה. ומכאן אתה מוצא תשובה נכונה לאנשי הגבעה כי אם נהגו כמנהגייהם בשני העינים רצוני בכלות רגל העוברים והשבים ובהתר הנבלה הזאת כמוהם הנה לא היה זה להם דבר מזה בתשומת דתית ולא הותר להם לעשות כן מדיניהם חלילה אבל היו כמדינה שחקיה טובים ועושים אינם אותם ולזה לא יקשה לנו למה לא המטיר עליהם גפרית ואש מאת ה' מן השמים אבל היה עליהם מדיניהם על זה עון פלילי והיו

לעמוד ללסטם את הבריות כעושה מצוה. ולפי שהיתה לסדומים התשוקה הפחותה הזאת באו לקבוע דת וחוק שלא יעשה איש מהם שום אכסניא לשום עובר אורח כדי לכלות רגלי האנשים הנכרים מביניהם ולהרחיק הנאתם ולהיות הדבר הזה יקר מאוד בעיניהם לפי רוע מזגיהם התירו ביניהם לעשות הנבלה ההיא לכל הבאים שמה כדי שישנאו מעבור ביניהם לא שרצו בפועל המגונה ההוא מצד עצמו שלא נזכר שהיו נוהגין ביניהם אבל שלא מצאו דבר יותר מגונה להבריחם מעליהם:

ובמדרש (ב"ר פרשה נ') האחד בא לגור וישפוט שפוט דין שרצו ראשונים אתה בא לאבד. רבי מנחם בשם רבי ביבי אמר כן התנו אנשי סדום ביניהם אמרו כל אכסנאי שהוא בא לכאן נהיה בועלים אותו ונוטלים את ממונו. אמר לו אפי' אותו שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה (בראשית י"ח) אנו בועלין אותו ונוטלין ממונו. הנה שכל עצמן היה לבטל האכסניא מביניהם ושלא יבאו לשם משום מקום בעולם וזה הוא מה שהעיד עליהם הכתוב האומר ואנשי סדום רעים וחטאים (שם י"ג) עם פי' אנקלוס בישין בממוניהן וחייבין בגופיהן. הנה כי עקר רעתם היה בענין ממונם כי הוא מה שרצו בעצם אמנם מה שנבלו עצמם לחטוא בגופן בדבר הנבלה הזאת יחסו למלת חטא למה שהוא אינו להם אלא במקרה ובמשנה. וכן ג"כ מאמר זעקת סדום ועמורה וגו' (שם י"ח). כי עקר הצעקה הוא אשמה רבה ואף מה שהוא להם במדרגת החטא ההוא גנאי כבד מאד והוא מאמר ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום (איכה ד') והוא נכון. והנה עם זה נתבאר כונת יחזקאל ע"ה באומרו זה היה עון סדום אחותך וכו' ויד עני ואביון לא החזיקה (יחזקאל ט"ז). והכונה ששמו להם כן לחוק ולנמוס. אמנם לא זכר את דבר הנבלה אשר נוהגין בה לפי שהיא עם שמתירין עצמם לעשותה אינה מחקותיהם ואינן נוהגין בה ביניהם אבל כל קלקוליהם היה בדבר

שיתבאר שם ב"ה. ומי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבינה ונחלה בתורת אלהית. אמנם מה שנגפו על זה ישראל פעמים עם שכבר למדו ז"ל מסמיכות הספור טעם מספיק והוא עון פסל מיכה אשר לא מיחו (פרקי רבי אליעזר פ' ל"ח). עדיין יש לומר כי מזולת זה היה להם להתקדש ולמלא את ידם בטהר עצמם מכל פשעיהם לכל חטאתם קודם שיבאו למלחמה עם אחיהם ומלחמת עכו"ם תוכיח נאמר בפרשת שופטים מי האיש הירא (דברים כ') ואמרו ז"ל מעבירות שבידו (סוטה מ"ד). קל וחומר להלחמם אלו עם אלו וגם היה ראוי ליטול רשות להמלך בגבורה תחלה והם לא חששו ולא נתנו את לבם לדבר מזה אבל כל שאלתם ובקשתם היתה מי יעלה בתחלה למלחמה כי הקפידו על סדר מעלותיהם מדי צאתם ובואם והנה הושב להם יהודה בתחלה. ודי להם הערה במה שלא אמר יעלה כי לא יובן אם יעלה או ירד בתחלה ולא שתו לב ולזה נתנם להרע עמהם כדי שירגישו בעצמם כמו שעשה במלחמת העי. ועדין בפעם השנית ששאלו לא באו עד תכלית הכוונה אך חשבו כי שמא חטאו לערוך מלחמה עם שבט אחד מישראל על כל דבר פשע שיהיה כי אנשים אחים הם כלם. ולזה אמרו האוסיף לגשת עם בני בנימן אחי (שופטים י"ט). ולפי דבריהם השיבם עלו אליו, כי אין חכמה ואין עצה וגו' (משלי כ"א). ובדבר שיש חלול הש"י אם בכנו ובאחיו כלומר אין טעותכם בזה. וכאשר ראו שנגפו בפעם שנית אז באו לכלל דעת וירדו לסוף הכוונה האלהית וימלאו את ידיה בבכי ובצום ולעלות עולות ושלמים לכפר בעדם מכל חטאתיכם לפני ה' ואז דקדקו בשאלתם השלישית ונתנו לבם ליטול רשות על המלחמה ואמרו האוסיף עוד לצאת אל המלחמה עם בנימן אחי אם אחדל. ירצה אם אצא עמו למלחמה עם היותו אחי או אם יש טעם אחר שאחדל בעבורו הורני ולא אסור ימין ושמאל ולזה היתה אז התשובה שלמה עלו כי מחר אתננו בידך. וזהו בזה לדעתי דרך נכון.

שופטי העיר או השבט חייבים לבערם מן העולם ובמה שראו ולא מיחו בידם או העלימו עיניהם מן מה שעשו בפרהסיא היה החטא שהוא מוטל על כל השבטים והיה מאת הש"י להפרע מכלן אחרי מלאת יד התובעים את דינם. וכן הוא הדין בכל מה שחטאו היחידים בכל צבור וצבור בפרוץ באחד מהאיסורים שבתורה כגון בייץ נסך או גבינה של עכו"ם או שעטנו וכיוצא שהעלם עין השופטים והמנהיגים מתיר אותם כאלו הם מותרים מן הדין שכבר הפכו בזה חטאות היחיד אל חטאות הצבור מכללם.

וכמה פעמים נתחבטתי על זה על אודות הנשים הקדשות שהיה אסורן רופף ביד שופטי ישראל אשר בדורנו ולא עוד אלא שכבר יאותו בקצת הקהלות ליתן להם חנינה ביניהם גם יש שמספיקין להם פרס מהקהל כי אמרו כיון שמצילות את הרווקים או הסכלים מחטא אסור אשת איש החמור או מסכנת הגויות מוטב שיעברו על לאו זה משיבאו לידי אסור סקילה או סכנת שריפה. ואני דנתי על זה פעמים רבות לפנייהם ולפני גדוליהם והסברתי להם שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישאל בסתר ושלא לדעת הרבים וברשות ב"ד חטאת יחיד הוא והוא שבעונו ימות ע"י ב"ד של מעלה או מטה וכל ישראל נקיים כמו שהיה עון פילגש בגבעה אם היו ב"ד שלהם מוסרין האנשים הרשעים ההם לכדם ביד ישראל. אמנם החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כלו ולא נתן למחילה אם לא בפורענות הקהל כמו שהיה בבני בנימן על השתתפם בעון והוא היה עון סדום כמו שביארנו שהם ובתי דינין שלהם הסכימו שלא להחזיק יד עני ואביון. ולכן הוא טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים ההם בנפשותם משתעקר אות אחד מהתורה בהסכמת הרבים כמו שאמר בזה שעשתה בו פרשה בפני עצמו לא תהיה קדשה וכו' (דברים כ"ג) כמו

סימן תשנ"ד

עוד כתב שהוא מקובל מהרב רבי יונה ז"ל שאין מצרכין על נטילת ידים אלא בשעת אכילה כ"י מי שטטטו במשקה. וכן הדין² דהיאך יצרך אשר קדשט וזונו על הנטילה ומספיק לו רחיצה במים או בנקיות עפר או לרורות. ע"כ הטוטל ידיו בנהר אינו מצרך וזונו על טבילת ידים שלא נצטוו לטבילה, אלא מצרך על נטילה דיש בכלל מאתים מנה ויש בכלל הנטילה טבילה³ ומחמת ציווי הנטילה הטביל ידיו.

סימן תשנה (א)

עוד נשאל כמה שאנו צריכין לזוהר בתפלה או באכילה שלא יגיע במקום הטיטופת, אי זה מקום יקרא טיטופת.

והשיב מסתברא שלא מקום הטיטופת ממש, אלא אפילו שוק וירך המכוסים באדם לפי שיש שם מלמעה⁴ יעיה וכן מחקך בראשו, אבל מקומות מגולין שנראשו ובפניו ומקום מגולה שברועותיו אין זה מקום טיטופת שאין שם זואה ויעיה, וכן אנו נוהגים.

סימן תשנה (ב)

עוד השיב מי שנשבע שלא לשחוק בקוביא ונא ליטאל על נדרו ואומר שירא שמה יתקפטו יצרו ולא יוכל להעמיד עצמו ונמלא עושה שמים רעות שחוק ועובר על שבועתו.

מסתברא דאין נוקקין לו **שחוק** הוא עבירה ואין מתירין לו נדר לעצור, ואם מפני שלא יכשילנו יצרו לעצור על שבועתו ישבע את יצרו, ואין לומר שזקקו לעבירה שלא יעשה עבירה גדולה⁵.

סימן תשנו

עוד נשאל מי שמיידא אכן אחד בחלון בערב שנת לפטוע בו אגוזים אם תועיל לו הכנה, שהרי עפר שאין לו תורת כלי ואם הכנים מלא קופתו עפר עושה בו כל כרכו⁶.

והשיב צפרק כמה טומנין⁷ נתלקו מ"ק ור"ש ב"ג בתריות של דקל שגדרן לעצים ונתמך עליהם לישיבה מ"ק סכר צריך לקשר ורשב"ג סכר אין צריך לקשר ואיפסיק התם

תשנ"ד. לעיל קצ, תקצ"ה, ח"ה קטו, ח"ז תקל"ד, תקל"ה, ומיחסות קצ"ג, ב"י אר"ח ז. 1 צ"ל וכל, ובמקבילות ומי שטבולו. 2 צ"ל בדין. 3 צ"ל הטבילה נטילה, וכ"ה לעיל קצ.

תשנה (א). לעיל קצ"ג ומיחסות קצ"ה. ב"י אר"ח ס"ס ד ובסי' צ"ב, שרי"ע סי' ד סכ"א וצ"ב ס"ז. 1 צ"ל מלומלי, וכ"ה במקבילות.

תשנה (ב). ברפ"ר דרסם הציון חשנה גם על סימן זה וסימן תשנ"ט חסר ובמפתחות תקנו וסימנו סימן זה תשנו אך ברפ"א נשארו הסימנים הישנים וכך השארנו במהדורות. ח"ז ד ומיחסות רנ"ב, ב"י יו"ד רכח (קמו, א) ושרי"ע סכ"ח. 1 ובדעבר שהתירו לו ע"י ח"ז שם.

הלכה כרשב"ג, ואחמ"ר רב אמר קושר ושמואל אמר חושב ורב אפי' אמר יושב אע"פ שלא קושר ולא חישב והילכך בין יושב בין חושב מהני¹ וקיי"ל כרב אפי', ועלה אייתי בגמרא ההוא דקופת עפר ובעי לזקמי כרשב"ג דאי כרבנן הא אמרי בעינן מעשה ודחי רב פפא אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דבעינן מעשה אלא בתריות של דקל שגדרן לעצים כיון דבר מיעבד מעשה הוא אבל עפר דלאו בר מיעבד מעשה הוא אפילו ביחוד סגי להו, ואם כן אכן שיחדה לפטוע זה ולהיותה מוכנת לכך משמע דסגי ליה בהכי כיון דלאו בר מיעבד הוא. ואפשר דלגבי אכן נמי בעי שישתמש בו מע"ש לפטוע זה כההיא דפוקרין² כי היכי דלהוי זה היכרא צפיקרין³ ופסה.

סימן תשנ"ו

עוד השיב דדוקא בשיחדה להיות עומדת בך ולא שיחדה לאותו שנת בלבד דאין זה יחוד כלום, וכדאמרי⁴ גבי גזי אמר ואין מטלטלין אותן ואמר רבא לא שנו אלא שלא טמן בהם אבל טמן בהם מטלטלין אותן ואיחיביה ההוא מרבנן גזי אמר ואין מטלטלין אותן והדר ביה ואמרי⁵ לא שנו אלא שלא יחדן להטמנה אבל יחדן להטמנה מטלטלין, אלמא אף על פי שטמן בהם אין זה יחוד המחיר עד שיחדנו להטמנה לשבתות ולא לשבת זו בלבד וכקופת עפר שמיידא לה מקום להיות מוכנת לנכרו. וצפרק טטל⁶ אכן שעל פי החיבת מטה על גדה והיא נופלת ואמרינן עלה אמר רב הונא לא שנו אלא בשלא הניח אבל הניח נעשה נסים לדבר האסור, והחס במניח לשעשה לכסותה משמע מדאיפלגי זה רב יוסף צפרק כל הכלים⁷ גבי האבן שנקריו"א דאמרינן לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה כיסוי לחיבת, דאלמא כיסוי חביב לשעשה הניחה ואפ"ה לא קיימא לן כרב יוסף עד שיחדנה לכיסוי לעולם ולא לשבת אחת⁸.

סימן תשנ"ז

והשיב עוד צפדיון הבן שיכול לומר היך חמש שלטים צפדיון בני על מנת שחשירם לי משום דכל האומר על מנת כאומר מעכשו דמ"י, וכדאמרינן צפרק קמא דקידושין⁹ אמר רבא צמכר לא קנה באשה אינה מקודשת בצכור אינו פדוי

תשנ"ז. ח"ה רכ"ה, ב"י אר"ח שח ד"ה תריות ושרי"ע סכ"ב. 1 שבת ג, א. 2 וכ"כ בחזיוניו שם. 3 צריך להוסיף, מעשה. 4 שם. 5 צ"ל צפיקרין, וכ"כ בח"י שם בשם ה"ר יונה דהוה טעמא דצפיקרין.

תשנ"ז. ב"י אר"ח שח ד"ה תריות וצ"ב שם סי' רנ"ט, שרי"ע שם סכ"ב. 1 שבת ט, ס"ב, 2 שם ג, א. 3 שם קמ"ב, 4 שם קכ"ה, ב. 5 והר"ן בשבת סי' שנ"א (כ"א) הביא רב"ר רב"ו, וכי לחלק דדוקא להניח ע"פ חבית דאין דרכו לכך בעי יחוד לעולם, אבל לפטוע אגוזים דדרכו בכך סגי בשבת אחת. תשנ"ח. לעיל קצ"ח, ברק הבית יו"ד שח ושרי"ע ס"ח בהגה. 1 גיטין ע"א. 2 ו. ב. ע"ש.

באותו מקום דילמא ממעלי מלי מילי¹, וכן בגיטין שאינו רואה שימחה באותו מקום. וכל שכן האי שהמחור² אחר האשה ואין האשה מחזרת אחר האי³. וכל שכן עכשיו שהכל מקפידין בכל מקום על הדבר הזה, וסממם של משדכין נזמיהם דעתם שינשאו במקומם ואפילו אם היה ממקום אחר אלא אם כן התנו בפירוש⁴, כל שכן אלו שהיו שניהם במקום אחד. דמאלא⁵ שמעון זה פטור מקנסו ומשנעמו⁶. וכן חטך פטור משנעמו ומקנסו, לפי שהוא אטום⁷ ויש טענת אונס וכלל דבר, חוץ מגיטין מתקנת חכמים משום נזועות ומשום פרוצות כמו שמכר בריש פרק ראשון דכתובות⁸.

סימן רלח

וזה מה שהשבתי לחכם ר' יעקב בן הכסף¹ בעל ישיבה בטוליטולא על הנהגת המדינה זו ויסור העוברים

דע כי לשון רכה משבור גרם. ולעולם כל מישר ומישר ופנה² דרך לפני העם להסיר המכשלה את העם, צריך לעלות מן הקלה אל החמורה ואין נוטלין כל החבלה ביחד, ואחר כוונת הלב הדברים אמורים. כבר ידעת מה שאמרו נזירי³ גדולה עבירה לשמה ממנוה שלא לשמה, וכבר הראו לנו מועלות ודעת כמה שהזכירו בפרק קמא דעבודה זרה⁴ גבי של בית רבי שהיה מקריב לבית קיסר שור פיעס ביום אידם חיסר ר' רבון שלא יהיו מקריבין אותו יום אלא למחר חיסר ר' רבון שלא מקריבין אותו כל עיקר ואמרו רבי למעקר מילמא צעי ועקרו אותה פורתא פורתא. הנה זאת שמענה ואמה דע לך עוד כי אי אפשר לנהוג בכל האנשים במדה אחת, וחזר נא ענין דוד אדונינו מלכנו אשר נהג להעלים עינו מיוצב ושמעי ואף על פי שהיו בני מות,

והטענה שאמר⁵ כי היום ידעמי שאני מלך על ישראל, כי לכל זמן מזומן והעלמת עין מן העובר לעמים מצוה והכל לפי צורך השעה, והחכם מעלים עין לעמים בקלות. ואני רואה שצריך שיחזוק ענין המקנות במחילה ולא יכנס במחלוקת, וכבר ידעת ענין מלכנו הראשון שאול כי היה כמחריש⁶. והעלמת עין בדבר זה עד אשר יחזקו זרועות העומדים על הפקודים מצוה רבה, והמקיים את המצוה עשה סמוכות לתקנה וצנקה⁷ חומה בצורה ואחר מחוקה ידך ומלכת בכל אשר מצוה נפשך. והנך רואה כי גלמה כסנהדרין ממקומה כדאיפת כסנהדרין⁸ כדי שלא יטרכו לרבות בדיני נפשות מפני שראו דרכו הרחמים, כל שכן אנו שאין בנו כח מדין תורה לדון בדיני נפשות ואף לא בדיני קנסות אלא לצורך השעה, ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה, כמחזר כסנהדרין⁹ וביצמות¹⁰, ואם השמיקה לעמים לגדר אין כאן סייג בחזקה ידבק ההפך¹¹. וזה עמתי שפתחה בלשון רכה פעם ושמים והרבה רעים על הרעים שמאל דוחה וימין מקרבת, אולי יזכו וישונו מדרכם הרעה ורשעים עוד אינם. ואם לא ישמעו ויעברו בשלש יעבורו, מלוג ומרוט טול מקל והך על קדקדם אלף ופרוטרות. הים דבר שצריך שישקול הפסד כנגד שכר וצריך מחון והסכמה והמלכה ומחון זו¹² יסור הרבים לשום שמים, כי כל שהמעשה גדול וחזקת היד רנה צריך יותר השגחה והסרת הכעס. וצריך שיהא הדיין חושש את עצמו שמה אם קנאמו לשי"ת תנער זו ותהיה גורמת להעלם הדרך הטוב והנכון מעליו. על כן כי מצא הנקימה לפניו בעודה בכפו לא יצלענה שמה יאלכנה פגה, אלא יבשלנה וימחיקנה בסוד הזקנים וישרים בלבושם. ואם יש אנשים רשעים מפורסמים ורצים למחקם ועוד הם בתמרוריהם עומדים תמנה עם הזקנים בין להלקות בין לקוח יד או רגל ואפילו להמיתו¹³, ואף על פי שדיני החמורה בטלו מן הסנהדרין עוד לא בטלו לצורך השעה. הנה אמרו בפרק

רחמים לחיים

דמחל על כבודו ויעל המלכות ממנו כמ"ש ביומא דר"ב ע"ב, אם לא שנאמר דרבי המחבר ז"ל השמיטנו טעם לשאל המלך על הנהגת האות וללמוד ממנו צהדרגה וק"ל.

כ ע"י להשגיח נח"ג סי' ש"ו ועיין לתוה"מ גלאנטי נסיון מ"ד ומוהר"ט צ"ח ה'.
ל יש להרגיש על זה שהרי מצינו דעבור זה נענש שאול המלך משום

שכין שכי רבינו שהקפדה פשוטה היא, אי"כ כשנשבע נשבע ע"ד המנהג דהיינו לישאנה במקומה וכבר ידע האונס בשעת השבועה ואעפ"כ נשבע. 9 במסור, בכל. 10 ב. ב. 1 צ"ל קרשף, וזכור בשו"ת הרא"ש כלל קו סי' ו. 2 נרצ"ל כל מישר ומפנה. 3 כג. ב. 4 טו, א ע"ש. 5 שמ"ב יט, כג. 6 שמ"א י, כז. 7 צ"ל ובנה לה. 8 טא, א, והשעם לא נזכר בסנהדרין אלא בע"ז לט, ב. ויתכן שתיבת כסנהדרין היא הוספת המגיה, שכן בדפ"ד היא טוקפת עם ציון הרף. ע"י נטו"י סנהדרין (טו, א) ובח"י הר"ן. 9 טו, א. 10 ז, ב. 11 הלשון צ"ת. 12 ע"י ח"י הר"ן סנהדרין כז, א וטו, א וס"ל דגם לצורך שעה בעיני ביד הכשר לדיני נפשות. אם לא מצד הורגא ודלכא. וע"י שו"ת הרא"ש

3 אצ"ל ממללי עלי מילי, וראה הג"י בגמ' שם. 4 במיוחדות, וכל שכן שהאיש מחור. 5 קידושין ב. ב. 6 בסור, נמצא. 7 ע"י תשב"ץ ח"א סי' צז שכי רהאשה חייבת ללכת לינשא במקום דיותה, והביאו הב"י אהע"ז עה, אבל הריב"ש סי' קנז כי על גזון התשב"ץ שאין יכול לכופה קודם נישואין לכרא לטקוטו, וכן פסק בשו"ע אהע"ז עה ס"ב בהג"ה. וע"י ב"ש טס שצירד כהתשב"ץ, ותמרה שלא נזכר מדברי רבינו, וכן שאר האחרונים לא מצאתי שנתעוררו בזה. 8 היינו שהרא בבית האסורים, ובמיוחדות לא נזכר בשאלה אונס, וכי הב"י שצ"ל דהאונס היה שהיה תחת יד אביו ולא יכול להתפרנס אם יצא מתחת ידו, ולא ראה תשובה זו. ופירושו צ"ע שהרי יכול לישאנה במקומה וליקחנה לטקוטו, שלא הקפיד רבינו אלא על הנישואין. ועוד

כל היד" רב הונא קן ידא, ואמרו **בינמות** פרק האשה רבה" שצ"ת דין מחנין לעקור דבר מן התורה לגדור דבר הנריך גדר וזרע שעה, דתניא אליו תשמעון אפילו אמר לך עצור על אחת מכל מצות האמורות בתורה כגון אליהו זהר הכרמל הכל לפי שעה שמוע, למסקנא" למגדר מילתא. ותניא" אמר ר' אליעזר בן יעקב שמעמי שצ"ת דין מדין ועונשין שלא מן התורה לא לעצור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יוניס והביאהו לבית דין וסקלוהו ולא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך, וכוונת אסיקנא טעמא למגדר מילתא, ושוב מעשה באדם שהעית את אשתו תחת המאנה והביאו לב"ד וכו' ולא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך. והנה שמעון בן שטח מלה שמונים נשים באשקלון ביום אחד כמוזכר **בפרק נגמר הדין**", ואף על פי שאין חולין נשים ושאינם" דנין שנים ביום אחד. והנה ר' שמעון בן אלעזר שהיה גדול של ישראל שהיה הורג ברשעי ישראל בהורמנא דמלכא ושלא בעדים והמראה כמוזכר **בפרק השוכר את הפועלים**"².

כבר אמרתי שכל הדברים האלה הולכין אחר עיני הבית דין, אם רואה אחת שחזר בו גם נא אותו ותן דעתך עליו אם יתחרט וישוב מדרכו הרעה יסרהו קצת על הקודם ופשוט ידך אליו לקבלו בתשובה, שהרבה דחיית הרשעים בשמי ידים עושה, וכבר ידעת מה שאמרו" לא כנחוי שדחאו אלישע בשמי ידים' והרבה אנשים וחטאים החטאים היזר הרע ולבנם הזונה ואחר ישובו ומהם תנא תורה. וכבר ידעת מה שאמרו" **באלעזר בן דורדיא**, לא דיין לבעלי תשובה שמוחלין להם אלא שקורין אותם רבי, ואמרו" מקום שנעלי תשובה עומדים לדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. וכבר ידעת מה ששנו בבב"א גראשון של עבודה זרה'³, וכולן שחזרו בהם אין מקבלין אותם עולמית דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר חזרו בהם במטמוניות אין מקבלין אותם בפרהסיא מקבלין אותם איכא דאמרי עשו דבריהם במטמוניות מקבלין אותם בפרהסיא אין מקבלין אותם ר' יהושע בן קרחה ור' שמעון אומרים בין כך ובין כך מקבלין אותם שנאמר שובו בני ישראל אמר רבי יצחק איש כפר עטוש שאמר משום ר' יוחנן הלכה כאותו זוג.

ולענין המתנות, מדין הגמרא אפילו היה במקום תלמיד חכם ועם הארץ אין נותנים מתנות לעם הארץ

י"ד סימן של"ד שאנו מנדין אפילו אם עי"ז ישתמד), אבל בלי כח בית דין, או כשאין הוראה מפורשת להתיר איסור, בודאי אנו משתדלים להקל האיסור לעבריינים, ואם בעל המסעדה רוצה לפתוח כדי להציל מאיסור טריפות מותר לנו לשתוק שאנו לא מתירין לעם ישראל דבר האסור. (עיין במשנה מעש"ש רפ"ה בענין צנועין).

אמנם כל זה הוא שלא למחות, אבל לתת הכשר לאיסור אין לזה היתר ח"ו, וכמו שכאן רב אחד התיר בתואר "כשר" דברים המעורבין עם חלב עכו"ם, בטענה שבלעדם גרוע יותר, וזה אינו נכון אלא הוא איסור גמור, שאסור לרב או בית דין להתיר איסור אף שיש בזה חשבון, ולא הותר לנו אלא לשתוק, אבל לא להתיר דבר האסור כמו חלב עכו"ם ח"ו וכמש"נ.

אמנם לענין בשר בתשעה ימים לא החמירו בחולה וחלש, (כשהוא כחולה קצת, ובכשר עוף בכל גווי עיין במ"ב ס"ק ס"א וס"ד ובשע"ת שם), וגם בעל המסעדה יכול לתת להם בשר, ולכן עצתי לתלות מודעה "מנהג ישראל לימנע מאכילת בשר בתשעה ימים ובחולה או חלש מותר", ובזה יצא ידי חובתו ואינו צריך לדקדק ולשאול אצל כל אחד אם הוא חלש ועד כמה. [שו"מ בשד"ח מערכת בין המצרים סימן א' אות ח' שכבר נשאל בכעין זה ע"ש, ומבואר שם דלהתיר איסור אין לנו רשות ד"הלעיטהו לרשע וימות", אך בעניינינו בכשר עוף, ואפילו בשר בהמה, כאן שעלולים עי"ז להכשל בטריפות, ואין מתירים האיסור להדיא אלא כהצעתנו בהנחת מודעה נראה. דסגי בזה].

סימן רנח

שאלה: לרחוץ בגדי קטנים בתשעת הימים כשיש חיתולים מנייר.

בגדי קטנים ביותר שמלפפין אותם בהם ומתלכלכים תמיד מותר לכבס בחוה"מ או בתשעת הימים, וכדאיתא בשו"ע סי' תקל"ד ובסי' תקנ"א סעיף י"ד, (ולענין תשעת הימים דעת הרמ"א דגם בבגדי שאר קטנים נהגו להקל). אמנם נראה כשיש מספיק אין לכבס ^{במ"א} וכמבואר במ"א (תקל"ד סק"ד) שכתב לחלק בין כיבוס בגדי קטנים שמותר רק בצנעה אם אפשר, לגילוח שערותיהם שמותר גם בפרהסיא ומיישב וז"ל

וכן מבואר בש"ע ומ"ב סימן ק"ל ע"ש, ובחור"ל ביום שאין נושאים כפים ע"כ אומר רק פעם אחת בשעה שש"ץ אומר שים שלום ונוזהר לגמור עם הש"ץ כשאומר בשלום בסוף ועונין אמן גם על בקשתו.

ודע שהטבת חלום היינו בפני ג' אוהבים דוקא כמבואר בגמרא וש"ע, ומרן הגריז"ס זצ"ל הגאב"ד דבריסק נהג להקפיד מאד על כך, ולכאורה הג' הם במקום בית דין שמיטיבים למטה, ולפי מה שהעלה הגרע"א בהגהותיו ליו"ד הלכות נדרים סי' רכ"ח דהתרת נדרים שמועיל בקרובים היינו דוקא דקרוב להמתירין, אבל כשהמתירין קרובים זה לזה אין כאן בית דין של ג' כלל ולא מועיל, גם כאן ראוי לזהר דאף שמועיל בקרוביו אבל לא בקרובים זה לזה, אבל גם בזה ראיתי מרן זצ"ל לא הקפיד לענין הטבת חלום והטיב בפני בניו ולא חש בזה למידי.

סימן רנז

שאלה: האם מותר למסעדה להגיש בתשעת הימים ארוחות עם בשר לאנשים שבלאו הכי יאכלו טרפות.

האחרונים דנו אם להתיר איסור קל כדי להציל אנשים מאיסור חמור, ובעקידה מפורש שאין להתיר איסור פנויה כדי שלא ייכשלו באסור נדה, והיינו שפנויות יטבלו כדי שהמזנים אתם לא ייכשלו באיסור נדה, דלא עבדינן תקנתא לרשיעי, ועובדא ידענא מפי מו"ר הגר"מ שניידער זצ"ל בכפר בליטא שהתקלקלו מעט והרב התיר לפנויות לטבול, ובתקופה קצרה סיפר שכולם התקלקלו לגמרי.

אמנם הגאון המפורסם רבי שמואל יוסף רבינוב זצ"ל הביא ראייה להיפך מסוטה (מח). דאיתא לבטולי האי מקמי האי, ופירש רש"י אם את שניהם לא יכולים לבטל נקדים לבטל את זה, הרי שבחרים בקל, וכן הבאתי ראייה ממנחות (מג.) שלא מוכרים לגוי טלית שיכשיל זונה, והיינו אף שבלאו הכי היתה ר"ל נבעלת לישראל, רק עבדינן תקנתא שלא תיבעל לעכו"ם דחמיר טפי, הרי מפורש דעבדינן תקנתא לרשיעי.

והאמת שאנו אסור לנו להתיר איסור כדי למנוע מלעבור איסור חמור יותר. ועייז בש"ע

חלק זה, ל"ד כלל, דרדו מנות ב"ד היא ונוגע לכלל ישראל, שגם לא יעשו החוטאים יפתחו וינתקו רפן התורה גם אחרי ויתרבה החמס והניחוף חלילה, ובכזה ב"ד מכן ועושין לנרד שעה אף שלא ע"פ התורה (כמ"ש הרמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד ופ"ג ה"ז ובסי' של"ד ס"ו ובש"ך סק"ט) ובאמת ה"ו חולק גם שם, ואף הרדב"ז (בסי' קפ"ז) כ' שלריך להיות מתון בדברים כאלה, ואין כל האנשים, ואין כל העבירות שיש בו יעו"ש, ועוד כ' שם לסבור, שזו היא שאומר שיש לתרבות רעה אם יעשהו, כיון שהולך מפיו, סופו לעשות כן, אף אם לא ניסרהו יעו"ש היטב, משא"כ כאן ובענינים כאלה ודאי מילין מן החמור ע"י הקל, ולבד מכל אלה יש להתבונן ולחלק דל"ד כלל לסי' של"ד וסי' ש"ו ושק"ה וסי' י"ג דכאן שפיר יש לומר חטא חטא קל בשביל שחובה ולא חטא בעלמך חטא חמור [לבד שלא יחטא ע"י חבדך כלל הוא בעלמך] ולה בעלמך, ודאי מותר לכ"ע לחטוא חטא קל להמלט ולעמוד על נפשה שלא חכרת אם זה נפלה ברשת יורה (וכמו שב' באה"ע סי' כ"ג בשם ס"ח יעו"ן פ"ג שם) ואף הבש"ח (שבסימן ש"ז) הג"ל מודה בזה, יעו"ן בהגהות הרי"ף פ"ד דשבת (מובא במ"א שם ס"ק כ"ט) שכ' ואולי נחלק דשאיני התם דגם הוא זוכה בעלמו במלוא הדין של רבים וכמ"ש במנחות (דמ"ח א') וכי אומרים לו לאדם שחמור וחסא בשביל שחובה, עמוד וחסא בשמאלת בשביל שחובה בשמאלת אמרינן, ובחדא מילתא, חטא בשבת כדי שחובה בשבת אמרינן, הרי לפנינו דסתמא דגמ' שקלא וטריא וסברה דחשא בעלמך בשביל שחובה בעלמך קאמרינן, שוב מלאחי דבר חדש בתוספתא דתלה פ"א מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטורה יעשה קבין ואל יעשה בטומאה, ר"ע אומר יעשה בטומאה ואל יעשה קבין שכשם שקורא על הסורה כך קורא על הטמאה ע"ז קורא חלה לשם, וע"ז קורא חלה לשם אבל קבין אין בהם חלק לשם, אמרו לפני ר"ע אין אומרים לו לאדם עמוד וחסא בשביל שחובה [וגרוא דעל פומא דין רגיל ר' יוחנן למוחיב דין בש"ס בפשיטותא] והלכה זו במשנה (פ"ב דתלה מ"ג) ויעו"ש בפיה"מ שפסק דאין הלכה כר"ע, וכן הרע"ב פסק כן, אך הרמב"ם בספרו די החוקה שכל דיני וכתב בה' ביכורים (פ"ח ה"א) היה בינו ובין המים יר פל ד' מילין יעשה בטומאה ויפרוש חלה טמאה, והיא כדעת ר"ע [וכן מליט לו במסות (פ"ג מ"ו)], דבפיה"מ כתב ואין הלכה כר' חגיגא, ובפ"ז ה"ז ה' סנהדרין פסק כר"ח ע"י תוס' יו"ט שם] ויעו"ן בפ"ז יו"ד (סי' רל"ד) שכתב דעיקר והלכה כמ"ש בם' ה"ד (אספלא מדוע לא שם בעיה"מ עין משפט עין עיוט על הלכה זו ברמב"ם והשמיט על המשנה הזאת ליון משפטו, ואתפלא על הכ"מ שלא הציג מהמשנה כלל דפסק כר"ע נגד תכמים הולא כמ"ש בפיה"מ, וגם לא הורה מקור הלכה זו, דמ"ש לעור והרוצח לא מוכח שם, רק שיעור דאינו יכול דיותר מזה א"צ להמירא אבל אם אז יעשה קבין או בטומאה אינו מבוחר שם כלל) וגרוא דמעט פסק הלכות, הוא כיון דחייבן בתוספתא דעת פלוגתא דהיא אי אמרינן חטא בשביל שחובה, דר"ע סובר דאמרינן כן וחסמים פליגי עליה, אי"כ לפי מה שמלא במנחות שם לפוס תירון עמוד וחסא בעלמך בשביל שחובה בעלמך בדבר אחד, והרמב"ם פסק באמת כברייתא דהתם בה' תמידין ומוספין (פ"ח ה"ג) וכן בה' שבת (פ"ט ה"ה) שכתב והדיק פת בתנור ומכר מותר לו לרדותה והת"מ שם כתב דכ"ש הדיק במזיד (יעו"ן בתוס' שבת (ר"ד ע"א) ד"ה ובי וכן בערוכין ל"ב בחילוקם שם ובמ"א סי' רנ"ד ס"ק כ"א) ולכן גם בחלה פסק כדעת זו דאמרינן חטא בשביל שחובה והוא כר"ע:

היא תחפץ לעבור על איסור דרבנן, ואם תעבור ותחטא לא סבכה בשום מלוא, ולא חלל מחטא אשר בל"ז תפסע בו בהכרח, רק הכל ברלוונה וחסן עשותה ובכוחות לא מחייב לעבור מקודם על איסור דרבנן כדי שלא תחטא ברלוונה על איסור דאורייתא (והוא דסי' כ"ג י"ל דהתם בשכבר ילכו הקפו בערוה שילרו של אדם מחמדו וא"א להליל א"ע בל"ז וכן (בסי' י"ג) י"ל כן בצרוק מ"ש ה"ב שהבאנו לעיל), מ"מ כאן יש להקל ולהתיר לה מטעמן דלעיל, דאף אם נחמיר בשאר איסור וגזרה דרבנן הוא דווקא בגזרה שגזרה בב"ד הגדול במנין, ואסמכיהו אלאו דלא תסור ובטורח אשה, כגון באשה הרולה לטבול בחליצה במשע המקפיד עליו, או במקרה חסרה מ' סאה, שגפלו שחובה ג' לוגין מים שרובין, ואם לאו לא תטביל כלל, בכזה אפשר באמת אין מתירין דגזרה מוסכמה היא, ואית בהו לאו דלא תסור, לבד שיש לחלק דבחליצה ובמקרה שהיא צנוק המלוא בכגון דין חמורה לן, ובזה יש לומר אינו ראוי מדרבנן אינו ראוי מן התורה (יעו"ן תוס' סוכה ע' ובמש"ל ה' פרושות פ"א ה"א וה' נערה בתולה פ"א ה"ה ובקהלמה כוללת להפ"ג ובאחרונים) משא"כ כאן, דאינו צנוק עשיית המלוא היא רק גזרה בזמן (יעו"ן או"ח סי' רס"ט במ"א סק"א) וכן משמע בכ"מ חילוקים בין זמן לגוף הדבר) וגם גזרה קילא היא דלא גזרה במנין (יעו"ן רש"י שבת ג' ב' רד"ה הפת שבות היא וגזרה במנין ט' לא נפלו גורתם), ואיפלונו בה רב ור' יוחנן, ואף אחר כי הדר ביה רב מלאנו דמחיה סיבה הקילו בה כגון לתקין רב אידי בנרש למטבול ביממא דתמינא ט' ראב"ז ט' ר"י ט' רבא ט' א"ל ר"פ לרבא ולאביי מכדי האידינא כו' יעו"ש בגמ' ותוס', הרי דלכתחלה הסכימו להתיר לטבול ביום לכל נקי העיר מפני חיבה וקשר הדת והקנה קרו לה, והוא שלא יטבול ממנות פו"ר וכו' שמיט בריש נדה (דף ג' ע"ט) עשה סייג לדברך כו' א"ל א"כ בטלת בנות ישראל מפו"ר, וכן הקילו הפוסקים בזה דאם עברה וטבלה א"ל כלל אף טבילה פעם אחת (יעו"ן יו"ד סי' קל"ז), ולכן באשה כזאת דיורה אלבשה ואנסה לעבור בקום ועשה על איסור כרת היא ובעלה, וכבר זה נסחוקו להתפסות לו, אין לך שעת הדחק גדול מזה ולכן ודאי יש להתיר בזה להליל אותה ג"כ בעלה האטם קלת מאיסור כרת [ומשום שאר נשים שתפשינה כמות ודאי אין להתמיר כי זהו גופא גזרת חז"ל בשרשה משום סדך שאר נשים ובמ"ש הרמב"ם ה' איסורי ביאה (פ"ד ה"ז) שאם תטבול ביום יעשו ומבא נדה אחת לטבול בשביעי, ומליטו שהקילו חכמינו בזה מפני חיבה דחק, ולכן גם בזה יש להקל, ובאמת לא תאמר שהיא תחטא חטא כרת החמור ותחטיא את בעלה, כדי שלא יבואו איזו נשים למטות באיזה פעם ותבאנה לדי חטא, בפרט לפמ"ש הרמ"א (סי' קל"ז סי"ח) גזרה רחוקה היא, ואף כי יודע כי רק לזאת התעוררה התירו ולא לאחרת, ולכן לא תחפץ אשה אחת להסתמות לה] כה ישפוט רוח שכלי הקסם ואת כל דברי הגעתי לפני רוח כבוד חורתו ואבקש ואסתכן מלפני הוד תבונתו כי ישים עינו הבדלח עליהם אם כנים הם ובגדל ענותנותו יתן אומר השב במכתב יד קדשו כפי אשר יעלה בים שכלו הך והתקור למחא או לסקר לתק או לקרב, מרחוק לקרוב לה' ולחורתו, אשתחיה מול תמונת קדשו ובעיניו מיחלות ובידים פרושות אחכה לתשובתו הרמה לשואל כעשין המכבדו בערכו:

משה טאראשמשאנקי ב"א הרב דקרעסענשונ
נבר הגר"ח כהן ראפאפארט.

סימן מד

ב"ה, ג' א"ח העצרת תר"ם, חל"אין.
כבוד הרב מו"ה משה טאראשמשאנקי נ"י.

דן זה ירחים עברו אשר הגיעני מכתבו בהלמה של שאלת חכם וגם חזי תשובה, בדבר אשה שלא טבלה לנדחה וכן סברה וגם לא פרשה עלמה מבעלה, ועשה באת לבקש להתיר לה לטבול ביום שמיני, כי בושה לטבול בלילה בתוך טבילה הרבה נשים, ואם

כלל הדבר שכתוב ודאי מתירין לה לעבור על חטא קל דרבנן כדי שלא תפסע ע"י עלת יורה המאנסה, באיסור כרת האמור בעלמה (וכמ"ש לעיל מס' חסידים לבד שחובה את בעלה, שאם תטבול ביום, אזי יהיה נקי משום חטא, אך אחרי כ"ז אף אם נאמר דהא דחטא בשביל שחובה היא רק אם נטובכה סבה אחר ע"כ יחטא חיבה חטא (כמו הא דשבת ד') או יעשה דבר שלא כרת הנכון כמו במנחות ואם יחטא יעשה חיבה מלוה המוטלת עליו, אבל בנידון דיון דהין מי שיקריחנה [על סי' התורה] שחמטא שם חטא בעלמך דיכולה לקיים מלות ה' כהלכתה ובתקנתה, רק

ואם לא נחיר לה תנהוג כמו עד עתה, והנה מעכ"ת כ"י הרחיב בדברים והמניית נטות לכל לך אם יש להקל באזהרה דבר כדי שלא יבאו לידי חמורות, ואחי מחוקק לשאל דעתי הקלה, ולא אחזר מחש"כ כי מראש ראית הענין בחלה נפשי מלהשיב דבר, כי אף שמלינו באזהרה מקומות שהתירו חז"ל כדי להשיב בנים שובבים, ולמדו מדעת תורה דאיתא במס' חולין (דף ה') מקבלין קרבנות מפושעי ישראל שיחזרו בתשובה, והוא טעם על הדבר דאע"ג דכתיב וזכר רשעים תושבה, והעובר עבירה אחת בזדון ה"ו רשע ופסול לעדות וכתיב אל תשה רשע עד, מ"מ מקבלין מיניה קרבן כדי שיחזרו בתשובה, וכ"כ הרמב"ם הטעם בה' מעה"ק פ"ג, ואפילו חסאת מקבלין על עבירה שאינו עובר עליה בזמיר, מ"מ על אותה עבירה שהוא מומר בה אין מקבלין חסאת אפי' בשעה שרוצה להביא כפרה על שגגת באוהה שמה, ומצדק כפרה ע"ו הפעם שהרי בל"ז אין חסאת מכפר, כדאיתא (דף ז') דאין חסאת מכפר אלא בזמיר יכפר עלי חסאתי, מ"מ אין מקבלין ממנו משום דבאוהה עבירה שהוא דש בה הוא בחוקתו שאע"ג דבאוהה שעה רולה כפרה ע"ו החטא שצ"ל לידו בשוגג, מ"מ לא ישוב ממנה, וה"ל בגידון דידן שנעשו האיש והאשה מומרים לאיסור נדה, שוב אין נאמנות בדבריה שתשמור נדה בהסיר הבושה ממנה, דבל"ם מחר תאמר שלא תוכל לטבול מפני ד"א, וגם אם אפי' היא תרצה לשמור נדה, מי יביעה לנו שהבעל יהא יושב ומשמר עד שהטהר והיא לא תתקוטט עמו מפני זה האיסור שכבר הורגלה בזה, ע"כ אין כדאי להכיר בפשטות עמה אם לא שיביאו הוא ובעלה ויקבלו תשובה על העבר ושמירה על להבא בלי שום תנאי והוא רחום יכפר עון :

בר

ואת חשבתי למשפט שלא לטעות כלל על הקלקלה, אמוס המושלח הר"ר חיבר נ"י הפליר כי להשיב מפני הכבוד, וגעתי לו, והגני להשיב ולהודיע כי נהניתי מאד ממש"כ נוע"כ כ"י דמש"ה פסק הרמב"ם כר"ע לענין הא דתנן בחלה (פ"ב) יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים משום דרעמא דרבנן דס"ל יעשנה קבים וכו' משום וכו' אומרים לאדם חטוא בשביל שמוכה כדתיניא בתוספתא דחלה והרי חנן קי"ל במנחות (דף מ"ח) דאמרינן חטא בשביל שמוכה באותו דבר, ויפה כוון והגני להסיף דעדיין לא נתבאר יפה מלן שאין הלכה כר' ויחנן דתהי שם ובקידושין (דף נ"ה) וכו' אומרים לאדם חטא בשביל שמוכה, אפילו באותו דבר, ונראה שפ"י מה שנתקפו רבוטיו בעלי תוס' ביומא (דף כ"ט:) בזה דאיתא בפסחים (דף פ"ח) גבי ה' שנתערבו עורות פסחיים כו' ופרין ליחי פסח וליחי בשלמים ולמאי קשיא לישני דאפילו פ"ש זמז אחר התמיד ושלמים לפני התמיד, ונראה דודאי פ"י הסוגיא דלשחטו לפני התמיד כשלמים, ואע"ג דאסור לשחוט פסח לפני התמיד מ"מ אומרים חטא בשביל שמוכה בפסח, והוא דמקשה מסוגיא דפסחים שם דא"ל וליחי בשלמים משום דיהא שלא בהבשר שלמים, היינו משום דאין אומרים חטא בשלמים בשביל שמוכה בפסח, אבל בפסח עצמו דאי אומרים חטא בשביל שמוכה, והלא כר"י, וכי"צ אי' במנחות (דף מ"ה) עמוד וחטא בחטאת בשביל שמוכה בחטאת אמרינן עמוד וחטא בחטאת בשביל שמוכה בפסח לא אמרינן, ומש"ה פסק הרמב"ם כר"ע וכמ"ש מע"כ כ"י, ולא אחרול להודיעו שגם בל"ז מלינו שפוסק הרמב"ם כר"ע אפילו מחביריו ע' בה' נדרים (דף פ"א) וכ"כ בשו"ס שמן רוקח ס"ד בדעת הרמב"ם וע"ע בט"ז אור"ח (ס' תל"ח סק"ה), ואשיבה עוד מעין שאלת מעכת"ה כ"י אם היתה בזה האשה מראש לשאל דיערה אנסה שלא לטבול בלילה מפני הבושה, ואם לא תטבול קרובה לבא לידי איסור נדה, אם ראוי להחיר לה לטבול ביום כדי שלא תבא לידי חמורות, והיה נראה דמחלוקת קמאי היא בפ"י הא דאיתא בחגיגה (דף ט"ו) דאר"א חוקן אם רואה אדם שילכו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו ויעשה מה שלבו חפץ, ופרש"י ותוס' דיעשה עבירה בסתר כדי שלא יבא לידי חש"ה החמורה, ור"מ והבי פירש"י צמו"ק בשם ר"ה דח"ו כו' אלא יעשה כך ולא יבא ליד"ע כלל, מבואר דס"ל דאם לא יבא מני לביק לילכו אין מתירים לו למעבד איסור קל כדי שלא יבא לידי עבירה חמורה, ומש"כ הב"ש בשם ס"ח באוה"ע (ס' כ"ג) הוא כפרש"י ותוס', אמוס לא כל הקלות שוות, ואיסור טבילה ביום איסור קל הוא, כמ"ש מע"כ כ"י, אבל עדיין יש מקום לדמות

דבשלמא אם היה איסור קל שלא מלך חשש אחרים שפיר ניתא דמוטב דתעבור על איסור קל ולא תבא לידי חמורה, אבל זה האיסור קל אינו אלא משום חשש שאחרים יבטלו בזה וקלקלו הרבים אין לנו רשות להחיר בשביל תקנתה של אשה זו ולא דמי למה שהקילו חז"ל בשביל איזו סיבה ואונס דהתם הכל יודעים הסבה שבה המקום וכולהו נשי דאיתו מקום טבלי ביממא דתמינא ושוב אין כאן חשש, משא"כ בג"ר דכולהו טבלי בליל ז' וכי חויא שאשה זו טובלת ביום והחירו לה יאמרו דמותר לטבול ביום שביעי ג"כ שהרי לאו כ"ע ידעי דאשה זו משונה מחברותיה ובוסה לטבול בלילה, וכו' דאחר שהדבר הלוי בדעתה ורעונה יהיו שארי נשים ג"כ ואמרות כן, ע"כ אין הדבר ברור אללי, הכלל דלהחיר איסור בשביל איסור לריך להיות מתוך הרבה, וכמו רפואת הגוף שאם רואה הרופא ידוע של אדם כואב הרבה, פעם מחליט לחסוך אותה כדי שלא יתמשך הכאב הלאה בחלל הגוף ויסתכן, ופעם מחליט דמוטב לטבול הכאב ולא להפסיד היר, ודבר זה אינו נעשה כ"א בישב דעת איזה רופאים יחד דשני הלידים מסוכנים, כך רפואת הנפש המקולקל בזה האופן לריך ישוב הרבה עם איזה דעות ב"א גדולי תורה ובקרבם אלהים ישפטו שלא ליחי לידי חמורה ח"ו וה' יעמידני על קרן אורה :

נפתלי צבי יהודא ברלין :

סימן מה

ודשאלנא קדמוי בא' שגולד לו בן, ונדר להפריש דבר קצוב בכל שבוע עד ח"י שנים, ואחר שיבקשן כל המופרש יקנה בזה הס"ך ס"ח, והנה כאשר עברו ב' שנים ומחלה ונתקבל בירו סך י"ז רז"כ מה הילך ובה בשאלה אם עדיין מחויב להקיים נדרו, ואם ראוי לשנות על קניית ספרים אחרים, וה' יאיר עיני : **א"ד** הגהת הרמ"א יו"ד סר"כ אבל אם פירש דבריו כגון מי שגדר ואמר אם ימיה פלוני החולה כו' או חתן כו' וכך ללדקה אם מת אותו פלוני פטור מנדרו כו' וכש"כ האומר חתן סלע ללדקה כדי שימיה בני ואם לא ימיה לא חתן אפי' ע"מ לקבל פרס מ"מ פטור אם לא ימיה עכ"ל, ואם נפרש שלא בא הרמ"א במש"כ וכש"כ האומר כו' אלא ללמדנו שהוא כש"כ במה שפירש תנאי אם לא ימיה לא חתן, היה להרמ"א לכתוב בקצור וכש"כ אם אמר בפ"י אם לא ימיה לא חתן, ויהא קאי על מש"כ תחלה אם ימיה פלוני כו' אלא שלא כפל תנאו, וע"ז הלשון עלמו היה לו לסיים וכש"כ כשכפל תנאו, אלא אגב מלמדנו באומר כדי שימיה בני ולא בלשון ימיה בני הוא חייב באמת לשלם נדרו אפילו מת הבן, אם לא שפירש ואמר אם לא ימיה לא חתן, אבל בלא פירש אפי' שחמר כדי שימיה בני מסתמא אינו עובד ע"מ לק"פ היינו אם לא ימיה ולא יקבל זה הפרס, ולא ימיה זה הבן, אלא שגויות בתקנתו שזכות ימיה הבן, וכ"כ הרא"ש תענית (פ"א ס"ו) בזה"ל, ונראה דה"ה נמי אם מת החולה דכיון דקבל עליו תענית סתם ולא התנה דעתו היה אקבלה זו מתוך שקבל עליו תענית הללו תהיה מקובלת פלגו שיתפלל על החולה ועל הגוה עכ"ל, ור"ל מש"ה אפילו לא נתקבל הפלגו, מ"מ נדרו נדר מזה, ואינו רוצה דומה לחולה נדרו בדבר כהא דתנן בגדרים (דף ס"ה) קונס שאני נכנס לבית זה שהכלב רע בתוכו א"ל מת הכלב כו' ה"ו מותר, וקיי"ל ביו"ד (ס' רל"ב) שהוא כחולה נדרו בדבר וא"ל התרה אפי' שלא התנה מ"מ הוי כאלו פירש שטורד ע"ז התנאי דשאני התם שאין בנדרו שום מצוה ורק בשביל אותו טעם נדר, מש"ה בטל הטעם בטל הנדר, משא"כ בגדרי מצוה, הרי גם בל"ז הטעם איכא מצוה בגדרו, אלא שלא הגיע לפעולת מצוה זו כי אם בשביל הגרה אבל אחר שהגיע למצוה זו בתקנתו שיהא לתועלת שוב אין לנו לחשוב שהוא עובד ע"מ לקבל פרס היינו שיהא לתועלת ואם לא אינו חפץ בנדרו, אלא מסתמא הוא עובד בכל אופן, אם לא שאמר בפ"י אם לא ימיה הבן לא חתן או לא חתנה, ולשון הרמ"א חתן סלע זו ללדקה כדי שימיה בני, מלמדני זה הדין מלשון הברייתא הידוע במס' ר"ה (דף ד') האומר סלע זו ללדקה בשביל שימיה בני ה"ו לריק גמור, ומפרש בגמ' שם הא בישראל שאינו חוזר בו אפילו

סימן עב

בענין מסחר הקייטערינג שעל תרבה חתונות מתנהגים שלא כשורה אם יש איסור מסייע ידי עוברי עברה

כ"ג טבת תשי"ח.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר בן
ציון ראקאו שליט"א ר"מ בלאנדאן.

בדבר אם מותר לעשות מסחר הכנת חתונות שהוא
להשכיר האולם ולעשות הסעודה וכדומה
שנקרא קייטערינג בלע"ז באשר שבהרבה חתונות
מתנהגים שלא כשורה ברקידות אנשים ונשים שהוא
דבר עבירה וכדומה אם יש בזה משום לפני עור
או מסייע ידי עוברי עבירה. הנה כיון שבעיר גדולה
כלאנדאן שיש הרבה אולמות להשכיר ויכולים בנקל
להשיג אולם אחר ליכא לפני עור מדאורייתא כדאיתא
בע"ז דף ו' וכן פסקו כל הפוסקים. אך הנידון הוא
משום שיש לחוש לשיטת התוס' והרא"ש שבת דף
ג' והר"ן שם דסברי דאיסור מדרבנן מיהא איכא
מטעם שהרי חייב להפרישו מאיסור ואיך יסייענו
בדבר עבירה.

אבל עיין בש"ך יו"ד סי' קנ"א סק"ו שמחדש
דכיון שהוא משום שיש חיוב להפרישו מאיסור,
מותר לישראל מומר שאינו חייב להפרישו ובוה
איירו התוס' והמרדכי בע"ז שם שמתירין והתוס'
והגמ"ר שבת שאסרי הוא בישראל כשר שחייב
להפרישו. ופי' בדגמ"ר כוונת הש"ך דלא דוקא במומר
אלא דאף בסתם ישראל אין מצווין להפרישו אלא
בעובר בשוגג אבל כשעובר במזיד על איזו עבירה
אפילו אינו מומר אין ישראל אחר מצוה להפרישו
עיי"ש. והוא מוכרח דאל"כ גם למומר אין מקום
להתיר דגם מומר הא חייב באיסורין ואיזה מקור
יש להש"ך שלענין חיוב הפרשה מאיסור לא יהיה
במומר, ולכן צריך לומר כפירוש הדגמ"ר דכוונתו
לכל עושה במזיד שסובר דכיון דמה שמחוייבין
להפרישו כתב הרא"ש שהוא ממה שאף לקטן אוכל
נבלות מצווין להפריש לכן הוא רק כקטן שהוא
כשוגג ולא כשהוא במזיד. וראיה לזה מהא דהלעיטהו
לרשע וימות דרפ"ה ממע"ש והובא בב"ק דף ס"ט
דחזינן דאין מחוייבין להפריש למי שעושה במזיד
אף שגנב אינו מומר. ומה שכתב בגליון מהרש"א
שליכא ראייה מהתם משום דבאותו דבר דעושה
רשעות אין אנחנו מצווים שלא יעשנו באיסור אחר,
לא מובן כלל דהא כשיציין שהוא ערלה הרי לא

לגרום שישבע אף שהוא נגד כוונתו ורצונו ולכן
סובר שהתירו מפני שהוא כמציל מידם. ולשון ואע"ג
דהתם ספק והכא ודאי שכתבו התוס' והרא"ש ברור
שארין פירושו ודאי ממש דאי"כ אין כאן הצלה מידם
כיון שישבע ולא ישלם אלא כוונתם ודאי נגד אזיל
ומודה דיש יותר לחוש אבל ודאי הוא רק ספק וכוונתו
הוא שלא ישבע לכן מותר. ונשאר האיסור דאורייתא
במשביע לעכו"ם מקרא דלא ישמע רק כשמשיעו
לקיים בהבטיח לו איזה דבר וירא שלא יקיים ואמר
לו הישראל שישבע שזה אסור מדאורייתא שהרי
כוונתו ורצונו שישבע העכו"ם שזהו האיסור דלא
תזכירו ולא ישמע אף לגרום זה לעכו"ם.

ועיין בסמ"ע ס"ס קע"ו שלא ישמע לא נאמר
מדאורייתא אלא על הישראל גופיה ולא על מה
שעושה שהעכו"ם ישבע. ותמוה מאד דהוא דלא
כפשטות לשון רש"י וברמב"ם פ"ה מע"ז ה"י הא
מפורש שהוא בכלל הלאו. ועיין בחינוך מצוה פ"ו
שכתב מפורש שלרמב"ם גם משביע הוא בכלל הלאו
אך שמ"מ אינו לוקה המשביעו. וצ"ע דברי הסמ"ע.
ובענין הקושיא הנכון כדבארתי.

והנה לר"ת למסקנת התוס' שם לא קשה ממה
שנהגין היתר בזה"ז דהא כתב שאיסור לא ישמע
לענין לגרום לעכו"ם ליכא בשתוף ובוה"ז עובדים
ע"ז רק בשתוף עיי"ש ולכן הוא רק איסור דרבנן
ומותר במציל מידם ומשום איבה. ואולי אף מדרבנן
ליכא איסור לגרום להודות ולהשבע עכו"ם בשתוף
כי מגלן דגורו דבגמ' אפשר איירי בע"ז בלא שיתוף.
ומה שמשמע מדבריו דהוא רק משום הפסד אולי
כוונתו לחומרא בעלמא. אבל טעם זה דר"ת תמוה
מ"ט לא יאסר בלאו דלא תזכירו ולא ישמע בשתוף
הא לענין הישראל אסור גם שתוף ועיין במג"ח
שהקשה זה ותירוצו אינו כלום עיי"ש וצ"ע בטעם
ר"ת. אבל עכ"פ תירוף זה דר"ת כנראה שהש"ע לא
סבר זה ומ"מ מתיר לקבל שבועה מעכו"ם וכן המ"מ
בספ"ה משלוחין ושותפין הביא שיש מתירין אף
שלא מצינו דיסברו חדוש ר"ת בשתוף לעכו"ם לכן
צריך לומר לדידהו כדכתבתי לעיל שנכון מאד.

דודך אוהבך,

משה פיינשטיין

שכתב שיכול לומר לשחיטה מכרתיו לך וכן כתב בסמוך שיכול לומר לאכלה מוכר לו שיכול לומר למאכלך נתתי המעות. שלשון זה משמע שנתן טעם להיתר מפני שתלוי במוכר שהוא מוכר לו לדבר ההיתר שהרי בשביל זה לבד נמי היה מוכר לו ונמצא שאין במעשה של המוכר עשית מעשה מכשול שלא ניתוסף שום מעשה בשביל העבירה שיעשה. ומה שעיינו יוכל לעשות העבירה, הוא רק גרם שיכשיל את עצמו שזה לא נאסר. ולכן במכירת קדרות וכדומה אף שודאי יעשה בהם גם איסורין אין לאסור.

ועיין במשנה ראשונה שם שהקשה אמאי מותר בדבר שלאיסור והיתר הא הוא ספק דאורייתא. ולמה שכתבתי הוא כודאי שישתמש גם לאיסור וא"כ קשה ביותר ולא מתורץ במה שכתב שלהרמב"ם דספק תורה אין אסור אלא מדרבנן ולא גזרו משום חיי נפש. וצריך לומר דסובר נמי כמהר"י בן מלכי צדק וכדבארתי שנמצא שאם היה ברור שיש אצלו גם היתר היה מותר ודאי, אבל מקשה דהא הוא ספק דשמא אין רוצה לקצור מן ההפקר כלל אלא מן האיסור לבד שאז הוא איסור דאורייתא ונמצא דמצד ספק זה דשמא רוצה לקצור גם מן ההפקר המותר הוי ספק דאורייתא ויש לתרץ להרמב"ם כתירוץ. ומה שתירץ מתחלה דאיירי באיכא אומן עכו"ם שאין הישראל עובר משום לפ"ע דאורייתא אלא מדרבנן שמותר בספק, לא נכון כלל דאיסור זה שאיכא מדרבנן לא הביאו התוס' והרא"ש והר"ן ממתני' אלא מסברא ממה שחייב להפריש מאיסור וא"כ הרי לא מפרשים זה בהמשנה משום דאין לפרש מתני' באוקימתא. אך קושינו בעצם אינה כלום דהא בע"ז דף כ"א איתא ג"כ הא דאמר אביי אלפני דלפני לא מפקדינן והכוונה שם דכולי האי לא חיישינן כמפורש שם ברש"י ותוס' וא"כ צריך לומר שנקט לשון זה משום דממה שדרשינן מקרא דאלפני דלפני לא מפקדינן ידעינן נמי שכולי האי לא חיישינן היינו שלא חיישינן לספק באיסור דלפני עור ולכן אף להסוברין דספק דאורייתא לחומרא מותר ספק באיסור דלפני עור.

והנה בירושלמי שם איתא א"ר יונה כיני מתניתא אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרן בשביעית לחשוד על השביעית ובעי סתמן מהו ופשיט וממה דתני לאיסור ולהיתר מותר דהא אמרה סתמן מותר, וטעם הבעיא אף שסתם אדם יש להעמידו אחזקת כשרות שאין לחוש שיעשה איסור צריך לומר משום דאיכא ריעותא בזה שקונה הכלים עתה שהיה לו

יעבור גם על גזל עתה דאם היה ברור לנו שגולן יעבור גם על איסור ערלה לאיזה צורך סובר ת"ק שצריך לציין והא לא יועיל כלום אלא ודאי שהוא משום דהרבה גולנים לא חשודין שיעברו על איסור ערלה וכמו שאין חשודין על איסור נבלה כמפורש בתוס' ב"מ דף כ"ד ובחולין דף י"ב וא"כ הרי לא רק שיצילהו בהציון מעבירת ערלה אלא גם מאיסור גזל בפעם זה. אלא שטעם רשב"ג דכיון דעל איסור גזל יעבור במזיד אין מחוייבין להפרישו כדסובר הש"ך. ולכן סובר רשב"ג עוד יותר דאין מחוייבין להפרישו אף מעבירה אחרת דערלה שיעשה בגולתו. אבל אם היו צריכין להפריש גם כשרוצה לעבור במזיד לא היה נפטר מלציין שהרי היה מצילו גם מגזל.

עכ"פ להש"ך והדגמ"ר אין בזה איסור מסייע ידי עוברי עבירה. אבל המג"א סי' שמ"ז סק"ד פליג עליה ואוסר לסייע לישראל מומר אבל בכאן נראה דגם להמג"א אין לאסור דהא ודאי כשלא ישכיר זה את האולם למי שירקדו בעבירה ישכרו לעשות התנונה אצל אחרים ואף אצל החשודים בעניני כשרות המאכלים ונמצא שאדרבה במה שמשכיר לתם את האולם שלו מונעם מעבירה דמאכלות אסורות ולעבירה זו דרקוד הא לא מסייעם בעצם כלום שגם בלא סיועו הרי יעברו ולכן אף להמג"א אין לאסור.

וגם מסתבר דלא אסרו משום מסייע ידי עוברי עבירה כשליכא איסור לפני עור אלא בנותן לו דבר שיעשה בו רק מעשה העבירה אבל בדבר שהעיקר הוא למעשה היתר כגון שכירת האולם שהוא לעשות בו התנונה והסעודה רק שיעשה שם גם מעשה עבירה דרקודים אין להחשיב שהשכירות הוא ע"ז ולאסור, דא"כ היה לן לאסור מלמכור כל כלי לעוברי עבירה כגון קדרות לבשל משום דיבשל בהו גם בשבת וגם מאכלות אסורות אלא הוא משום דכיון דעיקר הדבר אינו לאיסורין לא אסרו בזה משום מסייע כשליכא איסור דלפני עור.

והנה אף בליכא במקום אחר נמי אינו ברור לאסור בכה"ג שהוא דבר שאינו מיוחד תשמישו רק לעבירה ויותר נוטה שאין בזה משום לפ"ע ומסייע ומותר. וראיה קצת משביעית פ"ה מ"ז דתנן זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר, אף שכיון שאיירי בחשוד על השביעית כמפורש בכל המפרשים מהא דירושלמי, א"כ הרי ודאי יעשה בהם גם מלאכת איסור ומ"מ מותר. ודין זה הוא אף בלא דרכי שלום כמפורש שם מ"ט מפשיטות הירושלמי. ועיין בפ"י מהר"י בן מלכי צדק שם במ"ח

וזה מותר אף לכתחלה. ואם לא השיג נכרי בתחלת השכירות אלא אחר שכבר שכר נמי יש להתיר להשכיר להנכרי כל הימים אלו והוא ישכיר למי שירצה אף שידוע שישכיר גם לפרוצי ישראל, משום שהוא לפני דלפני שמותר כדאיתא בע"ז דף י"ד שמותר למכור חבילה לבונה לעכ"ם אף שימכרנה לאחריו ומקטרי. ואף שלשון הגמ' איתא דלמא אזיל ומזבין לאחריו ומקטרי, הוא לאו דוקא בספק שהרי גם שם הוא כודאי שימכור גם להקטרה. וכמפורש כן באה"ע סוף סי' ה' דאף שידוע שהעכ"ם יסרס, אם יעשה זה ע"י עכ"ם אחר ליכא איסור דלפ"ע משום לפני דלפני עיי"ש בב"ש ס"ק י"ט ובהגר"א ס"ק ל"ט. ונראה שזהו כוונת הש"ך בסי' קנ"א ס"ג במה שציין לאה"ע ס"ס ה' ועיי"ש בפ"ת ס"ק"א שרוצה להתיר אף כשנותן הישראל לעבד של השופט שיתן לאדונו מטעם לפני דלפני. ול"ד להא דאסור למכור בגד שאבד כלאים לנכרי מחשש שמא ימכרנו לישראל, דאינו מצד לפ"ע אלא משום שמכשיל לישראל בלא ידיעתו אבל ברור שמותר למכור נבלות לנכרי אף שיש לחוש שימכור לפושעי ישראל והוא מטעם דלפני דלפני ליכא איסור אף ביש לחוש שימכור לישראל חשוד דליכא חלוק לענין זה בין ישראל לנכרי. אבל אם משיג נכרי כזה בתחלת השכירות הוא יותר עדיף.

ובדבר אם מותר למכור בגדים שיש ספק אם יש בהם שעטנו לישראל שאינו מקפיד על איסור שעטנו, הנה אם הוא ספק ממש היינו שמצוי בהגדים שמוכר שעטנו אסור למכור לחשודים שלא יבדקו, ולא סגי בזה שיודיע להם שיש ספק שעטנו בהם כיון דחשודים לעבור. ואף שיכולים לקנות במקומות אחרים שהוא רק איסור דרבנן אין להתיר בזה מטעם ספק לקולא דהא עכ"פ מסייע להם באיסור דרבנן שברור שיעברו על זה שאסרו בלא בדיקה. אבל אם הוא רק חשש בעלמא כגון שהוא מיעוט שאינו מצוי שמדינא יש למיזל בתר רובא ורק משום שאפשר לברורי מחמירין לברר, רשאי למכור אף לאלו שלא יבדקו דמצד הפסד ממון נחשב כאי אפשר לברורי.

ידידו.

משה פיינשטיין

לחכות עד אחר שביעית כדרך רובא דעלמא שאין קונים אלא כשצרכים להם ולכן הוא כרוב נגד חזקה כשאין ידוע מה טיבו בעצם אלא הוא מסתם בנ"א שרק מצד חזקת כשרות אינו בדין חשוד על השביעית שאולי יש לחוש. ופשיט מהא דמותר למכור לחשוד כלים שהן לאיסור ולהיתר אלמא דתולין להקל לכן תולין בסתם בנ"א שהוא מהמיעוט שקונה עתה אלאחר שביעית שיצטרך או. וא"כ משמע שהירושלמי מפרש בלאיסור ולהיתר שהוא ספק שמא ישתמש להיתר בלבד ותלינן לקולא דלא כדבארתי שהוא ודאי ישתמש גם לאיסור כיון שהוא חשוד וההיתר הוא מצד אחר שבארתי שאין שייך להוכיח מזה להתיר בסתם אדם שסובר שהוא ספק. אבל הא ברור כדבארתי שהוא ודאי. ולכן צריך לפרש להירושלמי כדבארתי להמשנה ראשונה שבלאיסור ולהיתר הוא ספק מטעם דשמא לא יקצור מהיתר כלל ומ"מ מותר אף שיותר מסתבר שלא יטריח לחפש אחר ההפקר כיון שיש לו שדה זרועה, לכן הוא ראיה דתולין להקל ומותר בסתם בנ"א אף שיש ג"כ ספק שמא הוא חשוד מדקונה עתה שאין צורך לכלים אלו, למכור לו אף הכלים שמיחדין למלאכת איסור.

ונמצא שאף בליכא מקום אחר נמי נוטה יותר שלא היה אסור. וכ"ש כשיש הרבה מקומות שיכולין לשכור שליכא לפ"ע שאין לאסור מצד מסייע לכו"ע כיון שעיקר השכירות הוא למעשה היתר וכ"ש בכה"ג שבמקומות אחרים שישכרו יעבור גם על איסורים אחרים דמאכלות אסורות שאין לאסור כלל.

ובדבר הימים שאסורים לעשות נישואין שהוא לו הפסד גדול שהשכירות ליום הוא חמשים לידות שהוא סך ק"ג דאלאר אם מותר לו להשכיר ימים אלו לרקידות עבירה לפרוצים מישראל, הנה אף שלהש"ך ליכא איסור באופן שליכא לאו דלפני עור שהוא ביכולים לשכור במקום אחר, מ"מ ראוי להחמיר כהמג"א אף שלמה שבארתי איכא ראייה גדולה להש"ך. ואם רוצה להקל כהש"ך אין למחות בו אף אם ההפסד הוא מהריוח ולא הפסד ממש. ואם הוא הפסד ממש כגון שבלא זה לא יוכל לעסוק במסחר זה יש לו גם לכתחלה להקל כהש"ך. עיין ביו"ד סוף סי' רמ"ב בהנהגות הוראות באיסור והיתר דהש"ך.

ויש עצה שיהיה בהיתר, שבתחלת שכירתו ישיג נכרי אחד שלהנכרי יהיו שכירות הימים שאסורין בנישואיו ולו יהיו שכירות הימים שמותרין בנישואין

סימן נה

אם יש לרבנות לתת הכשר לבית מלון שמקבל עליו לא לבשל בשר בחלב ומתנה אבל שלא יפריעו לו להאכיל לאורחיו הרוצים בכך בשר בחלב צונן.

ע"ד אם יש לרבנות כאן בארץ לתת הכשר ולהעמיד משגיח בבית מלון שבעליו מקבל עליו שלא להאכיל למארחיו נו"ט ולא לבשל בשר בחלב אבל מודיע מפורש שיאכיל להרוצים בכך מאכלי חלב מיד אחר בשר ואפילו ביחד בצונן, ומתנה שעל המשגיח שיעמידו יהא עליו להתעלם מזה. כי ראה ושמע לכמה גדולים הטוענים שיש להציל מה שניתן להציל למנוע מרשעים שלא יעברו על איסורים, ולהציל מאות נפשות המתאכסנים שם ממאכלות אסורות.

א) לפענ"ד נראה שבשום פנים אין לרבנות לתת הכשר ולהעמיד משגיח בבית מלון כזה

המטיל תנאי ומום בקדשים באותה מצוה גופיה שרצונו כאילו לאחזוקי בה למראה עינים, כי פשוט יש בדבר כזה משום נתינת יד-רשמית לפושעים המלעיגים על דברי חכמים ומזלזלים בדברי סופרים ואומרים דין הניין לי ודין לא הניין לי, ויש בזה למעשה לא רק נתינת יד אלא גם נתינת-הכשר לאי זהירות בקלה כבחמורה ולהפרדה בין דברי תורה לדברי סופרים, ואשר למעשה חמורים דברי סופרים מדברי תורה ויש לזהר בהם ביותר דכל העובר על דבריהם בשאט נפש חייב מיתה כמבואר בעירובין ד' כ"א ע"ב, וכל המזלזל בהם בתמידות (כבנידוננו) נעקר מן העולם כמבואר בסוטה ד' ד' ע"ב ורש"י ותוס' ד"ה נעקר ע"ש.

ונתינת גושפנקא רבנית לבכזאת אני רואה לחמור ביותר על אף שמאידך יצילהו ויצילו את

המתאכסנים ממאכלות אסורות יותר, ואין ההצלה שוה בנזק, ואני קורא על זה את הפסוק, "כי השתות יהרסון צדיק מה פעל", אם ע"כ יצא מחד גיסא כי ע"י הרשע הזה יהרסו יסודי-הכשרות. ודבר מלכות מלכי-רבנן יצא מאליו כאילו סמכו ידיהם על כך בהסכימם להעלים עין להבזות דברי-סופרים, צדיק מה פעל בהעמדת השגחה לפקוח עין (אם אמנם יוכלו) שלא יעבור על הדאורייתא, היש לך ביוזי דברי חכמים יותר גדול מזה?

ב) קראנו על כגון זה: "צדיק מה פעל" כי ידועים המה דברי העקדת יצחק פ' וירא (שער כ') שמבאר, "שהחטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו הגה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו ולא נתן למחילה אם לא בפורענות הקהל" ומאידך, "החטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבנים וברשות ב"ד חטאת יחיד הוא והוא שבעונו ימות ע"י ב"ד של מעלה או מטה וכל ישראל

את אשר אפילו הנראה להתיר ממינים אלה באשר בנקל אפשר להחליף בזה המותר בהאסור הטהור בהטמא ובלי דעת לטעות ולהטעות להכשל ולהכשיל באכילת ובהאכלת דגים טמאים.

ט) עוד זאת לבי אומר לי דנידון הדג שלנו הוא ממש על דג מסוגי דג השטאר, כי מראהו ג"כ כמראה חזיר קטן ועל כן הא קודין לו בשם דג-חזיר, וא"כ הרי מלבד מה שיש חולקין על הרמב"ן בזה (יעוין מזה גם בשד"ח אס"ד מע' ד' אות ה' עיי"ש) הא יש במינו גם טמאים ממש, כדג ההריוען כנ"ל, (עיינ ע"י ד' ל"ט ע"א ותד"ה וסימניך ותדושי ח"ס שם בחולין ד' ס"ו ד"ה ליתן ע"ש ואכמ"ל) וכעדותו של הפחד יצחק שנמצאים בו ב' מינים דומים זה לזה והאחד הוא טריפה ודאי. (ואכמ"ל בענין הדג שבוטא. יעוין המובא בזה בשד"ח מע' כ' כלל קכ"ט, וכה"ח ס"י פ"ג ס"ק י"ב עיי"ש).

ולכן לפענ"ד אין להכשיר הדג שלפנינו שראינוהו ונוכחנו לדעת שאין לו לבוש שריון קשקשים ונקלפים.

ובהאמור יובן המקרה שקרה בנידוננו (ואת אשר קרה גם לפני) דאותו הדג שהרבנים הביאו לפני לבחינה, אמרו לי שבחנהו בכל מיני בחינות ולא ירדו קשקשים, וגם אני בחנתיו במים רותחים פעמים ובחלקו גם באיזו מעבדה, ובקושי ירד ממנו איזה קשקש שהיה נעוץ בפנים העור לאחר ריכוך וגירוד העור, ואילו בדג אחר שהביאו לאחר שבוע ויותר לבחינה לפני רבנים אחרים, אמרו לי מאותם הרבנים שכן הצליחו להוריד ממנו איזה קשקשים אפי' בבחינה רגילה, והיינו, מפני שסוג דגים אלה ב' משפחות מעורבות וכו' ומיניו דומים זה לזה ואחד מהם טמא והשני יתכן שהוא טהור.

באשר על כן אין להתיר שום מין ממשפחות אלה כי אין כל אחריות איזה ישוקו וקרוב לודאי שהרבה יכשלו ע"כ באכילת דגים טמאים.

והנלע"ד כתבתי

אליעזר יהודא וולדינברג

שוב לאח"י מצאתי בספר שו"ת קול מבשר ח"ב סי' י"ט שכבר נשאל על כדומה לזה (או באמת על דג זה ממש) אודות דג שנמצא בימה של אילת ים-סוף (שנמצאים שם דגים טמאים וקרישים) ונקרא בשני שמות בשם דג הניצרא ודג החזיר, דג הניצרא שיש בו עוקץ הנפתח ונסגר כנצרא ומכה בו את טרפו, דג חזיר שצורת ראשו כחזיר. ואחרי בירור קצר, זאת הלכה העלה ג"כ שדג זה הנקרא הנצרא או דג החזיר אסור כדג טמא ע"ש, ואין להאריך יותר.

להם, והסמיך לזה דברי העק"י, ולאחר מיכן הביא גם דברי המהרש"ם הנ"ל דן משם בק"ו, כי הרי המהרש"ם דן רק במנהגא בעלמא שאין בזה סרן איסור ובכל זאת בא למסקנא דאין מהנכון לבטל מנהג קבוע בשבילם, זא"כ מכש"כ בהלעטה שרבו הפוסקים לאסור מדינא גם ע"י בדיקה, ומנהג האיסור איפוא איננו ממנהגא אלא מעיקרא דדינא, יעו"ש, ומ"ש בזה עוד בח"ג סי' כ"ב עיי"ש. ובדומה לזה כותב גם בשו"ת בית שערים חיו"ד סי' תכ"ה ע"ש. ומינה ק"ו בן בנו של ק"ו לנדינו שאין חולק כל שזה על תוקף האיסור והוא כדרבנות וכמשמרות גטועים ונתנו מרועה אחד, וכל ישראל ערבים זה לזה שלא להרשות לתת איזה נתינת יד כל שהוא אפילו בעקיפין לעקירתו, ופילי הוא כשתבוא הכרזה והסכמה מצד הרבנות הממונה מהקהל שלא תמחה על כך ותסכים להמצא אם כאלה תחת קורת גג אחת ולתת שתהיה בתמידות בהשפלה רוחנית ובבחינה של „לכבוש את המלכה עמי בבית“.

ה) יתר על כן מצינו להמהרש"ם ז"ל במקו"א שאפילו במקום שהיתר ברור ויש רק חשש שהדבר יגיע לידי לפני עור או לידי מסייע ידי עוברי עבירה בכל זאת לא הסכים שהדבר יעשה ברשות ב"ד, והיא לו בתשובותיו בח"ו סי' י"ב, שנשאל ע"ד סידור שטר שותפות עם נכרי במרחץ והמרחץ נקרא על שם הנכרי, ואעפ"י שהשיב להיתר, ומשתקף בשאלה שם שע"כ תוגדר הפרצה שם שמסיקים בהמחצאות של יהודים גם בש"ק ורבים מויעים ורוחצים בהם, בכל זאת ניער למעשה את ידיו מלהתיר ויעץ גם להשאול שאין מהראוי שיהי' ההיתר ע"פ ב"ד, והסמיך לזה דברי העק"י עיי"ש.

והמהרש"ם ז"ל הוא לא יחידי בכגון זה, גם בשו"ת כתב סופר חאו"ח סימנים מ"א מ"ב אחרי הציעו בנידונו שם יסודי היתר ברורים בכל זאת חשש לבסוף לפן יאמרו הותרה הרצועה והתירו פרושים את הדבר ע"ש. [ויש להביא אסמכתא לזה מדברי הגמ' בגיטין ד' פ"א ע"א דאיתא בנהרדעא לא מבטלי קלא ופירש"י: לא היו נוהגין דייגי העיר לשתקם מפני החשד שלא יוציאו קול שמחזיקים ידי עוברי עבירה ע"ש]. וגם לרבנות הגאון הנצי"ב ז"ל בספרו שו"ת משיב דבר חיו"ד סי' מ"ד שמבאר דבמקום שיש חשש שלא יאמרו התירו פרושים את הדבר לא הסכים להתיר למי שהיא אפילו איסור קל כדי שתנצל מאיסור חמור, ובמקו, דבמקום קלקול הרבים אין לנו רשות להתיר בשביל תקנתה של זו, ועוד, בכלל להתיר איסור בשביל איסור צריך להיות מתון הרבה כי היכי דלא לייתי לידי חורבה ח"ו יעו"ש, ועיין מ"ש בזה גם בספרי שו"ת צ"א ח"ז סי' כ"ב עיי"ש, וכמו"כ יעוין מ"ש בזה גם בספר שו"ת צור יעקב סי' י' שאין להשגית בכגון דא בתקנת הפורצים עיי"ש.

נקיים, ובאשר על כן „טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו או יסקלו התטאים ההם בנפשותם. משתעקר אות אחת מהתורה בהסכמת הרבים“, ומסיק „שמי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבינה ונחלה בתורת אלוקית“ יעו"ש, והדברים מדברים בעצמם ומאלפנו בינה שבשום אופן אין להם לצדיקי ומנהיגי הדור והקהל לבוא בצדקות להציל יחיד או יחידים רבים מעבירות חמורות שעוברים עליהם בזדון תמורת ויתור-עקירת אות אחת מהתורה, ולא רק שלא לתת רשות מפורשת על כך אלא אפילו לא תמורת העלמת עין מזה, וכדמדגיש העק"י לכתוב מפורש שפילי הוא וחסאת הקהל כולו אפילו „כשהדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו“ וזה בהדיא דלא כמי שרוצה לומר שדברי העק"י אמורים דוקא כשמורידים את חומר האיסור ולא כשמשיגים שלא יעברו על חומר האיסור ומסכימים שלא למחות כשיעברו על האיסור היותר קל, וזה אינו וכנ"ז.

ג) ולמעשה אי ההמחאה תתפרש בעיני כל כהסכמה למעשה לסוגי בתי מלון כאלה, וברור הדבר כי זה יגרור שהרבה בתי-מלון ששמרו עד כה על הכשרות כנדרש יפרקו עולם מעל צוארם, כי כידוע רבו המתפרצים היום בעו"ה ורק מתוך הכרח ושמירה על פרנסתם מצייתים להגדרש מהם בחלקת-הכשרות ובראותם תופעה כזאת יאמרו הותרה הרצועה ויצווחו כלפי הרבנות „מה נשתנו אלו מאלו“ והרבנות תעמוד חסר אונים כלפי דברי הלעג הקלס והשחוק שיטיחו מולם. דלאינשי חמירא אכילת בשר וחלב בצונן כבישולם יחד. ואחרית השמירה על הכשרות מי ישורנה? ואנה אנחנו באים.

ד) ולא רק שאפשר לדמות זאת למה שמצינו להגאון המהרש"ם ז"ל בגהותיו בספר ארחות חיים על או"ח סי' תקנ"א אות ל' שעל יסוד דברי העק"י האמורים לא הסכים לבטל המנהג הקבוע שלא לקבוע מקולין פתוחה למכירת בשר כשר בין ר"ח לט"ב אע"פ שע"כ יהיו אנשים פושעים שילכו לטבחי עכו"ם ויקנו בשר טריפה עיי"ש, אלא ניתן עוד ללמוד כן בק"ו בהיות וכאמור בכאן המדובר לא על עקירת מנהג שנהגו אלא על עקירת איסור חמור של אכילת בשר וחלב צונן ביחד שחומרם ואיסורו פשוט בדברי חז"ל כאילו קיבלום מסיני (וכפי שנתבאר השתיקה הרשמית כבלע את הקודש כמוה כהסכמה אלמת לכד). ובדומה לזה מצאתי בספר שו"ת באר חיים מרדכי ח"ב סי' כ"א שנשאל ע"ד אם להתיר בקהלה מנהג איסור הלעטת אווזות כדי להציל רבים ממכשול, והשיב בחריפות גדולה דלכל השיטות בפשיעה אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך, ולכן ישרים ילכו במ ולא יטו מדרך התורה שהוא דרך ה' הטוב והישר ולא יעברו גם איסורא קלילא בעת אשר פושעים יכשלו במ גם כי כשלונם כשלון הרבים דאין אנו אחראין

זה מאכלים כשרים לא יגזרו מלאכול בו גם טריפות, אבל צד השלילה שישנו בדבר הזה הוא הרבה והרבה ביותר מהצד החיוב, והוא המכריע, וכדגתבאר, והומה לבי על המשגיח שיתמנה במקום זה, דהרי בודאי יתירו לקחת ולמנות משגיח ירא שמים, וא"כ אם בעל נפש הוא הרי יכלו בדמעות עיניו בראותו יום יום מעלים על השלחן בשר חלב ביחד, דבר כשלעצמו ג"כ אסור ועשרות או מאות אנשים אוכלים בשר חלב במקום ששמו נקרא עליו. ואין לאל ידו להושיע ואפילו לא להזהירם על כך, דאחרת הרי מיד יפטרו אותו ממשרתו, דכך הא הרי התנאי-הרשעי של בעל המלון שעל המשגיח להתעלם מזה. ותמיד יסור ייסרהו כליותיו אם יוצא ידי שמים, ואם איננו שותף להם באי-התוכחה (עיין שבת ג"ה.), ואם יתעלם באמת ולא יראה ולא יעמוד עליהם בשעת אכילתם זאת הרי יוכלו להטריף כל מערכת-כלי-הכשרות, ויצא שכרו בהפסדו. (ואכמ"ל בעיקר מצות התוכחה בכגון זה עיין במ"ב סי' א' בבא"ר סעי' א' ובסי' תר"ח סק"ח ובביאור הלכה עיי"ש).

י) על כן לדעתי מכל הבחינות אסור לרבנות לתת הכשר וגושפנקא כל שהוא על סוג בית מלון שכזה, אלא עליה להכריז ולהזהיר בני האדם שלא יגאלו נפשם לאכול בבית מלון זה, ומחיצת הכרם שנפרצה אומרים להממונה גרור.

בשולי התשובה

המדובר בספר באר חיים מרדכי ח"ב סי' כ"א שהזכרתי לעיל באות ד' הוא כאמור בשאלת הלעטת האווזות ולכן כהשלמה למ"ש בזה לעיל סימן מ"ט אצטט בכאן מדבריו החוצבים להבות אש על כך, וז"ל: הנה ביו"ד סי' רי"ד בגליון מהרש"א בשם תשו' חו"י ז"ל סי' קכ"ו דמנהג שקבלה כל המדינה צריך חרטה כל המדינה ולא של עיר אחת, וכ"כ בנו"ב מהד"ת חיו"ד סי' ס"ה יע"ש וכו' ולפ"ז למש"כ בשו"ת שאילת שלום מהד"ת סי' קנ"ד ובמקדש מעט סי' ל"ג ס"ק מ"א הובא דבריהם בדרי"ת שם ס"ק קל"א אשר יעידון ויגידון כי בכל מדינות רוסיא, פולין, ראמעניען, מעולם נוהגין איסור בהלעטה והעובר הוא בכלל פורץ גדר כו' יע"ש פשיטא דאין בכח חכם העיר להתיר מקום פרטי בלתי חרטה והסכמה מכללות המדינה כפסק החו"י נו"ב וגליון מהרש"א ז"ל וכו'. גם בהתאסף ראשי וחכמי המדינה ובחרטה מכללות המדינה אין בכח להתיר כי נדון זה אינו בכלל דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור, אדרבא הוי כעין דברים האסורים ואחרים נהגו בהם היתר, כי ידוע איך צווחו בזה הפוסקים קמאי ובתראי לאסור הלעטה גם ע"י בדיקה, וגם במדינת אונגריה באלו המקומות שנהגו להתיר לאו משנת חסידים הוא וכמובא בדרי"ת שם בשם גאונים האדירים וקדושי ישראל בעל ישמח משה, מהר"מ א"ש, מראה יחזקאל, ד"ח, ומהרצ"א מדינוב ז"ל, דיראים וחרדים

ולדעתי גידונו כולו איתניחו ביה, ולא עוד אלא שכמעט ברור הדבר שבסופו של דבר יבואו ע"כ לדמות מילתא למילתא ולהקל גם באיסורי תורה וכדמצינו שכותב בדומה לזה בשו"ת מהר"ם שיק האו"ח סימנים צ"ו צ"ז עיי"ש, וזהו מלמד מה שברור בעיני שבבית מלון כזה אפילו בשמירה קפדנית לא יוכלו להשגיח שלא יבואו לידי תערובות של כלי בשר בכלי חלב או של התות שירי פרורי מאכל מזה לזה וכל כדומה לזה, ועל כגון זה ניתן להמליץ ולומר „אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת" וכפירושו של רש"י ז"ל בכתובות ד' ע"ב ע"א שמבאר מפני „שכשלא ישמר ישכנו, אף זה יבא לידי שתקלקלנו", וכך הדבר בגידונו באיזה העפת עין כל שהיא של המשגיח (אם בכלל תוכל להיות שימת עין כזאת) תתפורר כל ההשגחה על הכשרות במקום שכזה, וד"ל.

ו) ועד שנבוא לתת הכשר לבית מלון שכזה שהתעודה שתנתן תהא תעודת-עניות לנותני ההכשר, מוטב שהרבנות תעמוד על המצפה ותזהיר את הרבים שלא יכנסו לאכול בבית מלון שכזה, ואז בין אם ישמעו לקול האזהרה ובין אם לא ישמעו הרבנות את נפשה הצילה, וכדברי הנביא יחזקאל: ואתה כי הזהרת רשע מדרכו לשוב ממנה ולא שב מדרכו הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת (יחזקאל ל"ג ט).

ז) וכבר הזכרתי לעיל דברי הבאר מים חיים שכותב דכשעוברים במזיד אליבא דכל השיטות אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך, ובאמת הדברים מבוארים גם בשו"ת נדעע ביהודה מהדו"ת חאה"ע סי' ז' דמכיון שנכשלים במזיד אמרינן בכגון דא הלעיטהו לרשע ואפילו ברבים, וכדמסביר את דבריו בשו"ת מחנה חיים חאה"ע ח"ג סי' ו' עיי"ש. ויעוין עוד בשו"ת חתם סופר חאה"ע ח"א סי' ל"ו שכותב נמי בכזאת ע"ש.

ח) ועוד זאת דבכגון גידונו מכיון דגם בעברנו על החטא הקל (אם אפי' נניח שזהו קל) אין אנחנו מזכים אותו – או אותם – רק מאיסור אחד, והבעל מלון ורבים אתו נאחזים עדיין ודבוקים בחטא האחר, בכל כגון דא אין עלינו בכלל חובה להכנס בעול כזה, ואמרינן הלעיטהו לרשע וימות, וכדמצינו להגר"ש קלוגר ז"ל בשו"ת טוטו"ד ח"א סי' קע"ח שכותב לנו כהך כללא לדינא דהיכא דאם נעשה לו תקנה לעבירה אחת סוף סוף עדיין יעשה אחרת התקנה תהא רק שבשעה שיעבור על אחת לא יעבור עוד על השניה, בזה אמרינן כיון שיעבור על אחת בשעה ההיא ויהיה רשע באותה שעה אין אנו אחראין לו שלא יעשה עוד אחרת עמה רק הלעיטהו לרשע וימות ויעשה גם השניה עיי"ש.

ט) כללו של דבר אפילו אם נסכים לאלה שאומרים שיש בדבר גם צד חיוב להציל כמה וכמה שהם מומרים לתיאבון וכשלא יהא לפניהם בבית מלון

לעיין בו, וצריך לומר לפי דבריו שפירש שזוהו ג"כ הטעם שהוסיפו שם ליווי לבני רב חסדא משום עין הרע ולא רק משום היכר. וז"ש רש"י בלשון, "היו קורין" הכוונה להוריהם שהמה הוסיפו לקרוא להם בשם ליווי משום עין הרע, אע"פ שלדעתי אי משום טעמא דעין הרע בסימון סימן כזה יש יותר חששא לזה שהרי מבליטים עי"כ ביותר שיש לו שנים בשם זה.

עכ"פ גם לפ"ז נשמע מיהת דכל שיש להם הוספת שם, וה"ה ממילא גם שינוי שם כל שהו האחד ממשנהו אין קפידא.

(ג) **וראיתי** בדרכי תשובה ביו"ד ס"ק מ"ח שמביא דברי הספר חסידים סי' תע"ז שכותב דאם מתה לאדם בתו וילדה לו אשתו בת אחרת אם הראשונה הניחה בת או תקרא פעם שניה בשם המתה כיון שיש לה זרע ואם אין לה זרע לא תקרא השניה בשם המתה, ושכספר מילי דחסידותא (מהגאון מבטשאטש ז"ל) כתב ע"ד הס' חסידים הנ"ז דאם אינו ממש שם ההוא אין קפידא. ועיינתי בגופן של דברים ושם כתוב בלשון זה: ואם אינו ממש שם ההוא אין קפידא, וביותר במה שרבים נוהגים ליתן שם לנקבה על שם זכר בשינוי קצת שלבנו אח"כ אין חשש מלקרוא בשם הזכר כסדרו, ואם מוסיף לא' עוד שם מצטרף בבן ובת כנ"ל בשינוי קצת ואין חשש כי חילוק בין השם לזכר ונקבה הוא שינוי גדול עכ"ל המילי דחסידותא. הרי מצאנו בהדיא להגאון מבטשאטש שסובר נמי בפשיטות שמועיל בזה הוספת שם או שינוי קצת, ולא עוד אלא שמעיד על מנהג קיים בזה לתת לנקבה שם זכר בשינוי קצת ואח"כ כשנולד להם בן חוזרים ונותנים לו אותו השם על שם אותו הזכר בשלימותו, וסומך ידו על זה שאין חשש מה שיוצא שבתו ובנו בחיים נקראים על שם זכר אחד בהיות שחילוק השם בין הזכר ובין הנקבה הוא שינוי גדול. והיינו, דר"ל, מכיון שלזאת קוראים למשל במקום פינחס פינא ולזה קוראים לאהר מ"כ פינחס ממש, או כבנידוננו שלזאת קוראים אליעזרא ולזה קוראים לאהר מ"כן אליעזר ממש, ופשוט.

ופלא בעיני על מה שראיתי בספר בית נפתלי סי' ס"ג (שמצינו הדר"ת שם) שכותב מה שראה מ"ש הס' מילי דחסידותא על הס"ה ומצטט מתחילת דבריו דאם אינו ממש שם ההוא אין קפידא וכו' ומוסיף עלה וכותב וז"ל: ואם שהס"ח קאי רק במת הקודם ועליו הגיה דצריך להיות שוין, אבל ממילא יובן דגם להחיים כן עכ"ל, והדבר תימא דאיך כותב הבית נפתלי שהמילי דחסידותא כותב רק בהיכא שמת הקודם כפי שהמדובר בס"ח, הא רובא דדברי המילי דחסידותא לאהר מ"כן מוסבים בהדיא על היכי שבתחילה קוראים לבת הנולדת על שם זכר ידוע ולאחר מ"כן כשנולד אצלם בן חוזרים וקוראים אותו באותו שם הזכר ממש,

לדבר ה' גם באלו המקומות אינם אוכלים מאוונות פטומות, ואשרי למי שאינו אוכל מהם, והצ"צ בפס"ד מהד"ק סי' ל"ג אומר דיש לבטל ההלעטה מקרב ישראל ולגזור ע"ז שלא ילעיטו, והשערי צדק העיד כי בזה"ו נוהגין ברוב המקומות שלא לאכלם וכו' הלא אך במקומות שנהגו בזה להקל מאו יש להם על מה שייסמכו בדרך מנהג עוקר הלכה וכו' אמנם במדינות אלו פולין, רוסיא, רומנעיען, אשר ב"ה מעולם אין אוכלין אותם, הלא עוד קבעו אבותינו עליהם ועל זרעם הלכה פסוקה כדעת הפוסקים אשר המה רבים וגדולים לאסור הלעטה גם ע"י בדיקה, לזאת לדעתי גם בחרטת כל המדינה א"א להתיר עפ"י התורה כי האיסור אינו ממנהגא אך מעיקרא דדינא עכ"ל יעו"ש וישמע חכם וילמד לקח.

סימן נו

אם מותר לקרוא לאח ואחות בשם שרשי אחד אחרי שם אביו או אמו.

נשאלתי באחד שכשנולדה לו בת, וחשש לפן לא יליד עוד זכר, נתן לה שם אליעזרא אחר אביו שהיה שמו אליעזר, ולאחר מיכן נולד לו בן זכר ורצונו כעת לקרוא לו בשלימות אחר שם אביו אליעזר, אם אפשרי הדבר, או לא. וכיוצא בזה נשאלתי כמה פעמים בכל כדומה לזה.

(א) והנה בעצם הדבר אם אפשרות לאדם לקרוא לב' בניו בחייהם בשם אחד בתחילת העיון נופל במחשבה להביא ראיה להיתרא מהא דרב חסדא קרא לשני בניו בשם אחד, לאחד מר ינוקא ולשני מר קשישא, ומפרש רש"י בכתובות ד' פ"ט ע"ב וז"ל: שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהם שוין אלא שהגדול קורין לו מר קשישא ולצעיר קורין לו מר ינוקא עכ"ל. הרי בהדיא שרב חסדא קרא לשני בניו בחייהם בשם שזה אחד, מר"י. ורק להיכרא להבחין למי שקוראים היו קורין לגדול בשם ליווי של, "קשישא" ולקטן בשם ליווי של, "ינוקא", ורש"י לא כותב אפילו שרב חסדא בעצמו הוא שהוסיף להם שם ליווי זה, אלא כותב בלשון רבים, "היו קורין" והיינו דבני האדם המה שהוסיפו להם שם ליווי זה להיכרא. אבל רב חסדא בעצמו בנתנו להם שם קרא להם בשם שזה, "מר" בלי כל שם ליווי.

(ב) **אולם** ראיתי בפתחי תשובה ביו"ד סי' קט"ז סק"ו שמביא בשם ס' שו"ת אדני פו סי' כ"ה וסי' ל"ד שבפנים הספר כתב דיכול אדם לקרות שני בנים בשם אחד בין מת אחד או שניהם חיים, אבל בהשמטות הוסיף וכתב דמ"מ בשניהם חיים יש לחוש משום עין הרע ובאם מת אחד אין לקרוא לשני בשם זה משום ריע מזלא ע"ש, ואין בידי גוף ספר אדני פו

יש לציין, שעד שבא ר' ישראל לממל, היה מצב היהדות בה ירוד מאד, כדוגמת שאר ערי גרמניה באותה תקופה. חנויות היהודים היו פתוחות בשבת, וסוחרי העיר, שרוב עסקיהם היו קשורים עם הנמל, היו טוענים ופורקים סחורותיהם בשבת כבימי החול. ואופיינית מאד גישתו של ר' ישראל אליהם ודרך השפעתו המתונה וההדרגתית. כשבא בפעם הראשונה לבית הכנסת, בו התפללו הסוחרים וסוכני הנמל, על מנת לדרוש על דבר השבת, שאל אם אין שם יהודים ליטאים. כשאמרו לו שישנם כאלה, לא דרש כלום וחזר כלעומת שבא. בשבת השניה בא שוב, וכשנודע שאין יהודים ליטאים, התחיל בדרשתו, ואחרי שהסביר להם את ערך השבת, לפי סגנונם ורוחם, בא לידי מסקנה: "לטפל במטעני הנמל בשבת – מוכרחים, אך הכתיבה אינה הכרחית". הסוחרים הסכימו לדעתו וקבלו עליהם לא לכתוב. לאחר אילו שבתות, דרש שוב ר' ישראל באותו בית כנסת ואמר: "'לפרוק סחורות בשבת – מוכרחים, אבל טעינה בשבת, בודאי שאינה הכרחית". הסוחרים הסכימו גם לזה. כעבור זמן מה, הופיע שוב והזהיר גם על הפריקה. וכך השפיע, צעד אחר צעד, עד שעורר שם, כאמור, מהפיכה גמורה.⁸

עקב מצבה הגיאוגרפית, שימשה אז העיר ממל למרכז מסחרי גדול, אשר לתוכה היו מתכנסים יום יום אלפי אנשים מכל ערי השדה הליטאיות שמסביבה, בענייני עסקיהם. יהודי הנפה ההיא, שהכירו את ר' ישראל מילדותו, מימי מגוריו בסלנט הנמצאת באותה הסביבה, היו זורמים בהמוניהם, אגב ביקורם בממל, לביתו של ר' ישראל לשמוע לקח מפיו ולהקשיב למדברותיו, והשפעתו התפשטה לכל הסביבה.

עין ראתה כבוד התורה פה ממל. גבירים ועשירי עם הלכו במחול בחוצות וברחובות העיר. והיה לפלא לעם לועז לראות את יקר תפארת היהודים המתאמצים לכבד את תורתם, אשר מיום הווסד הקריה לא נשמע החידוש הזה".

7. ראה פרטי הדברים אמיל בנימין עמ' 16, 17, 18.

8. מפי הרב ד.מ. רובמן.

ר"ל, אבל כל שהזרע נכנס בצנען האשה מצפנים אין להם אחיבה בגוף אדם מישראל שלא אסרה התורה השימוש עמה, ודייקתי מלשון הזוה"ק כמו שדייק מעב"ת דקאמר צידה וכו' לבר וכו' ושז מלאחי שכ"כ גם צם' תשורת ש"י מה"ת ס"י ס"ב ולח"כ מלאחי אין לי גם צדצרי הכ"ק בעל עטרת צבי ז"ל צביאורו על הזוהר צם' עטרת צבי סוף פ"ר יתרו ומי לנו צקי ומדייק צדצרי הכ"ק כמותו :

אולם קשה לנו דברי הרמז"ם צפ"ח מה' איסורי ציאה כלסב י"ח שמציח מעב"ת והעתיק הש"ע דצרו להלכב צהע"פ צם' כ"ג סעי' א' דנקט האיסור של מוילא זרע לצעלה וכתב ע"ז דלפ"כ אסור לישא קטנה וכו' כרי מוכח מדצרי הרמז"ם והש"ע דלאו דווקא צדש מצפנים וארה מצהון הוא חוקף האיסור, אלא אפי' אס' מוילא ז"ל בגוף אשה, מ"מ יש חוקף האיסור דאליב למה הוכר מטעם זה לישא קטנה, וצאמת יפה הפיר מעב"ת דיש כמו סתירה צדצרי הרמז"ם צפ"ט מה' אישות כלסב ז' כתב הרמז"ם דאסור לישא עקרה ואיילוניית וקטנה אלא אי"כ כבר קיים מלות פו"ר וכו' משמע להדי' דאס' כבר קיים פו"ר מואר וזה תמוה דברי צב' אי"כ הג"ל הוכר מטעם מוילא ז"ל דאסור צוודאי אפי' למי שכבר קיים מלות פו"ר, רק מה שכח מצפ"ת צתחלה דע"ת דעת הרמז"ם דצקיים פו"ר שז אינו מלוך על השחתה זרע אינו יודע כלל מה תירץ צזה דברי עכ"ת כ"ע מודים דאף מי שקיים פו"ר אסור להוליא ז"ל חי' ואי"כ כיון דהרמז"ם צפ' כ"א מדמה נשואי קטנה לדש מצפנים וארה מצהון ודאי ה" מן הראוי שיהי אסור אפי' צאס קיים פו"ר :

אמנם מה שכח מצפ"ת ד"ל דהרמז"ם מייירי צקטנה ציותר דרחמה זר ואינה ראוי להוליא, וצשעת ציאה הוא משחית חולה, וזה הוא דומה לרחמה אטום אשר צהשי הראש"ש ורק צכ"ג אסור, אבל צקטנה אחרת אין כאן איסור רק משום ציעול פו"ר, וצאס כבר קיים מותר, תי' זה ניתן להאמר לדיוא, אבל הצי"ת והח"מ והע"מ והצ"ש צם' כ"ג לא צבינו כן מדצרי הרמז"ם וצדצרי המחבר שהעתיק לשונו :

אבל צדצרי הרמז"ם קשה קצת לומר. כן שהרי לא הזכיר קטנה כזו שרחמה זר (רק לדיוא דצרי מעב"ת נכוניס) והענה גם אפי' חלקי לייצ צדצרי הרמז"ם והטור והש"ע שאסרו לישא קטנה משום מוילא ז"ל וכו' סתירה למש"כ הרמז"ם צפ"ט מה' אישות כמו שכחצנו למעלה ואומר דכנה מצואר צנוד מ"ד וקדושין ד' ה' וצסנכודין ס"ע דקטנה כל שהיא יחירה על צת ג' שנים אז ציאתה ציאה ואס' היא ערוה חייצין עליה משום צה על הערוה, אבל צפחות מצת ג' אין ציאתה ציאה כלל וכנותן אצבע צעין דמי עיי"ש צפ"י רש"י וכן מצואר צכתוצות דאס' צה עליה אדם קודם ג' שנים עדיין נחשצת צתולה דצתוליה חוזרין ויש לה כתוצה ר' כמו צתולה, ודבר זה ידוע לכל, והשחל לפי"ז הצה על הקטנה פחותה מצת ג' שנים כיון דלא נחשצ לציאה כלל הוי מוילא זרע לצעלה גמור וכאילו מנאף ציד או צרגל דמי, דלאו שס ציאה עליה כלל, והשחל מה שכחצ הרמז"ם צפ' כ"א מה' אי"כ דמשום איסור הולאת זרע צענה אסור לישא קטנה קאי על קטנה פחותה מג' דלא נחשצ ציאה כלל וראי' שצציאה כזו פעור בכל עריית וגם הקטנה לא נפסלה כלל ע"י ציאה זו אפי' לכהן (ועיין צרש"י צפ' תולדות על יחאק שהמתין על רצקה עד שתי"ה צת ג' שנים שתי"ה ראוי להוליא לציאה מצואר ג"כ מזה דקודם שהיתה צת ג' שנים ה" אסור לו לישא אותה וצצ עליה) וכיון דלא נחשצ לציאה אי"כ הוי מוילא זרע לצעלה ממש ודצרי הרמז"ם צפ"ט מה' אישות דכילל קטנה צהדי עקרה וקנה איירי צקטנה שכבר היא צת ג' שנים שצז אין כאן איסור הולאת ז"ל דביון דהציאה הוי ציאה לכל עניני תורה אי"כ הוי דרך תשמיש וצדרך תשמיש אין כאן איסור של מוילא זרע לצעלה וההילוק הג"ל הוא חילוק נכון ואמת (ואלולא דמסתפינא הוי אמניא דמיס' הוא צרמז"ם ותחת קטנה שאינה ראוי להוליא ז"ל קטנה שאינה ראוי לציאה כלשון רש"י צפ' תולדות דקטנה שהיא צת ג' שנים חשוצה

של ג' שרחה קצרו של האי"ש ראצנטהאל, או אפי' אס' נצדור פסולו רק שיגיד דצרו של צפני צ"ד ולא ע"י שאלה רק צדרך מסל"ת, או שצן הש"ע מעיד ששמע צאמת מאנשי הצצא שראצנטהאל נהרג ונקצר, או שיש עד כשר שיעיד ששמע מא' מג' הערלים הג"ל שהעידו לפני הצענהערדע, עוד קודם שהעידו לפני הצענהערדע שהאי"ש ראצנטהאל נהרג ומת ונקצר, צאחד מכל אלה, אס' יסכימו עוד שני גדולים להחיר אה"י גם אנוי סניף עמכס להחיר מלד כל הג"ל שכתצתי, ועיין צתח"ס ח' אהע"ז חלק ראשון ס"י ע' שהחיר ג"כ כיוולא צזה, ומ"מ חלילה לסמוך עלי לצדי כי אין בהיתר פשוט ולריכח רצח לצירוף חומדות לכן לא יסמוך רק לצרף אותי עם שני רצנים גדולים אס' יסכימו :

ודגה לאחר שכתצתי כל הג"ל וצדצתי מענין זה עם הצעלי תורה שצכאן, אמר לי אחד מהצני תורות שצמדן לו צכאן ערל אחד מכאן שהי' דר שני שנים צסאצאסלוי, וצדור עמו מענין ראצנטהאל הג"ל, ואמר לו ג"כ שאומרים שצכרג, אך עכ"ז שמע ג"כ שצחו עתה איזה צצוים ממדינת איטליה לציתס וקול גשמע שראצנטהאל ג"כ יצח לציתו ואף שהעכו"ס המספר צעלמו אמר שאינו מאמין לשמועה זו, מ"מ למיחש מיהא צעי, ולכן יחמין מעב"ת הענין ואס' ירצה להחיר יצרף עמו אל הצציע הצדש שני ח"ה גדולים וחכמים ונחתי עיני צהכ"ג מפילדעש נ"י וצככ"ג מדצברעלין נ"י שמלצד חכמתס צתורה כס' גם נצוויס צמיילי דפלמח לצצין ענין של שקר ואינו שקר, ואס' הם יסכימו גם אני דיוא צכדייהו ודי צזה צענין חומר צזה :

ידידו ד"ש ושי"ת.

שמעון גרינפעלד
וע"ד שאלתו השניה צענין יאל"ע דעת שיקצב ציוס השני, ואף שצתח"ס רא"ה ס"י קס"ח וקס"צ כתב להיפך נלע"ד כמו שכתצתי, ולא נפתי' להאריך עתה צזה כי כמו שהשאלה הראשונה היא חמורה כן השני היא קלה ולדעתי אינו כדאי להאריך צה כי אין הפסד איה יוס שיוקצב ליאל"ע ידידו הג"ל :

סימן רמג.

בעזרי"ת בחדש סיון תרפ"ט סעמיטאלי י"א.
שוכ"ט לכבוד ידידי הה"ג חר"ב מגוע תרשישים וכו' כש"ת
שה"ה יצחק צבי פופר נ"י רב בקה"י בטעממשוואר י"א.
[כעת בירושלים עיה"ק ת"ז].

אחדשה"ט זה איזה ימים קצלתי לשאלו חו"ר"ד צדצור אי"ש ירא ד' שזה איזה שנים שגשח אשה ולא זכה להצנות, ודרש צרפואות ואמרו כי מתחלה יש לצדוק אותו אס' אין החסרון צו, ואס' לא יהי החסרון צו אז יתקנו האשה צאיזה תיקונים אך צלי לצדוק אותו מקודם הוא צער לתקן האשה ולצערה צתס כי יהי לה יסורים מן התיקון, והנה הצדיקה שלו אפשר גם צזה האופן נכונים שגפוחית צרתס האשה וכשהצעל ישמש עמה, יכנוס הזרע צתוך השגפוחית ויהיו יכוניס לצדוק הזרע אס' יש צה כה הולדה, ושאל האי"ש אס' מותר לו לעשות כן מפני השש האיסור של זרע לצעלה המצואר צש"ס דיון וצוה"ק צכמה מקומות עכח"ד שאלתו — והנה מעב"ת האריך להמליח כוחא דהיתר (ואני אינו רוצה לומר צזה חו"ר"ד לא לאיסור ולא להיתר צענין חומר צזה ורק זאת אומר שמעב"ת יוכל לסמוך צזה על חוות דעתו לפי שצצרו ישרו צעיני כאשר אכתוב לקמן אי"ה) והנה צמה שמעב"ת מאריך לומר צדצרי הזוכר צפר ויחי שמגדל החטא צהפלגה יחירה לא נאמרו אלא צדש מצפנים וארה מצהון דאף הזרע נכנס כלל לגוף האשה אלא לחון צצור העולם, כיוון צזה לדעתי, דגם אני כתצתי כן צכמה תצוצות לענין לשמש עם אשה שמתחת הסכנה אסורה להצעצור, וכעעס דרך צהון שולעיס החילוניס ומחצצקן צהעפות הללו וצבראים מהס חילוניס ומחיקיס

סימן רמד

בצה"י ר"ח סיון מ"ה למב"י תרפ"ד סעמיזאלי יע"א
שמחת יום ושוכ"ט לכבוד ידידי האב"ד הרב המאה"ג הר"ב
וכו' כשי"ת מריה יעקב צבי נ"י אב"ד בה' פאבאמלוי יע"א
נעת באמסטרדאם יע"א

קבלתי מכתבו ועל כן שאלתי הו"א צענין חמור אמרתי
להשיבו במכתב סגור, וכן שאלתי שיש צקלתי אשה
שילכה מן הדת ר"ל, ונשאת אז ע"י לוולעכע של נימוסיכס
נפראפעכסאר ישראל אחד שילא ג"כ מן הדת, ושזב נהגשכ
ממנו צנימוסיכס, והיא חזרה לדת הישראלית, ועתה היא רחבה
להנשא לאדוואקאט אחד יכודי מדעצערעין שגירש את אשתו שכי
לו ע"י הרב של שטאטסקווא שמו שלפזינגער והביא את כתב ממנו,
וכס מצקשים מומעכ"ת לסדר להס קידושין ומע"כ ציקש מהס
שילכו להנשא לדעצערעין ואינם רוצים ושאל מעכ"ת מוות דעתי:

והנה אי משום שהאדוואקאט הי' לו אשה וגרשה בסודורו של
הרב שלפזינגער, וכתב צמבר"ס שיק שצטלי השק"ו אין
להס נאמנות לכל דבר שצקדושה אי"כ יש לחוש שלא גירש כד"ן
והכתי יש לו גם אשתו הראשונה ואיכ"ה חזר"ג, אי משום ס"ה
הי נראה לי צפשיטות להחיר למעכ"ת, ומשום דכ"י דרשו חכמי
הדור לתקן דאין להס נאמנות, מ"מ כיון דאין אנו דנין על האשה
שנתגרשה רק על הצעל ומשום השש של חדרגמ"ה, אי"כ כ"י מלינו
צדמתי שגזרו על תצוהה הלקחה מן הע"ה שיכי מחוייבת
להתפטר, מ"מ לא לכל מיני גזרו וכ"י מאכילין את העניים דמתי
ואת אכסניא דמתי ומכ"ע מערבין צדמתי ויאלין צמ"כ של
דמתי ובחחרוג של דמתי, וכן לא גזרו על תערוצת דמתי צפ"ק
דחולין דף ו' הכי נמי לענין לסדר קידושין לצעל דאין כאן אלא
לתא חדרגמ"ה שלרוב האחרונים כבר כלה סהרס צאלף כשעי
ואין כאן אלא מנהג ותקנה צעלמ"ה הי' נראה לסמוך להקל
ע"י גט שטעס"ה אלא הרב של שטק"ו שגס צכו אמריק רוב מלויין
אלל גיעין מומחין ס"ס כמו דאמריק רוב ע"כ מעשרים ס"ס
צ"י דמתי:

אך צנודן של מעכ"ת יש לדון גם מלד אחר לאשר כי האשה כשכי
מומרת נשאה ע"י נימוסיכס לאיש ישראל מומר, ולא
נהגשה ממנו אלא צנימוסיכס ונכי דצמתי"ה צאכע"ץ ס"י כ"י
כתב צסס תכ"ד ס"י כ"ע דאין לחוש לקידושין כלל ומותרת
להנשא בלא גט ע"י"ש מ"מ צתשו מורי מהר"ס שיק ח' אכע"ץ
ס"י כ"ה א"ס כי נראה שגס דעתו הוא כן מ"מ כותב צסוף
שצוהו, דכל זה הוא רק להלכה אבל למעשה נריך להתישב צדבר
ע"י"ש. ונראה טעמו משום דיש לחוש עדיין דכ"י שלא הי' קידושין
מ"מ כיון שהיתב דרה עמו כמה זמנים אח"כ י"ל דאחעצ"ץ,
וביון דאשה נקנית גם צביאה יש לחוש דכ"י הוא כ"י כמו קידושין
כמצוה"ר כ"י"ג צאכע"ץ ס"י קמ"ע וקמ"ח וגם אני כתבתי צתשו
אחה שאין למכר להקל צאשה שחי' עם צעלה בלא קידושין של
ישראל רק ע"י לוולעכע שלא להצריכה גט כלל, אבל מ"מ למעשה
נראה להקל צנודן של מעכ"ת, ומשום דמ"מ שאני צנודן של מורי
מהר"ס שיק ה"ל דחזוג לא עזבו דתס לגמרי, רק כ"י פשוט
פושעים אבל מ"מ הי' שס ישראל עליכס ושכ"ח אללס אנשים
ישראלים, ולכן יש לחוש כיון דמתי אללס יכודים אפשר
צמשך הזמן הי' שמה שני יכודים כשרים וראו כיחוד שתייחדו,
וממילא אפשר לחוש שהן בן עדי יחוד בן הן עדי ציאה, ואפשר
דמשום חזקה דאחעצ"ץ יש חשש לקידושין, אבל צנודן של מעכ"ת
דחזוג יאלו מן הדת לגמרי והמה מומרים גם בלשון צני
אדם, ידוע שאלל מומרים גמורים לא שכיח כלל שיכי אללס צן
אנשים יכודים כשרים לעדות, וצלאה"כ לא שייך אללס כלל
חזקה של אחעצ"ץ, לכן צוודתי גם המהר"ס שיק מודה דאף
למעשה אי"ל גט כלל:

ראוי לצוה ולשואב עדיין צת שלס שנים ויום ח' השוכס ח"ה
ראוי לצוה) וא"ש מה דנקט הרמב"ם רק קטנה ולא נקט גם
אילונית וזקה, דצמחת צאילונית וזקה וכן קטנה שכיח יתירה
פל ג' שנים ויום אחד כיון שהן עכ"פ צני ציאה מותר מלד עיקר
הדין לנשא אוחן דכל שכוה דרך ציאה ליתא צביאה משום מוליה
זע לצעלה, ורק צקטנה פחותה מצה ג' שנים ויום אחד כיון דלאו
צת ציאה כלל היא כ"י מוליה זע לצעלה, ולפ"י אי"ל להחוק
כמו שדחקו צמ"ה והע"י והח"מ והצ"ש צמ"י כ"ג, דכ"י"ד עקרה
ורק דלצוה"ה נקט הרמב"ם קטנה ולפי ה"ל זה אינו אלא
עקרה ואילונית קטנה יותר מצה ג' דמית ומותר לנשא אותה
כמו שלקה יחוק את רצקה, והרמב"ם צפטי"ו מאישות מיירי צקטנה
שכיח יותר מצה ג' שנים צכ א"ס עדיין לא קיים פו"ר אל יש
אותה, וא"ס כבר קיים מותר לנשא אותה כ"ל לדינא והוא כ"ן:

והנה מה שחמס מעכ"ת על המל"מ צפי כ"ה מה' ח"י"ב כבר
תמה צמקת מדבריו גם צמ"י צרכי יוסף להחיד"ה ז"ל על
אכע"ץ צמ"י כ"ג ורמז לדבריו צפ"ת צמ"י כ"ג ס"יק ח' ע"י"ש
ונחזור לעיקר שאלתי דאף א"ס מעכ"ת יראה להחיר יראה שישמו
השלפוחית צרהס האשה צאופן שצטעת השמים לא ירגיש הצעל
שיש איכה דבר צרהס האשה דאז כ"י דרך השמים גמור, אבל א"ס
מרגיש הצעל צטעת השמים שיש איכה דבר צרהס האשה אפשר
דלא כ"י דרך השמים גמור, וכעין זה כתבתי צמ"ה השוכס לענין
שימוש צמוך, שצריך שצעל לא ירגיש צטעת השמים שיש מוך
צמעי האשה אז כ"י ודאי דרך השמים גמור וליכ"ה משום הולאה ז"ל:

והנה לא חמט מלכז"ב מה ש"ל קת סצרה להקל מדדייקו
הרמב"ם והצ"ע וכל הפוסקים לכתוב צאיסור שלהס
אסור להוליה שצת זע לצעלה דייקו מלת לצעלה ולמה לא
כתבו אסור להוליה שצת זע שלא צתשמי"ה או לשון אחר, אי"כ
משמע קת מלשונס ה"ל, דדוקא לצעלה גמור שלא לצורך כלל רק
לשם חלות יחוף צזה הוא תוקף האיסור אבל כל שכוה לצורך
איכה דבר טוב לאו לצעלה הוא ואין צו תוקף האיסור, ועפ"י
מוצן דברי הגמ' שצ"ה צמ"י כ"ה סק"צ לענין צדיקה כרות
שפכה וכ"י דכיון דכ"י לצורך דבר נהוץ לאו לצעלה הוא, וגם
יכי מושב דברי סס"ה שצ"ה"ס הח"מ והצ"ש צמ"י כ"ג צמי
שמתירא שיכשל ח"י צדה או צאיסור אי"ל דמוטב לו להוליה
זעו. ומדדוק הצ"ש דכ"י צוה"ר מצוה"ר דהעון חמור מכל
עבירות שצחורה וכתב דע"ה ז"ל דלאו דוקא (ולפי דבריו הי'
אפשר להסתפק צ"ה אינו מתירא שיכשל רק צדרבנן כמו צפנויה
עבורה או צערלית למ"ד דכ"י"ה אינה מע"ת, או צגניה אפשר
דצכ"י"ג לא קאמר צמ"ה דמוטב לו להוליה זעו ואל יצא לודי
איסור כרת ומיתה כמו דמלינו צא"ה צמ"י רס"י דהתירו לו
לאדם איסור קל כ"י שלא יצא לאיסור חמור, ועיין צסוף ס"י רמ"ד
דמקום שאין חשש שיצא לודי איסור לא הקילו, אי"כ אפשר
הכ"ד צזה. אבל כל זה לדברי הצ"ש אצל) לפי הסצרה שכתבנו
דעסם של סס"ה הוא משום דאין האיסור אלא צמוליה לצעלה
לגמרי אי"כ אפי' להוליל עלמו מאיסור דרבנן כגון פנויה ושניה וכדומה
כיון דסוף כל סוף לאו לצעלה הוא טוב יותר טוב מלצוה לודי איסור
אחר וכ"ל עיקר:

ולפי ה"ל יש מקום לומר צנידון שלנו דלאו לצעלה הוא אלא
לצורך איכה תיקון וצוה"ר לתיקון מלות פו"ר דרשאים
אנחנו להקל צדבר, וכמו דרשיתי צראשון אחד דמותר לשמש צימי
העיבור משום דעיבה הוא לוונד שיכי מלוצן ומורז והוא ג"כ
מוצן עפ"י הסצרה ה"ל, דרק לצעלה לגמרי למלות תחותו הוא
תוקף האיסור אבל לצורך איכה תיקון לא חמור כ"י — יותר אין
צכתי להצריך ואסוים צצרכה:

ידידי דו"ש וש"ת צלונ"ת.

שמעון גרינפעלד

מ"ה ממרים ה"ב כתב מאחר שנפרסם, [ובזמן שנוהג דיני נפשות ודאי לא מש"ל צ"ח דהא דין אותו צמיחה או במלקות ואין צוה דין מורידין וכמש"כ לקי ס"ק י"א].

ועיקר דברי הש"ך סי' ז' סק"ז שהכריע דפסעם אחת הוא מומר ל"ע דבתי חולין י"ד א' משמע דאוחה שהיטה שנעשה זה מומר הו"א כשהיטה מומר אלא דפסעם אחת לא השיב מומר ומשמע דצט"ן ג"פ וכו"ה לשון הרש"ח צה"י שם, אמנם ל' הר"ן פ"ק דחולין בהעסקת דברי חו' דפ"ח נעשה מומר אלא אוחה שהיטה שנעשה זה מומר לא השיבה שהיטה מומר, ובהג"ח פ"ק דחולין כתב דלאחר שצד עכו"מ פ"ח אין ראי' ברורה להחיר והדבר מספקא ל' [וצר"מ פ"ג מ"ה תשובה מצוהר דשם מומר היינו רגיל צ"כ וכו"ה הרש"ח בהשבה שהביא צ"י סי' קי"ט דצט"ן ג"פ דוקא, ובלשון הרש"ח שם יש ע"ס שכתוב שם וענין חלול שנת והעצרת דברי חז"ל לדעתו שצוה עכו"מ הוא דוקא שהיה מוחזק בו ג"פ, ונראה דתיבות לדעתו שצוה ע"ס ו"ל' לדמותו לעובד, ואחרי שדברי הרש"ח נאמרו להלכה ולא מלינו צוה שאר ראשונים להלכה הכי נקטינן, ואף לדברי הש"ך דפ"ח נעשה מומר בשצ"ק היחידה לר"ך שגורע שאינו עושה כדי למטעם טעמא דאיסורא דזה מיקרי לחיובן כדאמר הוריות שם].

ונראה דגמר דין, למורידין לר"ך צ"ד של שלשה, ומיכה אפשר שאם הוריד ואח"כ צר צ"ד שהיה דינו כן פוטרין את הכורג, שו"ר צר"מ פ"ג מ"ה ממרים ה"ב כתב שא"ל צ"ד אכל התנה מאחר שנפרסם כ"ו.

ונראה דאין דין מורידין אלא בזמן שכשנחתו ית' גליה כמו בזמן שהיו נסים מלין ומשמע צת קול, ולדיקי הדור תחת השגחה פרעית הנראית לעין כל, והכופרין אז הוא בגלות מיוחדות בהעייית היצר לתאוות והפקרות, ואז היה ציבור רשעים גדרו של עולם שהכל ידעו כי הדחת הדור מביא פורעניות לעולם ומביא דבר וחרב ורעב ועולם, אבל בזמן ההפך שנתרם האמונה מן דלת העם אין צמטשה הורדה גדר הפלגה אלא הוספת הפלגה שיהי צעיונים כמעשה השחתה ואלמות ח"ו וכיון שכל עולמנו לחקן אין הדין ניהג בשעה שאין בו תיקון ועלינו להחזירם בעצמותם אהבה ולהטמידם צקן אורה צמה שדינו מגעש.

סנהדרין פ"ח צ' במלקות של כריתות כ"ו ולקמן אמרינן דאיירי בעצירה אחת ומצוהר דל"ע דהוא מומר צ"פ מ"מ אין כונסין אותו לכיפה בשאר עבירות ולכאורה איירי דוקא בעשה לחיובן אבל בשצ"ק היחידה ועבד איסורא כיון דיונו שמורידין אותו הרי הוא נהרג וכמש"כ הר"מ פ"ד מ"ה ר"ח ה"י, אמנם נראה דאפי' להכעיס כל שנלקה נתכפר, וכן בשלישית כיון דאפשר ללקות אין בו דין הורדה שאינו אלא למגדר מלחא וכל שאפשר לדון דיינין לו, ולפ"ז אם אפשר לדון כפיפה גם כן אינו בכלל מורידין, ודין מורידין בעשה הרבה פעמים ואינו מתחייב מלקות בדין מפני חסרון קדוק העדות והתראה וכיו"ב או חסרון סמוכין, [ולמש"כ הר"ח פ"ג דמו"ק כל העובר אחר שהחיר עלמו למיחה [ונראה דה"ה למלקות] מקרי להכעיס, ומיכה אינו מין למש"כ ס"ק י"ב].

ומדיהיב טעמא דג' עבירות אין כונסין אותו לכיפה משום דחשצין ל' לחיובן דבטי למטעם טעם דאיסורא משמע דבעצירה אחת איירי בשצ"ק היחידה ואכיל איסורא דאי עבד לחיובן משום שאין לו היחידה הוא לחיובן עפי מג' עבירות וכדמשמע הוריות י"א א' דלא פסיקא ל' האו סברה דלחשצ לחיובן משום דבטי למטעם טעם דאיסורא, ומיכה עיקר דק כיפה הלכה [וכדאמר לקי והיכי רמיחא ולקי פ"ב צ' משמע קלח דיש כח ציד חכמים דאמר מי אוכא מויד דרחמנא פטרי כ"ו] ואפשר דהכי גמירי דדוקא בעצירה אחת ולישנא דגמ' משמע דסברה קאמר.

יח' הר"מ הכניס בדין מורידין צפ"ד מ"ה ר"ח וצ"ד פסולין לשחיטה צפ"ד מ"ה שחיטה כופרין וכו' ר"ח כתב כופרין בתורה וצנזואה, וכו' שחיטה כתב הכופר בתורה וצמשה רבנו

נעשה כמומר לכה"ת כולה מ"מ כיון דנודע לו שהלכ איסור כרת הוי נעשה השובה כיון דמעכשו הוא פורש מחלצ אפי' נעשה מומר לכל היסורי לאו ומתן לא עשה תשובה מ"מ כיון דלא הויד צאיסור אחר עדיין ועכשו חזר מחלצ השיבה תשובה גמורה, ועדיין יש לדון שאינו ראוי לקרבן כיון דנשעת חטא היה עושה דבר שנעשה בו מומר לכה"ת ואפשר דלא השיב מומר עדיין צמטשה זה כיון שעכשו הוא נעשה מומר וכעין דאמרינן בשחיטה שהשוחט צצנת שחיטתו כשרה.

ראפי' אכל חלב לחיובן והויד צלאו ושגג צכרת יש מקום לדונו כמומר לאותו דבר דהא דממעטין מומר לאותו דבר סגי בהויד צלאו, וע"כ ל"ל דהשתא הרי עשה תשובה שנודע לו שהוא צכרת, ואכתי יש לדון שהיה מומר צשעת אכילה וע"כ דצאוהו אכילה עדיין אינו נידון כמומר, [כ"ז אי להכעיס נעשה מומר צפ"ח].

ונראה דהמחלל שנת צפרהסיה אי שגג צמיחה או צכרת אינו נעשה מומר לכה"ת כיון דיש כאן שגגה, ולפ"ז גם צלאו דמחמר אינו נעשה מומר לכה"ת [ומיכה שגג צכרת גרע עפי אבל לאו דמחמר אפשר דהוי מומר] וכש"כ צאיסורי דרבנן דקיי"ל כתי"ק דריצרי הוריות י"א א' דכללאים דרבנן אינו נעשה מומר, והא דכתבו חו' עירובין סי"ט א' דאפי' מחלל שנת צאיסור דרבנן אינו מצטל רשות ל"ל דדוקא לענין ציעול רשות קצבו חכמים כן, שכל ענין ע"ה דרבנן, [וצמ"ב סי' ל"ט סק"ו צשם הפמי"ג מסתפק צזה].

עירובין סי"ט א' כמאן אי צרי"מ דאמר חשוד כ"ו, השתא לא לענין ציעול קאמר, משמע דמפרש השתא לענין שהיטה וקרצן, ומשמע דר"מ ס"ל דמומר לדי"א הוי מומר לכה"ת כולה, ומשמע אפי' צחד זימנא דכיון דחשצין ל' לחשוד לכל התורה הרי מחזקינן ל' כפרק עול כל התורה ותימא דהרי רבא אמר סנהדרין כ"ז א' דלר"מ רע לשמים נאמן צדבר דיש בו משום רע לשמים ורע לצריות א"כ הרי אין כאן מומר לכה"ת צאוכל נצילות וכיו"ב, ומיכה אפשר דלאציי דקיי"ל כותי לא מתלקינן בהכי, [וכ"ה צתו צבורות ל"ה צ' ד"ה כהני] והא דפריך הכא היינו לאציי א"י לרבא וצרע לשמים ורע לצריות, חו' כונת חו' צסוגין ד"ה כמאן, והא דלא משגי דצנת אפי"ג דהוי רק רע לשמים מ"מ נעשה מומר דהשתא דלא ידע דצנת כעכו"מ יקשה ל' למח לר"מ הוי מומר, ולפ"ז י"ל דצמחא לר"מ לא הוי מומר לכה"ת אלא חשוד לכה"ת ור"י פריך לר"ה צדרך אח"ל דס"ל אליבא דר"מ דהוי מומר לכה"ת א"כ צכל איסור נמו, ואי ר"מ מודה לענין מומר א"כ מחלל שנת נמי לא הוי מומר, ומיכה צתו חולין י"ד א' נקטו צפשיטות דלר"מ הוי מומר לכה"ת, [ועי' לקי סי' מ"ג].

והנה אי מומר לחיובן לדבר אחד הוי מומר לכה"ת כולה לר"מ יש לעי' א"כ איך מש"ל דיני נפשות למח ל' כ"ג וכל חומר דיני נפשות הלא דינו צמורידין וכמצוהר צויר"ד סי' קנ"ח, ולדידן נמי קשיא צשצ"ק היחידה ואכיל איסורא דקיי"ל דמורידין וכמש"כ לעיל א"כ לא מש"ל שצ"ק היחידה ואכיל איסורא דיני נפשות, ואפשר דלא נאמר מורידין אלא צמקום דלא אפשר לדון צצ"ד אבל צזמן שדנין דיני נפשות ועבד איסורא שהייצין עליו מיחה והתרו בו אין מורידין אותו עד שיגמרו דינו צצ"ד [ואוכל נצילות להכעיס דיינין לו במלקות ואז אין לו דין מורידין ועי' לקי ס"ק י"א] ועוד דצכל הוי דמורידין מהני תשובה וכיון דעשה תשובה הרי הוא צשראל כשר, אבל מי שנחתייב מיחה צצ"ד אפי"ג דעשה תשובה דנין אותו, ונראה עוד דאין מורידין אותו עד שישתדלו להוכיחו צצדים אולי יקבל תוכחה.

ואפשר דלענין מורידין כו"ע מודים צענין שיהא רגיל צכך אפי' אח"ל דלענין שחיטה וקרצן צחד זימנא נעשה מומר, דהא עיקר מורידין ע"כ הוא משום מגדר מלחא וכדאמר סנהדרין מ"ו א' צ"ד מכין ועונשין שלא מן הדין והכא קצבו צ"ד הראשונים שאלו המומרין פורטין גברי עולם ושעה לריכה לכך נעשות גר' לנורך שעה ואין סברה דצפסעם אחת סגי וצרי"מ פ"ג